

GENTRY URAIMÉK

TIZENNÉGY TÖRTÉNET.

ÍRTA

SZERDAHELYI ALADÁR

BUDAPEST 1897

RÉVAI LEÓ KIADÁSA

(IV. Egyetem-utca l.>

Markovics és Garai könyvnyomdája, Budapest.

KISASSZONY.

ehér volt, akár a hattyú. Növése hosszú, rajr arányos; csípői felötlően kifejlettek. Finom bársonyos bőrén — mint egymásba folyó patakok — csak úgy duzzadoztak pompás izmai. Hosszú formás orrának a hegye halvány rózsaszínben játszott; tengerszin szemeinek okos, bár kissé ravasz nézését megirigyelhette akármelyik prókátor. Aztán mily urias grandezzaival tudta végignyújtóztatni idomos tagjait a karosszék puha szövetén! Órahosszat is elpihengetett itt s e téren bátran versenyezhetett a kékes-zöld egű Nápoly legkiválóbb lazzaronijával. Rátartós, modoros volt minden mozdulata, még ásítása is; ilyenkor arisztokratikus nyugalommal hátraszegve karcsú nyakát, félig lehúnyta szemeit s különös bravourral czikornyázta végig a hangsor minden változatát, miközben hanyagul előretolt vérvörös nyelvének hátterében élesen kiváltak zománczos fényű fogai, melyek vakító fehérsége megszégyenítette volna a Montblanc szűz havát.

Kedvence is volt a *Kisasszony* az egész úri társaságnak. Az urak, tekintettel nagy reményekre jogosító *jövőjére*, még azt is eltúrték, ha

pajzánkodó széles jó kedvében olykor ölükbe ugrott, a szép asszonyságok pedig nem győzték sorra simogatni becézni, s akadt olyan is, ki bársonyos bőrére csókot is nyomott — Csóry Benke kedvéért.

Mert hát éppen Csóry Benke, három vármegyének legbátrabb, legszebb gavallérja, a vakmerő sportsman az a szerencsés halandó, a kié testestül-mindenestül a Kisasszony: messze vidéknek leghíresebb kölyökagára.

Ma is, hogy a szilvidéki agarász-egylet a bírói gyepen nagy számmal egybegyült az őszi versenyekre: a kölyök-agarversenyen ő vitte el az ezüst billikomot, sorra verve tizenkét érdemes társát, négyszer egybevetett futamban; ennek pedig fele se tréfa, mert néhányszor ugyancsak hatalmas ellenfelekre akadt. — Egyik futásban az alispán zsemlyeszínű Cziczkéjével került össze, a másikban Bánk Györgynek, az agarászok híres Nesztorának Vércsájével mérkőzött; — legjobban szorította mégis utolsó futásra maradt ellenese: Bánky Ferkének, az egylet elnökének remek Fecskéje. Hanem hát egy vágással többet juttatott a nyúlak s a Fecske vagy húsz lépésre lemaradt, — így aztán a versenybíróság neki, az idegen vármegyei agárnak ítélte a billikomot a szilvidékiek bosszúságára.

Duzzogott is eleget Bánky Ferke, kinek eleinte igen keserűen ízlett a bor, a mit régi jó

szokás szerint az nap estéjén a győztes billikomából az egész társasággal sorra kellett ürítenie.

Talán nem is a sárga irigység, de inkább a mádi nektár volt a felbujtója nehezen türtőztetett haragjának, a mint a zajos esti mulatozás után, úgy éjfél tájban a tánczterem mellett levő étkezőbe lépett. Három napig tartó agárverseny idején — ugyancsak három a táncz is.

Szünóra alatt, rogyásig gazdagon megrakott asztalok körül szebbnél-szebb lányok, asszonyok pihengették a táncz izgalmait, kiket úgy körüllepett egy egész sereg fiatal úr, akár zsongó méhraj a szinmézset.

El is futotta nagy hirtelen a Ferke epéjét a méreg, mikor még e tündérlugosban is ott látta settenkedni Kisasszonyt. A legeslegszebbik asszony, egy aranyfürtös, szinte leányos arczu nő, az ő tulajdon felesége pedig éppen apró vajjas pogácsával etetgette az agarat. A győztes állat fülét félig felhegyezve, úri nyugalommal fogyasztgatta a csemegét s csak akkor fordította kelleetlenül oldalt fejét, mikor a szép asszony egy neki szánt falatot hirtelen visszakapva, azt Csóry Benke szájába nyomta, ki valami főbenjáró kópéságot súghatott fülébe, hogy így kellett elnémítani.

Ferke oda se ügyelt a legyeskedésre, csak az agarat látta, csak ezt nézegette, hol irigykedve, hol bosszankodva, mígnem egyszerre csak újra kezébe nyomták a billikomot.

— Az agarad egészségére Benke, — szolt, a mint felhajtotta. Adok érette négy czimeres tinót, tetszés szerint választva. Áll-e a csere?

— Nem eladó az; hanem ha annyira szemet vetettél rá, a mai veszteséged fejében neked adom *barátságból*.

— Nagyrabecsülöm jó czimboraságodat, de már ilyenformán csak maradjon a tied. Hanem egyebet mondok. A holnapi öreg agárversenyen állítsd ki Kisasszonyt az én Griffem ellenében s a melyik lemarad: *kötélre vele!*

A divatjából jóformán kiment csúnya virtus emlegetése megbosszantotta Csóry Benkét. Emellett tudni kell, hogy a Griff még soha le nem maradt öreg-agár volt és két esztendőben három Ízben nyert nagy billikomot.

Aztán úgy tett, mintha nem venné komolyan az ajánlatot.

— En nem bánám, de kölyök-agárnak nincs is helye a többi versenyeken.

-- Tiltják a versenyszabályok! — toldogatta idegesen pedergetve koromfekete sugár bajuszát.

— Majd sorra veszem én az urakat, hogy engedjenek abból a szent Írásból; csak nem rontják el miatta a kedvünket? Hiszen nem vagyunk itt a budapesti turfon! vágta vissza Ferke.

Azzal válaszra se várva, körüljárta a különböző csoportokat, úgy hogy a vacsoránál már

mindenki tudott valamit a dologról; a fogadást nem mindnyájan vették komolyan, hanem Kisasszonyt a szabályok ellenére mégis befogadták az öreg-agárversenybe.

— Úgy sejtem, siralomházba került ma ide a fehér agár — vicczelődött Ferke, mámoros szemeivel jelentősen kacsingatva Kisasszony felé.

Az agár pedig jó, hogy semmit sem értett a baljóslatú vitából, mert bizony menten elinált volna Bánkyné csipkés szegésü uszályáról, hol a csemegézés után nyugalmasan nyalogatta vékony lábait s meg se állapodik száz billikomért se, míg a harmadik vármegyéhez nem ér!

Bolond egy barbár szokás volt biz valamikor: kötéltre juttatni a szegény agarat, ha be nem vált, vagy ráunt a gazdája. Juházkutyának, ha megvénül főbekollintás a sorsa, — kópénak, vizslának golyó a járandósága, — az agárnak, a kutyanezetség arisztokratájának pedig — akasztófa. Régi virtus, de ha jobbadán ki is ment a divatból, egy kis durva erőszakoskodással mai nap is végre lehet hajtani. Mindenki bosszankodik értté, de senkiben sincs elég erély: átvenni az állatvédő egyesület szerepét.

Az aranyászke Bánkyné azonban nagyon szívére vehette a két agár sorsát, mert a mint a szünóra utáni csárdásra Csóry Benke karján a táncsterembe haladt, egyszerre csak elakadt a szava.

Hogy aztán Benke átkarolta, szélsébesen megforgatta a szilaj tánczban: hol lefutott a vér az arczárói, hol meg biborpirossá vált. Benke pedig csak nézett rá merően, és a hogy rajttapadt szeme a csábos alakon: hol mámoros bódulás gyönyöre borzongatta, hol metsző fájdalom nyilallott szívébe. Egy darabig révedező szemekkel nézett maga elé, mintha olyasmit keresne, mit meg nem találhat soha, aztán valami fájó habozás tartotta hatalmában, mint a kit rózsákkal fedett mélység felé vezet útja. A mint aztán felpillantott a szép asszonyra, furcsa mérges darazsak dongtak a fejében.

— Jobb lett volna el se jönnöm; ha tudom, hogy itt találok, százszor is meggondolom, eljőjek-e? De mért is kellett úgy történni annak, hogy maga másnak lett a felesége és nem azé, a kit szeretett valamikor?

— Régen volt, tán igaz se volt! — szólt az asszony erőtetett mosolygással. Aztán, hogy másra vigye a beszédet, változtatott hangon folytatta: Gondoljon inkább a két szegény agárra; eszelje ki valamiképen, hogy ebből az utálatos fogadásból semmi se legyen. De hogy a férjemnek is *ilyen* jut az eszébe!

— Magának is megesik a szive az agarakon, csak az én számomra nincsen vigasztaló szava. Pedig, ha nekem nem jó végem lesz valamikor, az a maga lelkére fog nehezülni.

Bánkyné hirtelen megállott a tánczban.

— Elég nekem elviselni, a mi máris nyomja a lelkemet — ne beszéljen ilyeneket. Minek visszairatni azt, a mi régen elmúlt?

— Nem olyan régen volt még az, Boriska. Nincs félesztendeje sem, mikor még azt hittem, nincs nálam boldogabb ember és nem is lesz. Aztán csak egy-két nap múlva is, hova jutottam ' Hát maga boldog-e?

— Tánczoljunk inkább, Benke! Hiszen itt mindenki tudja a mi történetünket és máris ránk néznek, hogy micsoda sok beszélni valónk van egymással?

És tánczoltak tovább s azontúl nem is szóltak egymáshoz egész a táncz végéig.

De mikor Benke helyére vezette, megint csak rákezdte suttogó hangon:

— Csak még egy-két szót Boriska, azontúl nem beszélünk többé róla. Mit értett maga az alatt, a mit a levele végére irt? »Jobb ha ma tudja meg, mint később, hogy nem szeretem, s ha valaha az ellenkezőt hallotta tőlem, csak annyi igazság volt benne, mint a maga vallomásaiban.« Mikor én ezt elolvastam, azt hittem az ég szakadt rám és nem értettem belőle egyebet, csak azt, hogy nem szeret, hogy visszaküldi a gyűrűmet, egy rövid héttel azután, hogy elfogadta. Később, hetek, hónapok múltával, elolvastam újra és újra, de sohasem jöttem rá, miért kételkedhetett az én

vallomásaimban? Végre is azt hittem, pusztá kifogás volt ez magától; szégyelte, hogy úgy minden ok nélkül játszott velem ilyen kegyetlenül, hát rámfogta, hogy valamiben hibásnak talál. így volt?

Leültek, kevesen voltak körülöttük. Boriska nem is nagyon ügyelt magára, mikor mélyen felsóhajtott és lázban égő szemét mélységes, kérő tekintettel vetette a férfi arczára.

— Nem tudom már egész biztosan, hogyan volt, miért tettem? De azt tudom, hogy nagyon-nagyon sokat szenvedtem miatta. Volt olyan idő is, mikor azzal biztattam magamat: maga vissza fog jönni, kibeszéljük magunkat és eloszlik a félreértés. De aztán mikor nem jött, még arra a hírre sem, hogy férjhez megyek, úgy magyaráztam magamnak, hogy ez nem is lehet más-ként; az udvarlóval csinálhatnak rossz tréfákat, de a vőlegény, kinek jegygyűrűjét azzal küldik vissza, hogy nem szeretik — nem tehet mást, minthogy ő is elküldi némán a maga gyűrűjét és sorsunkra bíz bennünket. Oh, csak *azt* ne írtam volna, maga *ezt* ne tette volna!

— Hát fáj magának is?

— Míg meg nem bocsát értté, míg a bocsá-
natból legalább annyit nem juttat nekem, hogy
igyekezni fog ismét jó szívvvel gondolni rám.
Megígéri ezt nekem?

— De akkor mentegesse legalább magát
előttem! Valljon be mindent a mi a lelkében

végbe ment attól az estétől fogva, mikor utoljára kiserterm fel a kerttől, egész másnap délutánig, mikor azt a levelet megírta.

— Örültség volt Benke . . . ma már annak mondom, akkor nem tartottam annak. Maga az nap délelőtt egy látogatást tett . . . Emlékszik még hol és kinél?

— De hiszen én ezt nem tagadtam el soha, hogy azelőtt régen, egész fiatalon, egy észbontóan viharos éjszaka után mámoros fővel hálójába estem annak az asszonynak, kinél aznap jártam .. Tudta maga is, hogy az a viszony már akkor régen felbomlott, s nem vette tőlem rossz néven a múltat. Még arra is emlékezem, mit mondott nekem, mikor bevallottam, hogy már egyszer jegyben jártam. Azt mondta: az az asszony tízszer gazdagabb, mint én, elég szép tőlem, hogy még is ott hagytam.

— És mégis elment hozzá az nap délelőtt!

— Mért nem vont értté felelősségre akkor, úgy mint most? Még idejében tudhatta volna meg, hogy a leveleimet kértem tőle vissza, miután ő a saját Írásait már egy év előtt visszakapta tőlem, oly időben, mikor magát még nem is ösmertem.

— Nekem mást mondtak! Azt, hogy maga nem jegyese volt annak az asszonynak, hanem sokkal *többje* annál . . . És erre föllázadt az én büszke leányszívem. Rettenetes küzdelem támadt

bensőmben, szerelmem és büszkeségem keltek birokra. Elviselhetetlen volt, hogy önről lemondjak, még elviselhetlenebb, hogy olyané legyek, a ki már másé volt; hogy nekem az jusson társamul az egész életen át, a kire egy asszony talán rá is únt! És ekkor e tehetetlen vergődésemben egy ördögi gondolat támadt rám: »bizd a sorsra; — dobd el őt magadtól, sértsd meg, a hogy csak tudod, s ha mégis visszajön, akkor bocsáss meg neki, de csakis akkor!« És ekkor írtam azt, hogy nem szeretem, hogy mást szeretek. Miért hitte el?

Sokáig hallgattak azután.

Bánkyné fölállott, hogy a nőkhöz csatlakozzék. Benke bosszant kísérte lázas tekintetével, aztán daczosan hátra szegte fejét, s kiment az étterembe, hol már javában koczogtak a poharak, s keseregve zengett Ráró Lacziék száraz fája.

Hajnal felé járt az idő, sokan készülődtek már, mikor Benke egyszer csak ismét Boriska előtt termett. Egy fehér rózsza volt nála, szótlánul adta át a halvány asszonynak, a ki öntudatlanul fogadta el, miközben a fiú ajka majdnem homlokához ért.

— Vigyázzon erre a rózsára, erre bíztam a sorsomat, az életemet.

Halkan mondta, szinte suttogva, de olyan hangon, mely az asszonyt megdöbbenettette.

— Mit mond? — kérdezte félig behunyva a szemét, hogy egy hangot el ne szalaszson.

— Leszámoltam magammal. Vissza akarom nyerni holnap, a mit együtt eljátszottunk egy félév előtt. Ha szeret: követni fog életbe-halálba. Holnapután esti nyolcz órakor a vendéglő hátulsó kapujánál egy kocsi fog állani. Az urak éppen vacsorához ülnek akkor, az asszonyok öltözködnek a tánczhoz .... senki sem fogja keresni. Én ott várom. Ha rászánja magát, tűzze fel a holnapi versenyen ezt az árva fehér rózsát, ha pedig hasztalan keresném kebelén, azért is legyen áldva! Ekkor vissza se térek többé sem estére, sem soha. Hogy aztán mi lesz belőlem, az magának ügyis mindegy . . .

Ködös novemberi nap virradt másnap a büröki gyepen gyülekező társaságra. Vagy harmincz úrlovás sorakozott e^ybe tomboló paripákon; az asszonyokat, lányokat pedig egész sor czifra négyes fogat röpítette oda. — Erős dér lepte el a mezőséget s tompán dübörgöit a félig fagyos föld a vihánczoló lovak patkói alatt. A mint a lovászok leemelték a szekerekről az agarakat, legott megkezdték az egybevetést.

Tizenhat agarat neveztek. Egyiknek útközben megrándult a lába s helyébe *erővesztőt* kellett állítani. Az erővesztő pedig olykor az egész verseny esélyeit kiforgatja. Rendesen egy másodrangú tartalékos agarat használnak erő-

vesztőnek s akkor van rá szükség, ha páratlan az agarak száma. Sorsot húznak minden futásra: kinek kiével kerüljön versenyre az agara, aztán sorra páronkint megy végbe a futás. A győztesek közt ismét új egybevetésre kerül a sor mindaddig, mígnem a két utoljára maradt győztes agár mérkőzik egymással. Ilyenkor éri tetőpontját az izgatott várakozás; ekkor válik meg: melyik hát az igazi sző/ő-agár s melyiké a nagy billikom?

A gyepezér megadta a jelt s az első pár agárról leoldták a czorkát. Hogy kipattant az első nyúl, nyiisebesen vetette magát utánna mind a kettő, szinte érte hasuk a földet. Pattogott az ostor, felriadt a hajrá! Szélsebes vágatással követte őket a lovasok érdekeltőbb része, a másik rész az asszonyok fogatai felé tartott.

Ide robogott Csóry Benke is hollószinü remek paripáján. Meg kell neki adni: szép szál egy legény volt. Karcsú alakja úgy oda tapadt a lovához, akár hozzá lett volna -öntve. Nem egy kedves leányfő rezzent meg látára. csakhogy Benkének ezúttal *más* járt az eszében.

Merően rajttapadt szemével Bánkyné liliomos arczára, arczárai a kebelére. Csak összefolyt előtte az egész mezőség: nem látta ott a jelt adó rózsát. Mikor pedig észrevette, mint kerüli tekintetét a szép asszony szóltan buson-

gással, dühös keservében egyet rántott a kantárszáron, aztán keményen véknyán sarkantyúzva lovát, a versenyzők csoportjába vágatott.

Éppen a negyedik egybevetés járta. Már csak két agár maradt a versenytéren, csakugyan a Griff s a Kisasszony, a hófehér s a koromfekete agár. Az egyiké a billikom, a másiké a kötél.

Nagy izgalomban verődött közéjük az egész társaság, az utolsó futást megelőző pihenés idejére. Mert bizony nem mindennapi eset, hogy egy kölyökagár verje sorra — a kor iránt minden tiszteletről megfélekedve — a legjelesebb öreg-agarakat.

Csóry Benke sötéten, némán nézte kedvencz agarát. Aztán egyet gondolt. Leszállóit lováról. Kreolszin homlokát harántos redő barázdálta. Nagy keserűségét gúnyos mosolyba fojtva, lassan agarához közelített, aztán szeretettel meg-megsimogatta. Majd óvatosan bececse zsebébe nyúlt s egy pisztoly agyát tartogatta kezében.

— Csak azért is megölöm inkább, sem hogy éppen annak az asszonynak az ura kinoztathassa halálra! — dörmögte magában.

Még egy óvatos pillantást vet körül. Hirtelen összerázkódik: kezét elvonja pisztolyától.

Pár lépésre maga előtt ott látta Bánkynét tűzpirosra gyuladt arczczal, titkos lángban égő szemekkel: kebelén egy szál fehér rózsával.

Bevállott volna a legremekebb Magdolnakép mintájának!

Benke kebelét majd kifeszítette valami ismeretlen boldogságérzet. Megittasult a gyönyörtől. Elhalt a keserű szó száján: nagy örömnek nincsen szava. Felragyogó szemekkel pattant lovára. Már ekkor a két agár szédítő sebességgel rohant egy nyúl után. Benke még egy hosszú, mély tekintetet vetett Boriskára, aztán kieresztve ostorát, nagy szilajon az agarak után vágatott.

Csak úgy szelte a levegőt, mely szinte fűtyülve zúgott körülötte. A leggyorsabb iramban aztán csak felgondolta, hogy ha már visszakeresette Bánky feleségét: valamiképpen szerit ejti, hogy legalább megmentse neki a Griffet, ha netán Kisasszony győzne.

Csakhogy ebbe a verseny bírának is van ám beleszólásuk s ami fő, ott vannak az agarak, ezek pedig a maguk jussát semmi áron sem engedik elcsavarni. Viszi is őket villámgyorsan a kitanult vén nyúl árkon-bokron, osztóbarázdákon, domboldalon.

A fehér agár már szinte orrát illesztgette, hogy a nyulat fellökve, elkaphassa, mikor egyszerre csak ott termett Benke. — Egy gondolatra átlátta, hogy most mindjárt testál a nyúl — s a Kisasszonyé a bilikom. — Már szinte belenyugodott a változhatlanba, mikor a közel-

levő domboldalban rókalyukat vett észre. Be derék volna, ha kínjában oda bújhatna a füles, mire különben nem egy eset volt már. — Az egész kötél-kérdés egyelőre el volna intézve; időközben pedig majd csak kieszel valami kibúvót.

Gondolatsebesen egyet cserdített lovaglóstorával — a nyúl és az agár közé akart törni — s hogy időt és tért nyerjen, széleseben vágat egy zsembékosnak.

Még egy harmadnyi utat sem tehetett, mikor nagy örömére csak azt látta, hogy a vén füles, — épp hogy a Kisasszony csaknem elkapta — eltűnt a rókalyukban.

Egyebet aztán nem is látott. — A roppant sebes iramban lova egy szélen fekvő nagy zsembékba megbotolván, orra bukott; ő pedig vágj' egy jó ölnyire megúszva a levegőt, oda vágódott egy avult itatóváluhoz, és eszméletlenül terült el a fagyos földön.

Kisvártatva nagj' riadalommal csoportosult körülte az egész társaság. Élettelen testét hirtelen összerakott kocsipárnákra fektették. Orrán, száján megindult a vére; Bánkyné halálsápadtan dörzsölgette erős szeszszel halántékát, elhaló képéről törülgette a sűrűn csepegő vért. Akadt orvos is a társaságban, sikerült is végre elállítani a vérzést s Benke egy félóra múltán eszméletre, tért. Vállperceze s bokán felül egyik lába eltört. Alapos vizsgálat után aztán

az orvos megnyugtatta, hogy ha nagyon kínos is a baja s ha jó félév is beletelik, míg talpra állhat, de komolyabb veszedelemtől nem kell tartania. Hanem hát — lóra sohasem ülhet többé.

Négy lovászlegény megemelte a hevenyészett párnás ágyat, aztán lassan megindultak az összeroncsolt férfiúval. Nagy leverten követte őket az agarász-társaság, — közvetlen mellette Bánky Ferke lovagolt nagy komoran. — Oda sompolygott a Kisasszony is s koronkint kínosan elnyöszörögte magát. Hogy pedig meg-megpihentek, nyaldosni kezdte gazdája kezét.

Bánky Ferkét elfutotta a hirtelen méreg; mert hát tulajdonkép Kisasszonyt okolta az egész balesetért. Fogta az ostorát s kegyetlenül végigcsapott az agár derekán. Az állat fájdalmasan felordított s szűkülve kotródott hátra. Bársonyos szép fehér bőrén legott kékes csík dagadozott: akár kígyó fonta volna körül.

Csóry Benke felsziszent nagy felindulásában.

— Háládatlan! mormogta kínosan, aztán dühösen megcsikorgatta fogait.

Vak volt arra Bánky Ferke, hogy átlássa, hogy megértse: *mit* köszönhet Kisasszonynak! . . .

BECSÜLETSZÓ.

gy néhány évvel a forradalom előtt nagykierutai Rutay János, de genere Om— pod, már csak felét bírta nagyhírű ősei kis királysággal felérő örökének, és még mindig volt anyyia, hogy a mennyire bodrogperti kastélyából beláthatott, annak a java tevényes földnek minden haszna neki jövedelmezett.

Való igaz ugyan, hogy a melyik esztendőben a Tisza s a Bodrog árja végigrontott uradalma rétségein, zsendülő vetésein, bizony az a jövedelem alig állott másból, mint a süllők, harcsák, kecségék, potykák, csikók roppant tömegéből s a halomszámra összelőtt mindenféle vadból; de hát még ilyenkor is haszonba ment egy része a kárnak; mert a lefutó víz nyomán csak annál dusabban termett az illatos széna, a tengersok halat pedig feletették a sertéskondákkal, azonfelül a hálnak, vadnak legjavát hosszú fuvar fejében beszállította a jobbágyság a szomszédos vármegye kulcsos székvárosába, hol Rutay János, mióta megházasodott, rendszeren a fele esztendőt szokta volt eltölteni gót Ízlésben épült ódon kastélyában.

Persze ilyen alkalmakkor nagy vigasság is volt az egész városban, mert János úr mindenkit, kinek csak szegről-végről ismert is, sorra ajándékként az árvizadta holmival, nagy bosszúságára a mézáros czéh tagjainak, kik azon napokon a rendes húskészleten még a tekintetes vármegye által fontonkint hat garasra limitált áron alul egy garasnyi önkénytes leszállítással is alig tudtak túladni, s ugyancsak áldogatták János urat

Azon időben a kulcsos város kedvelt tartózkodási helye volt a felvidéki megyék előkelő nemességének s alig múlt el nap, zajosabb társas összejövetelek nélkül; de legkeresettebb volt Rutay János háza, melynek épp a dómra tekintő faragványos homlokzata elé majd minden este czifránál-czifrább fogatok robogtak az előkelő világ vendégeivel.

Különösen a gamizónbeli huszártisztek szinte vetélkedtek a Rutay-ház híres szombatnapi összejöveteleinek látogatásában, melyeket a háziúr *árvizes vacsoráknak* keresztelt el, a miért az éjfélidű vacsorákon gazdag változatban szerepeltek azok a bizonyos halak és vadak is. — Úgy látszik, hogy különös kedvelésben részesültek most is, hogy a fényes társaság szinte zsongva jókedvében, étkezésre sorakozott a patkó alakú nagy asztal körül, — mert az aranyszőke szép háziasszony már harmadizben intett az inasoknak a természetes

tálok körülhordozására. Csak Démay gróf, a daliás huszárezredes, árult el kevés hajlandóságot ezen estén a szakácművészet remekei iránt, mert azon módon érintetlen hagyta tányérán a pompás forrázott kecsagét s szórakozottan üritgette a régi kemény asszut; mikor pedig nagy sokára megizelt vagy egy villahegyre valót s a házi-asszony, kinek oldalánál ült, ingerkedve biztatgatta az evésre: csak elfutotta arczát a vér s nagy hirtelen felhajtva egy öblös pohár vizet, rajta tapadt mélytüzű, nagy fekete szemeivel Rutayné gyönyörű alakján.

Legszebb asszonya volt Rutayné ez idő tájt Felső-Magyarországnak. Bájaival és szikrázó eszével ujjá körül forgatta minden udvarlóját s esze nélkül bomlott utánna a férfivilág. Szerette a víg társaságot, s bár hízelt is hiúságának az általános hódolat, óvakodott túllépni az apróbb kaczerkodások nagy ügyességgel megszabott határain.

Bizalmas gavallér-körökben ugyan azt susogták, hogy szegény nemes-leány létére csak nagy vagyona kedvéért lett a nálánál vagy harmincz évvel idősebb Rutaynak a felesége; hanem egyúttal hosszú képpel vallották be azt is, hogy minden bizalmasb közeledésük sikertelen maradt. Es mégis bizalmatlankodva méregette egymást a fiatal urak szélcsap serege, és mégis nem egynek fészkelődött lelkébe a gyanú:

hátha választott már közülök valakit a szép asszony r

Alkalmasint olyan gondolatok háboroghattak az ezredes lelkében is: igaz, vagy hamis nyomon szimatol-e a titkos véteikedők raja? a mint a szép asszony halvány rózsaszínű arczára, észbontóan idomos természetére olvadt tekintete. Pedig éppen ő volt az egyetlen, kit Rutayné összes udvarlói közül leginkább kitüntetett s kiben egyaránt kedvelte a derék katonát, s a nagyvilági műveltségű férfit. Arra azonban különösen ügyelt, hogy az a kitüntetés feltűnővé ne váljék, s csak ha éppen egyedül voltak egy pillanatra, látszott arcán valami elfogódás, nyoma egy benső küzdelemnek, de csak addig, míg észre nem vette az, a kiért mind ez történhetett. Akkor mindjárt hideggé, érzéketlenné vált a tekintete, tiltó sugár villant meg a szemében és büszke homlokán fölragyogott Dante lángirása: hagyjatok föl minden reménnyel! Pedig nem is esett volna csodaszámba, ha válságos helyzetbe kerül a szive, mikor alacsony termetű, deresedő s itt-ott himlőhelyes férjéről az ezredes daliás szoborszerű alakjára, szép barna arczára tévedt tekintete. Az ezredesre, kit szeretett az egész város, katonái pedig szinte bálványozták. Vagy tiz évet feküdt már itt ezredével, hová mint főhadnagy került. Volt ugyan tetemes vagyona is, de bizony a milyen jó katona volt, annál kevesebbet értett

a pénz megbecsüléséhez s gavallérmódra szórta jövedelmét. Utolsó férfisarja volt nagynevű nemzetségének, hát csak felgondolta, hogy biz a fiskus ne igen dúskáljon majd az ő örökében. Alig félév óta volt járatos a Rutay házba s egyszerre csak azon vette észre magát, hogy ő, ki teljes világéletében fantasie passengerenek nézte a szerelmet, szinte észbomlásig beleszeretett Rutaynéba. E percztől alig törődött megszokott kalandjaival, pedig nem egy szép asszony epekedő sóhajtása szállt utánna, mikor végigtánczoltatta ezrede élén tüzes paripáját vagy a mint végiglebbent deli alakja a mazurban.

Most is, alig hogy asztalt bontottak s a zene felharsant, a gróf meghajolva ütötte össze sarkantyúját s tánczra kérte Rutaynét a Krakovianákára. Messze vidéken senki a grófnál szebben nem járta a lengyel nemzeti tánczot, melynek épp akkor volt java divatja. A mint meg-meghajolva, majd délczegen kimagasodva, közben kecsesen körbenforogva végiglebbent a gyönyörű pár a boltíves nagy termen, lépten-nyomon tetszémoraj hangzott utánnuk. Rutayné arcza tündöklött a táncz gyönyörétől s a gróf egy-egy szavára még jobban nekipirosodott. Minden önuralmát megfeszítette, hogy az ezredes hízelgő udvarlásaira, olykor szerelmi vallomásnak is beillő szavaira megőrizze nyugalmát, pedig koronkint szinte édes bódulat fogta el s gyönyörös bor-

zongás tartotta lázban. Dévajsággal, ötletes feleletekkel igyekezett kitérni az ezredes vallomásai, kérései elől, közben el is nevelte magát, mint a ki kevésbe veszi azt, a mit hall és semmit sem ad rá.

A táncz végével azonban, mikor még érezte derekán a gróf karjának szenvedélyes szorítását, hirtelen így szólt hozzá:

— Mi lesz ennek a vége Démay? Ha csak egy kicsit becsül — ma láttuk egymást utoljára.

Még ezer halálért se mondok le kegyedről, súgta vissza az ezredes s távozóban is emésztő tűzben égő szemekkel nézegette Rutaynét, a ki — ha tettetett nyugalommal vont a mosolyra pipacspiros száját a búcsúzásnál: bizony a mint szétoszlottak a vendégek, álmatagul az ablaknak támasztva fejét, sokáig merőn bámult a sötétlő dómra.

Hogy az árvíz szünőben volt, Rutay is lerándult egy-két hétre bodrogparti uradalmába. Míg aztán kiveszett vetéseit szántotta ki tavasziak alá, Démay ezredes is megindította a komolyabb tavaszi hadjáratot — a szép asszony ellen. Alig múlt el nap, hogy meg ne fordult volna a Rutayházban. Bármit tett, bárhol járt, lelke csak ott kalandozott, még a gyakorlatokra is a gótives ablakok mentén vezényelte ki huszárait, s megmegremegett tomboló lován, ha ilyenkor kikandidált a kiugró rácsozat mögül az az aranyfürtös fő.

S ez az aranyfürtös fejecske is többet bízott elhatározása erejében, mint a mennyit az emberi természet gyarlósága elbír. Talán húsz éves korának viruló egészségétől pezsgő vére, talán a grófnak ráolvadó tekintete, vagy talán a gőzgomolyban felhődző puncs átható illata volt az oka hogy a mint egyszer az első titkos találkozás esti órájában egy mozaik asztalka mellett szemben ültek; nem vonta vissza kezét az ezredes kezéből, ki azt minduntalan ajkaihoz szorította, sőt tán erőtlen lett volna elhárítani az ezredes ölelésre kitárt karját is, ha e perczen nem nyílik az ajtó s meg nem jelenik előttük Rutay zömök alakja.

Ez pedig vagy három lépésnyire megállt előttük, hátraszegte vastag kurta nyakát, keményen megdörzsölte tövig nyírott sörtés szakállát, aztán gúnyos mosolyt erőltetve, az ezredes felé fordult:

— Nagyon bizalmas értekezéshez szegődtem harmadiknak! Semmi mentegetőzés vitéz ezredes uram. Egész megbízható helyről figyelmeztetek, hogy az úr katonai virtusát az én családi nyugalom megzavarására használja fel. Hát most tulajdon szemeimmel is látom, hogy a mit nem hittem: szóról-szóra igaz a hír. Ezennel felszólítom a grófot, hogy mai naptól házam küszöbét ne merészelje átlépni többé.

Démay pillanat alatt fölegyenesedett, melle

hangosan zihált s összeszorított marokkal lépett előre. De közben rávetette szemét Rutayné elhalványuló arczára s ekkor mereven megállt, mint egy szobor.

— Szeretem a feleségét uram nem tagadom; de a becsülete ellen nem vétettem. Két utat ajánlok: vívjunk meg a bírásáért, de előbb határozzon ő maga, válni akar-e, vagy pedig az ön felesége marad

Rutaynak fejébe szökött minden vére, hanem aztán az Ompod nemzetség fagyos büszkeségével nézte végig az ezredest. Kigombolta czobolyprémes felöltőjét, zsebébe nyúlt, aztán egy török pisztolyt szegzett az ezredes mellének.

— Ebben a házban magam fölött urat nem ismerek; itt csak én határozok: az úr, a férj! Ha azonnal nem adja katonai szavát arra, hogy házamat ezentúl mindenkor elkerüli, e perczben agyonlövöm! De ez lesz a sorsa akkor is, ha még egyszer itt találom, ezt meg én fogadom nemesi szavamra!

— De hisz az ön viselkedése egy közönséges gyilkosé! Ám tegye meg, a mivel fenyeget, hanem azzal aztán nagyobb hibába esnék, mint estem én. Ha már idáig jutottunk: ám mérkőzünk össze páros viadalban, mint urakhoz, férfiakhoz illik s ha elesem, hadd igya fel véretem ott a föld, csak ne itt és ne ily orvul!

— Nincs itt kitérő, ezredes uram! Vagy a

szavát vagy az életét akarom és siessen, mert a Perez lejár!

Az ezredes Rutayné felé fordult, ki kővé meredve állt a fal mellett:

— Maga mondja ki nyíltan, itt a férje előtt, hogy szeret, aztán mit bánom én, akármi sors vár is reám! — szólt hevesen egy lépéssel közeledve hozzá.

De látván, mint kerüli tekintetét a remegő asszony és aztán mint bontja némán himes kis kendőjét könyben úszó szemére, csak belenyilalott egyszerre valami maró fájdalom, aztán mitse törődve Rutay pisztolyával, az ajtó felé tartott s már a küszöbön állt, mikor keserű elszántsággal vetette vissza:

— Becsületszavamat adom, hogy utoljára láttak e házban Es pedig adom azt nem félnégségből, se gyávaságból, de azért, mert nincs itt mit keresnem többé!

Felcsatolta kardját, szemébe vágta a csákóját s mint a kit veszteni visznek, tűnt el komor ballagással.

Ki is tavaszodott, a huszárság is hosszabb táborozásra masírozott, lecsillapodott Rutay uram vére és felszáradt a szép asszony könnye is, mikor egyszer csak lovas staféta érkezett a bodrogparti uradalomból azzal a vészes hírral, hogy az árvíz zöldágra újfent kiöntött, a mi most már jóval nagyobb kárral jár ám, mert a

fejlésnek indult vetést ilyenkor csakugyan kipusztítja a melegebb áradat, aztán a szénának is lugszerű szaga marad, mit pedig sehogyse kedvel a jószág. — Nosza neki is kerekedett legott Rutay szülővármegyéjének ötös fogatán, hogy mentsen, a mit lehet, az ár pusztítása elől.

Szalmaözvegységre jutott a szép asszony ismét. Búbánatra pedig a magára hagyatottság súlyos teher. S a bánkódásra oka akadt elég. Vértett szive, lelke, ha rágondolt arra a szörnyű estére Mikor pedig felgondolta, hogy ha már engedett a tilos láng felülkerekedésének, még sem lett volna szabad a válságos pillanatban cserben hagyni az ezredest, önvád és szégyen, majd pedig gyötrő vágyódás fogta el, hogy a férfi előtt, kit szeretett s ki őt most jogosan megvetheti, kimentse viselkedését a rettenetes perczen. Beszélni fog még egyszer vele, aztán nem bánja, ha nem is látja többé. Csak még egyszer jöjjön el házon kívül egy utolsó szóra arra a levélre, melyet hü cselédjével juttatott kezébe.

Akár homlokon sújtották volna, úgy hátrántorodott Démay gróf, hogy elolvasta a levelet Egy darabig mereven nézett maga elé, hogy eszébe jutott az adott becsületszó, hanem aztán csak elmosolyodott: a házon kívül való találkozás bizony nem sérti az adott szót. Arra ő fogadást ugyan nem tett soha! Szinte megreszke-

tett a nagy gyönyörűségtől, mikor viszontlátta Rutaynét a városvégi házi kertben. Magyarázat, mentegetődés, jövő tervek sűrűn követték egymást s egyiknek is, másiknak is annyi mondani valója volt, hogy bizony második, harmadik összejövetelre is volt szükség, hogy teljes legyen a kiengesztelődés. Hogy pedig ezt a találkozást azontúl is egy-egy újabbal toldották meg, azon lassankint fel se akadtak. Hisz nincs az a megterhelt szénásszekér, melyre még egynéhány szál fel ne férne. Aztán úgy is visszatér nem-sokára Rutay s az egész idillnek vége szakadtán örökre is. Vissza is tért, hanem aztán koronkint ujfent elutazgatott; mert hát hiába, fele se tréfa annak, mikor csónakról kell az embernek maga alatt nézegetni a búzatáblákat. Ez alatt pedig sokszor megpengett az ezredes sarkantyúja a városvégi kertben s nem egy lovat nyargalt agyon, hogy huszárja kíséretében idejére bevágtasson a táborból a pásztorórákra. Csak úgy hajnaltájban robogott visszaváltott paripán.

Egyszer aztán megesett, hogy egy ily találkozásor Rutayné rosszullett — s az ezredesnek — akarva, nem akarva — haza kellett öt kísérni. Pillanatra visszahökkenet, mintha rémlátása volna, mikor a kastély bejárata elé ért; hanem aztán csak felhaladt, karonfogva a gyengélkedő asszonyt. Ilyen kivételes esetre csakugyan nem érvényes

az adott szó. De arra se, mikor részvétlátogató-sokra került a sor.

Egyszer aztán — mint már rendszeren történni szokott — Rutay neszét vette ezeknek a látogatásoknak. Az nap, a mint újfent való elutazás ürügye alatt a város egyik végén kiért, a másikon azon módon visszakocsizott. Előbb azonban a régi inasával minden intézkedést megtétetett. A jószága felé vezető országúton két helyütt négy lovas relais-et állíttatott, kastélya hátsó kapujánál pedig ott várta a harmadik madárszárnyu négyes.

Hogy a dóm mellett elhaladt, roppant tömeg hullámozott a térségen. Űrnapja volt éppen s tarka ünnepi disz pompázott mindenütt. A körmenetben páronkint haladt a magistratus, a czéhek és egyéb testületek zászlóik alatt, két oldalt a katonaság. Egyik szélén a gyalogosok, a másikon egy század huszár csillogott gyönyörű díszben, kivont kardokkal. Mikor egy-egy oltár előtt megálltak, akár a kőfal, meg se moczczant se huszár, se ló. Sötétzöld csákó, mente, tarsoly s megyszinpiros nadrág volt a viseletük. A karabélyok pantalléron lógtak. Legszélről a sorban messze kivált az ezredes kedvencz huszárja s kísérotársa: a Stockmann, így nevezték abban az időben az ezred legöregebb, legérdemesebb s legdaliásabb huszárját. Olykor három kapitulációt is végigszolgált, lénungja kijárt kétszeresen s a legénység szinte vakon

engedelmeskedett minden szavának; még a tisztek is kedvében jártak.

Hogy Rutay arra haladt, épp sortüzet adott a gyalogság s a dörgésre idegesen megreszketett egy-egy paripa. Rutay nem törődött se pompával, se sortüzzel, se a Stockmann komoly kémlelődő tekintetével, melylyel minden lépését követte, de mivelhogy sehol se láthatta ott az ezredest, gyorsított léptekkel lakása felé tartott. — Türtöztetett felindulással haladt felfelé egy oldallépcsőn, pár pillanatra tétovázva állt meg egy ódon tiszafa ajtó előtt, aztán — mintegy restelkedve habozásán — hirtelen benyitott. — Néhány termen halkán áthaladva, a kék szalonba lépett. Olyasmit látott, a mitől ugyancsak megcsendült a füle. Ott látta Démay grófot egy tabouretten ülve felesége lábainál, ennek ölébe hajtva fejét.

A gróf menten felemelkedett, aztán keresztbefont karokkal mereven nézett a belépőre.

— Ilyen hát sora és rendje az adott szónak ezredes uram? Úr mondja, eb a ki megtartja! kiáltozott rekedtesen Rutay s villámgyorsan pisztolyt irányozott az ezredes mellének. Tudja-e mi vár az urra ezért a prevarikációért?

Gróf Démaynak mellére hanyatlott a feje. Szép barna arcza eltorzult a roppant lelki vívódás kínja alatt. Majd szikrázó szemekkel készült előretörni. Már-már rárontott Rutayra,

tán hogy földhöz teperje. Hanem aztán hirtelen csak újra kimagasodott s büszke elszántsággal mutatott ujjával, melyen híres családjának nagy címeres gyűrűje fénylett — hatalmas mellére.

— Ide lőjjön az úr! kiáltott dörgő hangon.

Rutayné éles sikoltással tört előre. Csak egy lépést tehetett. Rutay gondolatsebesen sütötte el pisztolyát, s a gróf, nemzetségének utolsó férfi-sarja, szíven találva, egyetlen szó, egyetlen hang nélkül halva rogyott lábaihoz.

Rutay eldobta pisztolyát s egyetlen tekintetre se méltatva a sikoltozó asszonyt — kirohant. A másik perczen már kocsijába ugrott s a lovak örületes sebességgel vágattak végig a városon, ép mikor a stockmann leküzdhetlen aggódástól sarkaltatva — a kastély kapuján besietett.

Alig negyed óra múltával a huszárság már megtudta a bálványozott ezredes rettenetes sorsát. A stockmann sírva jelentette a vezénylő kapitánynak a szörnyű esetet, ki sebestroppban vezényelte haza a századot. Míg a tiszturak fejüket vesztve tanácskoztak, a stockmann hirtelen összegúgott pajtásaival, aztán huszonnégyen gyorsan összeállva, az ő vezetése alatt megeresztett kantárral Rutay után vágattak.

Örületes hajsza következett. Mint zugó zivatar, vágatott eszeveszetten a huszárság, vastag porfelhőt kavarva maga után; sokszor dülő utakra is tértek, hogy elébe kerülhessenek Rutaynak.

A távolság pedig egyre fogyott köztük s közel a két megye határához csaknem el is érték, — s bizony Rutaynak az élete nem sokkal ért többet egy fagarasnál. Mert hogy menten pozdorjává aprítják, mihelyt elérik, az csakugyan olyan biztos volt, akár maga a halál. S e halálos futtatás legválságosabb perczében ért a rogyásig kifáradt négy vasderes a határhoz, hol már az országúton várta Rutayt a másik pihent négyes fogat s alighogy átült s a kocsis a lovak közé csördített, a huszárság észrevehetőleg tért veszített. A megye határánál aztán rövid tanácskozás után a nagyobbik rész hazafelé fordult; csak a stockmann folytatta tovább a hajszát hatodmagával egész alkonyodásig. Mikor aztán Bodroglköz határához értek: egész tenger zajgott előttük, a medrébe visszazömlő árvíz. Ez mentette meg Rutayt. A hat huszár itt már nem tudott kiigazodni, nem ismerte a kerülőutakat sem, Rutaynak nemesi portájára pedig még sem mertek rátörni, mert azt még katonaésszel is nagyon jól felérték, hogy a nemesi lak erőszakos megsértése felér egy kis országháborítás büntetével. Nagy szitkozódások közt hagyták aztán futni Rutayt.

Még el se temették a szerencsétlen véget ért ezredest, mikor már Rutay besietett megyéje székvárosába s bejelentette az egész esetet az alispánnak.

Mindenfelé nagy port vert a kínos történet

s heteken át messze vidéken egyébről se folyt a szóbeszéd. Rutay aztán meghúzta magát bodrogparti kastélyába s ott várta be, míg hosszú szövevényes bűnpert akasztottak a nyakába. Hanemhát a hatalmas urnák messze kinyúlt a keze, sok jó és befolyásos embere is akadt a döntő körökben, aztán sok enyhítő körülmény is szólt mellette s a per vége az lett hogy vagy két évi huzavona után mindenik bíróság felmentette. Hatvanezer forintja bánta meg a pert; pedig adott volna tán tízszerannyit is, ha megmaradt volna családi boldogsága.

Hanem a dolog egészen még sem maradt annyiban. Az ezredes kiontott véréért mégis csak kellett valamelyes engesztelő áldozat. Felső parancsra Bécsbe idézték Rutayné — s két évig tartó rabságot kellett szenvednie. Testben-lélekben összeroncsoltan került ki onnan a híres szép asszony.

A Démay-nemzetség megfordított czimerének végzetén azonban nem segíthetett többé semmi hatalom.

A KOPPANTÓS GAVALLÉR.

izony furcsa egy szerkezet volt az a kecsgeorrú, ollóformájú, púposka kis házi-szerszám, melyet a hatvanas évek elejéig koppantónak használt a világ. Manapság jól megérdemelt nyugalomban pihen már ódon üveges almáriumokban a sok furcsa formájú czukorszelenczék, kétágú villák, sodrott nyelű kanalak, filigrán ékszerdobozok, serlegek, billikomok, bálványfejű gyertyatartók s más mindenféle használatból elvont ősi családi ezüst sorában. — Ősz matrónák egész regéket tudnak mesélni arról a koppantós világról, mikor még javában pergett a kerekas rokka, forgott a motolla, sikongatva dolgozott az eszváta s végszámra gyűlt halomra a jó házivászon, rádásul otthon főztek szappant, keményítőt, sőt még a gyertyát is az ősi portán mártották elesett bivalyok, ökrök faggyából, melynek hamvát aztán olyan takarosait elnyeste a koppantó, hanem azért hét vármegyére szóló vendégségeket csaptak ám mellette.

Addig-addig regélt erről a jó világról özvegy Rozványiné is apáról anyáról árván maradt két kis unokájának, míg Ilonkából szép szál hajadon

válott, Gábor pedig már átesett a katonasoron is s hogy az egyetemről hazakerült, át is vette a java tízezer holdnyi családi birtok kezelését.

Újra felébredtek azok a hét vármegyére szóló vendégeskedések s a Rozvágyiak tiszaközi kastélya csakúgy visszhangzott a jókedvű vendégek zajongásától. A nagyasszonyt ugyan nagyon megviselte a kor s alig is mozdulhatott köszvénye miatt, de hát mindig akad egy-két szegényebb nőrokon, ki édes örömet viseli ilyenkor a házi-asszonykodást. A természetes ládákból napvilágra kerültek ismét a remek szövésű finom házi abroszok s mindenféle kendők, melyeket még a szepesi takácsokkal szövetett a nagyasszony s megnyíltak az ódon almáriomok is, honnan sorra hordatta elő a sok drága családi ezüstöt, melynek minden darabjához egy-egy emlék kötötte. Dehogy is engedett volna ujjal pótolni csak egyet is. Előszedette még az ezüst koppantókat is s lelkére kötötte unokáinak, hogy aztán azok se maradjanak ám szégyenben, hacsak parádé-számba esnek is már.

Dehogy is maradtak! . . .

Csakugyan ott parádézna azok most is a dohányzó szobák asztalain, hogy éppen nagyszámú előkelő társaság gyűlt össze az őszi körvadászatok idejére. Míg a boltíves termekben csillárok s meteorlámpák árasztottak ragyogó fényt, a dohányzókba viasz gyertyákkal berakott

nehéz karosgyertyatartókat helyeztek az inasok. Talán zamatosabbnak tetszett sárgás világánál a mádi híres szamorodni vagy tán jobban festett mellette a kártya.

Mert hát legtöbb esetben az a sora és rendje az ilyen gentry vadászatoknak, hogy tengerhosszu ebéd — vacsorával párosulva — következik utánna, aztán a fiatalság egy része tánczrakerekedik, a másik rész pedig behúzódik a dohányzóba néhány kvaterkára s egy kis hazai csön-desre.

Úgy éjfél tájban meg is alakult már néhány asztalnál a kártyakompánia: egyiknél csak ezüst-pénz járta, a másikon már bankó susogott. — Egyik szegletasztalhoz néhány fiatal ember telepedett le. — Felbontatlan hevert előttük a kártya, amire még Bogáncsy Muki, a kerület fiatal képviselője^ megcsóválta fejét, ami pedig nagy szó, mert amennyire vonzódott a poharazáshoz, éppannyira elhúzódt a kártyától. — De hogy is ne, mikor ott ült közöttük Pere Pali, ki még a harmadik vármegyéből is szívesen elszokott rándulni egy kis kártyázással bélelt víg barátkozásra, aztán mikor ott volt Boray Elemér is — gazdag birtokos a szomszéd faluból — kit eSy piros ászszal fel lehetett volna csalni a torony tetejébe s aki egy Ízben azt a tréfát követte el, hogy városról-városra utazgatott egy bánági úr után, ki néhány ezer forintját elnyerte vala-

melyik fürdőben s nem is nyugodott addig, míg nemcsak visszanyerte tőle pénzét, de még meg is szerezte ezt háromszorosan. Ott pihengetett elegáns hanyagsággal a kerevethöz dőlve a kitűnő s takarékos gazda hírében álló Berky Oszkár is kivel azonban az a furcsaság esett meg egyszer, hogy amint nagy összeget veszítve hajnalban hazafelé hajtattott, kocsijába emelt az útfélről vagy egy mázsás szép formájú követ s hazavitte azt meglepetésül édesanyjának — káposztáskönek. — Ilyen a takarékos gazda

Nem is állhatta meg Rozvágyi Gábor, mikor kedveskedő figyelemmel sorra járta minden vendégét, hogy oda ne szóljon:

— Tán a pócsi barátokhoz készültök fiuk? Rátok se ismerek: se kártya, se táncz, — no legalább igyatok!

Legott sorra is koczcintott velők a gyönyöző szamorodniból.

— Ejfél utánra való az igazi játék, akkor jobban ki is tart a monéta hajnalig — nevetett vissza Pere Pali, kit a múlt éjjel alaposan megkoppasztottak.

— Úgy hallom, tizenkét magot fizetett a repczéd s ugyanannyi forintjával adtad el helyben, telik abból valamicske hétszerhét éjszakára is — tréfákozott Gábor.

— Ne féltsük mi Palit, jut is, marad is neki, kivált ha ezentúl is jól leereszt Goldstein —

vágott közbe Berky Oszkár, nyilván arra cél-
ozva, hogy a vevő még télen utolsó forintig
előre lefizette a tizenkét magos repcze árát.

— Azután várunk egy darabig a koppantós
gavallérra is. — Ötödiknek ígérkezett s van is
rajta jókora követésünk még a rétháti agat ászát
óta, amikor rádásul elnyerte Elemér barátunknak
mind a négy lovát kocsistul, hámostul — toldo-
gatta Bósa Gyuri, egy kurucz kinézésű izmos
ifjú, kinek leghíresebb agarai voltak három vár-
megyében.

— Bizony alighanem annak a négyesnek
árából került ki a legújabb hármás, mert egy
darabig kettős is járta. Azóta ujfennt koppantóra
járat. — Aztán nem is a legszebben játszik s ha
helyetekben volnék, nem nagy számot tartanék
rá, hacsaknem aranybányákat örökölt azóta —
szólott közbe gúnyos mosolylyal a fiatal honapa.

Rozvágyi Gábor arczát hirtelen ború futotta
el. Némán, kissé idegesen forgatta egy darabig
poharát, aztán még egyet koczcintva, Bogáncsy-
val a tánczterembe távozott.

Az a sugár, alig huszonnégy éves barna ifjú
pedig, kiről koppantós gavallér néven emlékezett
meg a czimboraság, éppen karöltve sétált a táncz-
teremben Rozvágyi Ilonával. Hogy abbahagyták
a tánczot, a fiatal ember rövid körséta után fehér
selyem bútorzata, gyönyörű kis szalonba vezette
a felhevült leánykát s alig hogy ez a karosszékre

pihent, legyezni kezdte egy búzavirágszín legyezővel, aztán lábaihoz ült a tabouretre. Csak ketten voltak a szobában; halk beszélgetésbe mélyedtek.

Feltűnően szép, sötétbarna ifjú volt Grády Ákos, a koppantós gavallér. — Biz ez az epitheton onnan ragadt rajta, amiért kedvencz szokása volt, hogy koppantóra fogassa lovait. Egyet elől, kettőt hátul. Nem is fest ám az olyan rosszul. Kivált, ha valaki oly remek kocsis-brauvourral tudja kezelni a gyeplőt s kiczifrázni a nyolczasokat, mint ahogy értette ennek a módját Grády Ákos. Három vármegyében se akadt párja koppantós fogatának; hét-nyolcz mérföldet haladt pihenés nélkül veszettül sebes üggetésben s még csak ki se vágott egy lova se, sőt a bakos suhogót is csak induláskor felhajtáskor bocsátotta ki, melylyel pedig oly remekül tudott bánni, hogy leütötte vele reptében a ló füle körül alkalmatlankodó darazsat.

Igaz ugyan, hogy jókora svihák vér szorult bele, hanem azért nem kereste a összekoczczásokat, pedig egyike volt a leghíresebb vívóknak. Egyszer mégis úgy vágott végig egyik párbajában egy hetyke bakatiszt arczán, hogy ennek meg kellett válni a katonáskodástól. Anyja származását gúnyolta a tiszt úr, a mi pedig Ákosnak legérzékenyebb oldalát, hiúságát érintette. Anyja ugyanis sült parasztlány volt, kinek apja Grády

Jánosnál zsellérkedett. A földesúr szemet vetett a szépidomú leányra, később gazdasszonyul fogadta házához, s bizony már süldő legényke volt Ákos, mikor törvényesítette származását a papi áldás. Az öreg úr nemsokára ezután őseihez költözött s Ákos a lanyha anyai vezetés mellett megszokta az uraskodó, nyegle életet; puska, agár.jukkerezés, czimboráskodás, udvarolgtatás foglalták el minden idejét, úgy, hogy rövid időn busásan megterhelte kétszáz holdnyi apai örökségét. Az is igaz, hogy hogy az a felvidéki sovány birtok bizony kevés jövedelmet hajtott s ennek is fele az özvegyet illette, az ódon családi kastély pedig inkább teherszám'b'a esett.

Szép eszével biztos jövőt teremthetett volna magának, egy darabig szolgált is a vármegyénél; de hát úri passziói, gondatlan életmódja s a kör, melyben forgott, mindinkább elterelték a komolyabb munkától. Jó idő óta már csak a kártya tartotta benne a lelket, melyen nagy összegeket nyert, de bár a legügyesebb játékosok egyike volt is, utóbbi időben ellene fordult a szerencse. No de hát ott volt még az utolsó mentő arany-szál: a gazdag feleség. Sok jó eladósodott urfít tartott fenn már ez az aranyszál épp az örvény szélén. Hiszen éppen is erre való a gonddal megőrzött s felnövekedett családi vagyon!

Grády Ákos is ilyen mentőszál felé vetette szemét; hanem azok a kisasszonyok, kiknek eddig

megnyerte tetszését, néhány százholdnyi hozománnyal csak ezüstszálakként szerepeltek nagyra-törő terveiben, már pedig ő olyan aranyszálról ábrándozott, mely ugyancsak dús aranybányához vezet. — Akadt aztán ilyenre is kilátása. — Együtt juristáskodott Rozvágyi Gáborral, jó barátságban is állottak, ezen a réven aztán többször ellátogatott a tiszaközi kastélyba. — Addig robogott aztán a koppantós fogat a kastélyudvarra, addig forgolódott behízeglő modorával Rozvágyi Ilona körül, míg a tizenhét esztendősbájós leánya teljesen beleszeretett, mit pedig sem Gábor, sem nagyanyja nem a legjobb szemmel néztek. Irigykedett is rá az arany-fiatalság, mely különben is kissé tartózkodó maradt irányában; de legkevésbé tetszett az Bogácsy Mukinak, kinek nagyon a szívébe cseppent Ilona s aki szinte már beleálmodta magát /abba a boldogságba is, mikor a tisztelt ház karzatáról fog rá biztatólag mosolyogni honmentő szónoklatai közben kis felesége, már mint Rozvágyi Ilona. Tán még államtitkárságra is emeli majd a szerelem ihletétől ápolt státustudomány' — Biz ennek az álmodozásnak alighanem örökre útját vágta a koppantós gavallér, aki az estén már nagyon közel állt ahhoz, hogy az ötezer holdnyi hozománnyal teljesen bebiztosítsa tiszavirág-életű uraskodását.

Most is, hogy Ilona lábainál ült, erről folyt

köztük a beszéd. Olyan közel hajolt a leánykához, hogy szinte érezték egymás lehelletét.

— Tehát szavát adja valahára, hogy megsztja sorsát sorsommal — szólt félhalkan, hol megsimogatva, hol csókolgatva Ilona kezzeit.

— Egy feltétellel Ákos: ha felhagy azzal az életmóddal, mit eddig folytatott. Nem volt az eddig sem üdvös magára. Szivem egész elszántságát latba kellett vetnem, míg nagyanyám idegenkedését maga iránt jóindulatra fordíthattam.

— Áldja is meg az ég érette! Egész mennyországot tárt elém, s ígérem, hogy új emberré válók. Fogadom, hogy ezentúl csak a maga boldogítása lesz életem célja.

— Még egyet Ákos! — fel kell hagynia végképp a szerencsejátékkal. A kártya megöli a férfiúban a lelket, az önbecsérzetet s a pénz elfogytával biztos útja az elaljasodásnak. Ha mindezt megfogadja: felesége leszek, de előbb nem, mint egy év múlva. Addig pedig senki arról, mit most mi beszéltünk, még csak ne is gyanítson semmit. Ily feltétellel előkészítem útját nagyanyám s bátyám beleegyezéséhez.

— Becsületszavamat kötöm le, hogy megtartom mindazt, mit csak kívánt — szólt Ákos gyöngéden magához karolva a leányt.

Felharsant a zene s néhány perez múlva már ott tánczolták együtt az utolsó csárdást. S amint Ákos hosszasan elnézte titkos arája

gyönyörös pirtól égő szelíd arczát: szinte elérzékenyedett s mintha fásult szívébe, beteges pesszimizmusába egy nemesebb érzés éltető csöppje olvadt volna bele.

Mikor elbúcsúzott Ilonától, félsuttogva szólt hozzá:

— Bocsásson meg, hogy egyet kifelejttem: még ez éjen revanche-sal tartozom barátaimnak, engedje hát kivonom ezen éjt Ígéretem alól. Férfiúi szavamra: ez lesz utolsó játékom.

— Kérve kérem magát, — kerülje ki, hacsak teheti — felelte Ilona elkomolyodva s hosszasan, álmodozva nézett a távozó után . . .

A szegletasztalnál már javában folyt a játék' hogy Ákos közéjük telepedett. A ferbli járta s jól neki is melegedtek, mert már ötvenesek, százasok forogtak ide oda. Itt-ott ezres bankót is izzadt a bugyelláris, Berky Oszkár már épp az ötödiket váltja. Annál szebb szerencsével dolgozott Boray Elemér, ki előtt egész garmadára gyűlt a sok bankó, melyek közül néhányat — akár hitvány fidibuszt — egykedvűen gyűrt össze. —

Hogy Grády Ákos leült, hidegvérű, számító játékával fordított is a kártyajáráson s elég csinos összeget nyert össze. Hanem később csak visszszegődött a szerencse Borayhoz, kitől Ákos hajtaltájban már ezer forintot kért kölcsön.

Kissé bosszúsan is mondotta:

— Fordítsuk a játékot makaóra urak, még

az ördög is megunja mindig egy zsombékon ülni.

— Üsse part, nem bánom, ha nincs ellenvetésetek — felelt mosolyogva Boray. Hanem úgy gyanítom, hogy alighanem kezemre kerül még ma a koppantós fogat, cserében a múltkori négyesért

Egy lélekerősítő hosszú kvaterka után már kezükben virított a francia kártya. Egész kör képződött körülök a szokott gibiczekből. — Rozvágyi Gábor is ott nézte a játékot Bogáncsyval. — Éppen Ákosra került a bankadás sora. Utolsó száz s néhány forintját vetette már a bankba. Arcza szokatlanul sápadt volt, szemei haragos tűzben égtek. — Hanem azért eléggé biztos kézzel osztotta szét a kártyát. Nyert és nyert még egymásután hatszor, pedig mindig egészen tartották a bankját. — Ötször vágott egymás után slágert. — A csodálkozás moraja hangzott szerteszt. — Éppen nyolczezer forint volt a bankban: egész halom gyűrött bankó. — Boray előtt ugyancsak megtisztult az asztal.

— Bank! hangzott egyszerre a háttérből.

— Retirálok! szólt majdnem ugyanegy időben Grády Ákos.

— Késő, előbb kellett volna! Különben ahogy tetszik; vagy tán megszeppentél tőlem hősöm?

Bogáncsy lépett az asztalhoz, duzzadt tárczát tartva kezében. — Minden szem felé for-

dúlt. Mi lelte ezt az embert? No még ilyen stikket nem látott tőle a czimboraság. Még csak gibiczeskedni se szeretett eddig, most pedig éppen ő akarja tartani azt a nagy összegű bankot.

— Elfogadom — felelt Ákos, alig titkolhatva remegését.

A míg kiosztotta a kártyákat, pillanat alatt átviharzott lelkén: mi történik vele, ha ő most elveszíti e játszmát? Hiszen az alatt az egy év alatt, míg házassága Rozvágyi Ilonával valósággá válik, százszor is összecsapnak feje fölött a hullámok! Se pénze, se hitele! Most is ezer forinttal tartozik már Boraynak: honnan fizeti vissza? Szinte látni vélte már maga körül a sok kárörvendő, gúnyos mosolyt. — Hej pedig ez a nagy halmaz bankó egyszerre kirántaná minden hínárból. — Hátha még megkétszereződnek!

Tizenhatezer forintja volna!

— Maradok — szólt közbe Bogácsy tompa hangon.

Ákos alig észrevehetőig rezzent össze. Partnerének legalább is ötfélek kellett lennie, neki pedig csak négye volt. Hogy a kártyacsomót félretette, véletlenül kissé megbillent a felső kártya s a hogy gondolatsebesen odapillantott, úgy rémlett előtte, hogy ez egy káros hatos. No ha bevág, akkor ugyan semmije sincs! Hideg veríték gyöngyözött homlokán. Egy-két pillanattig habozott.

— Bevágok — szólt aztán komoran s gyorsan leosztotta magának a kártyát. Halotti csend állt be.

— Accusez!

— Hatom van.

— Veszítettél, nyolczam van, retirálok a bankkal, szólt szilárdan Ákos. — Kiterítette kártyáit, s legott beseperte a bankó garmadát, melynek nagyrészét, egyenesen zsebre is vágta. — Aztán a kártya csomót vette kezébe.

— Csak lassabban koppantós uracskám, elég volt már az alávaló szemfényvesztésből. Urak, ez az ember hamisan játszott — kiáltott Bogáncsy.

Grády Ákos lángoló arcczal ugrott fel s egyik kezével görcsösen markolgatta a kártyát

— Gaz rágalom, meghal ezért a vádért ma egyikünk! — kiáltott vad szemforgatással, s Bogáncsy megvetően nézett végig rajta.

Hát a manchettejében mi van gazficzkó? Tisztán láttam, amint egy helyett két kártyát osztott le magának, hogy bevágott s a melyikkel veszített volna, ingujjába csúsztatta. — Látjátok, így fosztogatott benneteket ez az úr, ki tudja mióta!

Grády Ákos rá akart törni, de pillanat alatt megragadták. — A hatalmas erejű ember megdermedve állt, akár szél ütötte volna. Pere Pali villámgyorsan nyúlt manchatteja alá csakugyan kihúzta onnan a káró hatost.

A boldogtalannak mellére hanyatlott feje.

Alig hallhatóig rebegte:

— KíméljeteK, ez volt első és utolsó botlásom.

Késő volt. Későn rohant előre Rozvágyi Gábor is, hogy megmentse a további gyalázattól. Bogáncsynak fejébe szállt a vére: régóta visszafojtott bosszúja rettenetesen tört ki. Vak dühében felkapta az egyik ezüst koppantót, s teljes eréjéből odaszegezte azzal Grády Ákos kezét az asztalhoz. Aztán rekedten ordította:

— Most már *duplásan* koppantós gavallér az úr!

A boldogtalan ember összecsikorgatta fogait szörnyű szégyenében, szörnyű fájdalmában. Szinte patakzott kezéből a vér. Arcza szederjes szint váltott. Roppant sebeséggel, ember feletti erővel kiragadta magát az ifjak markaiból, aztán támolyogva kirohant.

Soha azon a vidéken nem látták többé!

A társaság erősen megfogadta egymásnak, hogy titokban tartják a szégyenteljes esetet. Hanem azért valahogy apránként mégis kiszivárgott a hír s hosszú ideig nagy felháborodásban tartotta messze vidék úri köreit.

Rozvágyi Ilona nem egy keserű könyűt ejtett nagy titokban a szerencsétlen ifjú esetén;

hanem azért két év múlva Bogáncsy Makihoz ment férjhez. Az államtitkárságból azonban máiglan se lett semmi.

Néhány év múlva Bogáncsy éppen a Riviéran utazgatott Pere Palival. — Ellátogattak a montekarlói kaszinóba is. — Amint a pazar fényű játéktermeket végig bámulták, különös érdeklél áltak meg egyik asztal előtt, hol roppant összegekben játsztak. — Ember ember hátán tolongott.

Az egyik croupier, ki az asztal közepén ült, jól megtermett, pofaszakálas, kissé elhízott úr, szemén sötétes üvegü kettős csiptetővel, mellén vastag aranylánczcal, ujjain gyémántos gyűrűkkel, éppen valami udvarias bohóságot súgott a mellette ülő elegáns delnőhöz, aztán érczes hangon kiáltotta:

— Messieurs faites vos jeux.

Bogáncsy megszorította társa karját.

— Akármí legyek, de annak a croupiernek a hangja szakasztott olyan, mint azé a szerencsétlen Grádyé volt, — még a kezén is ott látzik a forradás nyoma. Ha a fizimiskája nem volna olyan idegenszerű, meg mernék rá esküdni hogy a koppantós gavallér.

A croupier megigazította aranykeretes binokliját, gépiesen körültekintett s pillanatra Bogáncsyra tévedt a szeme. Összerázkódott, ajkai szinte megfihéredtek. Hirtelen mellénye vágá-

sába dugta forradásos kezét. Aztán a másikkal megpergette nagy sebesen a roulette-korongot, ellenirányba hajította a kis elefántcsont golyót, ijesztően merev szemekkel követte ennek futását, míg csak megállóit s elcsukló hangon kiáltotta:

— Seize, rouge gagne; paire et manque!

DÜRRÖG A KAKAS.

völgyekben már zöldéit a pázsit, a hegy-
oldalokról megannyi csillogó ezüstszá-
lakként futott alá az olvadó hó vize,
hányi kezdte bojtos barkáját a rekettye s parti
fűz, itt-ott felhangzott a fekete rigó füttye is:
mikor egy kora áprilisi verőfényes napon hosszú
tót szekeren döcögtem előre a magas Tátra
közt meredélyes keskeny utón Váry Péter va-
dászlaka felé.

Csak ennyit távirozott: dürrög már a kakas!

Erre a figyelmeztetésre aztán visszasiemtem
volna tán a harmadik országból is. Hogyis ne!
Bőven részesedtem a hazai vadászatok minden
nemében, csak éppen fajdra nem vadászhattam
soha. — Rég érzett gyönyörűség is fogott el,
hogy ismét teli tüdővel szívhattam az éles hegyi
levegőt, áttekinthettem az egymást sűrűn szel-
delő völgyeket, bizarr alkotásit szirtóriásokat,
szédületes mélységeket s elmélyedhettem a ren-
geteg erdőség templomszerű csöndességének
áhitatos csodálatába.

Öreg este is lett, mikor a vadászakhoz ér-

tem, hol Péter tárt karokkal s hatalmas vacsorával fogadott.

— Tizennégy kakast lestek meg az erdő-örök s hacsak az időjárás nem zavar, pompás mulatságunk Ígérkezik — szólt nagy vígan, hogy az asztalhoz telepedtünk. Hajnalban a szomszédos juharosban foglalunk állást, hol három darab tanyázik, onnan pedig éjjelre a havasalji kunyhóba megyünk fel s a vágások mentén folytatjuk a lest, ott lesz a java vadászatunk.

— Onnan aztán átcsapunk az én revuembe, hol kisebb fáradtsággal jobban megközelíthetjük a kakasokat — biztatott a szomszéd uradalom főerdésze, egy középkorú, szikár, jókedvűkor, ki mint kitűnő lövő s szakács egyaránt nagy hírben állt.

Jó szakács voltáról meg is győződünk másnap este, hogy a vadászkunyhóba megszálltunk

Körülültük a máglyatüzet, mely recsegve, ropogva emésztette a rávetett nagy halmaz fátörmelékét, aztán bundáinkra keveredve, jó sort aludtunk.

Estére az erdőörök egy őzbakot hoztak a vadászatiakból, melyet még pár nap előtt kizsigereltek s a főerdész legott nyársrahozta gerinczét, agyonspékelte szalonnával; szivéből, májából, tüdejéből pedig olyan pompás vadászrészt készített, hogy egy királyi asztalnak se vált volna szégyenére. Aztán forró illatos vend-

zsört öntött poharainkba. Ez az ital nem egyéb, mint legjava egri vörös bor, felforralva czimettel, czukorral, czitromhéjjal: szinte villamos áramlat fújta keresztül-kasul tőle az ember testét s talpra állítana egy haldoklót is. — Nagy szükség is volt erre a galvanizáló liquidumra ebben a havasalji kunyhóban az ötfokos hidegben, — mert a tűznek odakint ilyenkor csak vacsora végeztéig szabad égnie, hogy fel ne költse a fájd figyelmét s hajnalig daczára bundának, halinacsizmának — az isten hidege veszi elő az embert.

Még javában égett a máglyatűz, kézről-kézre járt a vendzsoros bádogedény, aztán pipaszó m^llett sorra került egész csomó vadászadoma: mikor egyszer hangos csörtetés, heves szóváltás hallatszott fel az aljból. Alig hogy felugrottunk, két erdőőr bukkant elő a sűrűből, kik egy megkötözött embert taszigáltak előre.

— Megcsíptük valahára a kaputos vadorzót nagyságos uram — szólt nekipirosodva az egyik, a r öthaj u Janó. — Épp akkor ejtett elő kelme a kis vágás szélén egy bakőzet, amint a kakasok holléte után leselkedtem. Hogy pus-káját kiragadtam: bírókra kelt velem s aligha el nem szabadul, ha szerencsére oda nem siet a zajra pajtásom, kivel aztán el is bántunk vele takarosán, Azért is nem dürrögött kérem teg-^{na}P óta a kakas, mert sorra riasztotta azokat ez a ficzkó.

A vadorzó nekitámaszkodott egy természetes hársfának s egy darabig nagy sötéten nézett maga elé, aztán gúnyosan el-elmosolyodott. Egyetlen szóval sem felelt, bármint faggatták, bármit kérdeztek is tőle. Hatalmas termetű csinos ember volt, vagy harmincz éves lehetett. Báránybőr sapkája mélyen elfödte homlokát, kopott bekecse itt-ott kirepedezett. Vastag zsinneggel körülcsavart magasszáru halinát viselt. A dulakodás közben Összecsapzott bajusza, szakállá, itt-ott felkarczolódott bőre, — hanem még így képéből kikelve is valami arra emlékeztetett vonásaiban, egész viselkedésében, hogy valaha jobb napokat láthatott.

Mint homályos álomlátás rémlett előttem, hogy én ezt az embert már láttam valahol. Persze, hogy láttam! Csak hogy réges-régen volt az. Világosan visszaemlékeztem most már arra az időre. Megfordultam egykor az apja házában is: híres agarász, jómódú földesúr volt annak idejében. A fia közül éppen a legfiatalabbat, Jóskát nem szívelhette soha. — Sok mindenfélét rebesgettek akkor ennek okáról; talán ez is vitte a Hu anyját — valahában a fél vármegye legszebb asszonyát — idő előtt sírba. Jóska ettől fogva valóságos esprit malin-je lett az apai háznak. Kutyába se vették: rá is szolgált bőségesen rossz hajlamaival, vásott, daczos természetével. Parasztlegényekkel korhelykedett,

duhajkodott, hétszámra a pásztorok közt tanyá-
zott, mígnem egyszer apja — hogy négy leg-
szebb ökrét kéz alatt eladta — kitiltotta a ház-
ból. Azóta hire-nyoma veszett . . .

Valami csak belém nyilallott, hogy rávetet-
tem szemem a vadorzó arczára.

— No hát hol az a bak? — kiáltott rá Pé-
ter — közelebbre lépve.

— Keresse, aki látni akarja, — dörmögte
vissza daczosan a vadorzó.

— Majd farkasguzsba kötöm én ö kelmét
éjszakára s tudom is, hogy esze nélkül fog val-
lani hajnalra, csak tessék rám bízni ezt a jó
madarat — dühösködött Janó, gyilkos szemeket
vetve rá.

— No hát farkasguzsba vele, bánjatok el
vele fiuk! holnap hajnalban pedig vezessétek a
község házához, megérdemli daczos alávaló vi-
selkedéséért — kiáltotta Váry Péter teljesen
kifogyva türelméből.

Az erdőörök legott megragadták.

Odaszóltam Péterhez:

— Bocsásd kérlek szabadon azt a szeren-
csétlent! Tégy ellene jelentést, de ne kinoztasd.

— So'se vesztegess mellette egy szót se,
úgy se érdemel ö kelme kíméletet. Aztán nem-
hogy megalázkodnék a semmirekelő, de még
neki áll feljebb.

— No csak tedd meg a kedvemért, — vagy

inkább távozom; nem nézhetem ezt a jelenetet tovább.

— Idealista voltál mindig s az is maradsz brúder — mosolygott Péter. — Hát vigye patvar, pusztuljon innen. Bocsássátok szabadon; vadászat után majd bejelentem az egész esetet.

Az erdőörök bosszús fejcsóválgatások közt oldozták fel a vadorzó kezét. Azt azonban meg nem állhatta Janó, hogy jókorát végig ne húzzon a hátán a kötélcsomóval, amint támolyogva elhaladt mellette. A vadorzó nagy komoran rávetette szemeit, aztán egy ugrással eltűnt a sűrűben.

Hajnali három óraker már útban voltunk a havas felé; a kunyhóban csak Janó maradt, hogy gondoskodjék az ebédről. Egy órai fárasztó kapaszkodás után állást foglaltunk. Hatalmas szírt lábánál, százados tiszafához támaszkodva vártam a dürrögésre. — Alattam roppant hasadék tátongott, teli növe hárssal, fenyővel, bikkel, tövisbengével. Egy jegenyefenyő koronája szinte érintette a lábamat. Teljes szélcsend állt be. Egyetlen ágacska se zörrent s még az a szokott zizegés sem hangzott, mely a legkisebb szellő fuvalmára is — akár eolhárfa zenélne — oly rejtelmessé teszi a rengeteg erdőséget. Csak

a hasadék legaljából hallatszott elveszően a patak méla csobogása.

Gyors érintést éreztem vállamon. Összerezzenve tekintettem hátra. Ott állt a vadorzó puskával vállán, nyugodtan mosolyogva:

— Csak maradjon csöndesen — susogta hirtelen, amint észrevette, hogy szólani akarok. Jöjjön utánnam, ne féljen, biztos helyre vezetem, a kakasok tanyájára. Nem értenek egy kukkot sem azok a naplopó erdőbakterek a leshez.

— Gondoljon inkább magára Jóska, hogy miként menekül innen, míg nagyobb baj nem éri. Ne mentegetődzék, úgy is felismertem. Menjen haza s térjen tisztességes útra. —

— Nem ér az én életem egy hajítófát sem, — ne is törődjék kérem velem semmit. Azt tudom, hogy pusztulnom kell innen, de előbb legalább valami csekélységgel viszonzni kívánom, amiért kimentett a hínárból. Rávezetem a fajdra.

Egyet gondoltam: követtem Jóskát. Menés közben aztán mindenképpen azon voltam, hogy rábíriam a magábaszállásra.

Már hogy mi lesz belőlem, nem tudom, de megkísértem: tudnék-e más emberré válni — szólott nekikomolyodva.

Aztán egyszerre megragadta karom. Arcza kigyulladt, szemei úgy csillogtak, akár a vadmacskáé. A sűrű felé mutatott.

Hallja, ott düirög a kakas — szólt elfojtott

hangon. — Csöndesen, vigyázva, akár tojásra lépne, tartson arra, majd én itt bevárom.

Nagy vigyázattal emeltem le fegyverem, aztán bokrok fatörzsek mögé rejtőzve, lassan nesztelenül haladtam előre. Néhol besüppedt lábam a fellágyult földbe, másutt a mélyedésekben kötésig is kellett gázolnom a torzsás havat. Sűrűn csepegett homlokomról a veríték, hanem az a lázas vágy, mely ilyenker színükig tölti a vadászembert, csak vitt, szinte emelt előre s ügyet se vettem rá, amint szúró szeterindába kapaszkodva, szitről-szirtre kúszva — megsikamlottam néha egy-egy szédítő mélység szélén.

A kakas elhallgatott: alig voltam távolabbra tőle százötven lépésnél. Ilyenkor meg kell állni mozdulatlanul s várni olykor sokáig is, míg újra hangzik a dürrögés, csak ha újra dürrög, szabad ismét előre haladni óvatosan. És a hány-szor csak elhallgat, újabb néma várakozás. Utoljára szinte térden csúszik a vadász. A fájdalom, ha dürrög, se lát, se hall. A szerelem ösztöne teszi ilyenné. Mert hát a faj dók nyelvén a dürrögés — afféle szerelmi nyájaskodás. S hozzá milyen bohókás, modoros nyájaskodás!

Ötven lépésre sikerült megközelítenem a kakashat. Ott dürrögött egy hatalmas fenyő ágán. Akkora volt, akár a legnagyobb pulyka. Fel-felborzolta magát, csakúgy fénylett kékesfekete tolla. Izgett-mozgott az ágon, szinte tánezra ke-

rekedett. Egyszerre rekedtes berregést hallatott, egész teste felfúvódott, mérgesen karmolgatta az ágat, meglebbentette szárnyait: suhógó repüléssel szállt mellé párja helyében egy másik kakas. — A párját ritkító páros viadalnak azonban elejét vettem. Úgy látszik, kontár természet-tudós vált volna belőlem, mert pillanatra sem kockáztattam tovább ritka vadászszerencsémét hosszab megfigyeléssel: megnyomtam fegyverem ravaszát s a kakas egy nagyot keringett a levegőben, aztán kiterjesztett szárnyait néhányszor összezecsapva, leesett.

Gyönyörködve emeltem fel a pompás vadat: mellén érte lövésem. Lelkendezve kerestem a vadorzót. Hanem azt ugyan nem találtam sehol. Eltűnt, akár varázslat járt volna nyomában. Nagy kínnal vergődtem társaimhoz, újraéledt jókedvvel tértünk a kunyhóhoz. Nagyot néztünk: még csak nyoma sem volt ott semmi tűznek. No itt ugyan czifra ebéd lesz ma! Adtavette vöröshaj úja, bizton elnyomta az álom.

Boszusan nyitottunk a kunyhóba. Ott feküdt Janó megkötözve, szája felpeczkelve, fületáján véresen. Homlokához oda volt kötözve a a bakóz szarva. Szánalmas volta daczára egész nevetség volt rá nézni. — Hogy kiszabadították, legott felegyenesedett, semmi komolyabb baja nem esett. Csak a vadorzót átkozta nagy dühösen, aki ilyen csúffá tudta tenni. A legbolon-

dabb bosszút mégis azzal ejtette rajta Jóska, hogy jó félig behasította késével bal fülét s egy darabkát ki is csikkantott belőle. Ettől ugyan kutya baja sem lesz, legfeljebb jegyes ember marad egész életére.

Jóskát azóta nem láttam.

Hanem ettől fogvást minden áprilisban ismeretlen kéztől remek fajdkakast hoz részemre a posta. Legutóbb egy kis irás is volt a küldeményhez csatolva, ezt a néhány sort olvastam róla:

— Megfogadtam tanácsát s úgy látszik, jobb útra tértem. Manapság erdésze vagyok egy nagy uradalomnak, van szerető derék feleségem s van már egy kis fiam is. — Egész életemet szentelem rá, hogy ne legyen hajlandósága az úri duvajkodásra s a vadorzásra. — Ne resteljen felkeresni vagy egyszer majd ha dűrrög a kakas!

SÖTÉT PONTOK.

nnak bizony a fele se tréfa, mikor olyan fényes násznépre várnak, mint amilyen az ifjú Gorondváry párt kísérte a szomszéd vármegyéből. Hosszú díszes kocsisorban, hangos vigsággal jött a nászmenet felmentézve, felpántlikázva, sas- és darutollas kalapokban, sarkantyúsan, amint hogy az a hatvanas évek magyar világához illett. Nagy is volt a sürgésforgás a Gorondváryak ősi kastélyában, de meg az egész faluban. A nagyasszony még egyszer végigjárta a konyhát, kamarát, pinczét, a pompásan berendezett új lakosztályt, apróra kiosztottá rendeletéit a cselédségnek, gondosan végignézett a gazdagon felterített patkó-alakú nagy asztalon, mely csakúgy ragyogott a sok ezüsttől, billikomtól, finom metszetű üvegneműtől, vakító fehér térítők-től, pompás virágbokrétauktól; — aztán csmélázva haladt fel az ódon toronyszobába, honnan ameddi szeme beérhette, megláthatta: mikor bukkan elő a bikkes erdősegből a nászmenet.

Vágtatnak is már izzadságtól habosan, sűrű porfelhőben a felkendőzött, felsallangozott paripák. Mozsarak durrognak javában a papiak

előtt a piacz közepén. Hogy is ne durrogtak volna: mikor ott sorakozott a kurta nemesség apraja nagyja a fellobogózott díszkapu mellett. Már csak úgy kívánja azt az ősi virtus! Aztán meg is érdemli ám Gorondvály Ákos, hogy kirukkoljon fogadására a gorondvári nemesség, s nem hiában áll messze vidéken közszeretben, hisz még azt is megígérte, hogy amit boldogult apja már be nem válthatott: új orgonával ajándékozza meg a falut, mihelyt asszonyt hoz a házhoz. Az pediglen nagy szó, mert a mostani orgona még a múlt századból való rozoga alkotmány, hogy pedig újat vegyen, arra szegény ez időszerint az eklézsia, mely csak nem régiben építettett új bádogos tornyot. Már pedig az olyan híres falut, mint Gorondvár, mely hajdanában falai közt két királyt is látott, bizony csak megilletne egy széphangu orgona. Mert szó ami szó, de azt tartja a hagyomány, hogy Hollós Mátyás itt is vadásztatott hajdan s bele is tévedt egy roppant ingoványba, honnan csak a falubeliek mentették ki két ember élete árán, amiért jutalmul armálist kapott az egész lakosság. Aztán a tatárfutáskor Béla király éppenséggel a Gorondváryak ősi várkastélyában rejtőzött nehány napig, legalább is az az ódon torony, honnan mondás szerint a véráztatott országrészre széttekintett, ma is Király torony nevet visel.

Nagyra is voltak ezzel minden időben a

nemes atyafiak; hanem mikor Gorondváry Ákos a híres toronyban könyvtárt s mindenféle furcsa eszközökkel, szerekkel ellátott laboratóiumot rendezett be, ugyancsak csóváltgatták tejüket az ősi erények illetén romladozásán s kicsinylő szánakozással tekintettek a fiatal földesurra, ki nap-hosszat ott csatangolt mord kinézésű idegen urakkal a mezőşégen lejt- és szögmérőivel, messzelátóival, mérencsélgetve a határt. Csak mikor sok fáradozással, sok költekezéssel csatornákat, alagcsöveket hozatott, — töltéseket, tiltókat épített, s megvédte nemcsak a maga ötezer holdas birtokát, de az egész falu határát is a vizáradásoktól, bőven törlesztgetve megnövekedett jövedelméből apjától örökölt jó csomó adóságát: csak ekkor nézett össze nagy bámulva az armalista had. Nem volt már ezentúl derekabb ember előttük Ákosnál. Részére is szánták a sok jó nemesi voksot, mihelyest megindul a követválasztás.

Hosszú rigmusokban is áldogatták, magasztalták, hogy a kocsisor élén megállt előttük czifra ötös fogatán a szép új asszonynyal. Legelőször maga a tiszteletes beszélt, aztán a kurátor, meg az öreg bíró. Csak úgy úszott minden arcz örömben, kedvben, s nem is történt egyéb baj az Ákos köszönő szavait kísérő nagy rivalgásra, mozsárpuffogásra, mint hogy az utánnajövő fogat négy tüzes paripája nekivadulva oldalt ugrott, s

nagy horkanással összecsomósodva úgy oda-zökkentette a kocsit egy szárazmalom oszlopához, hogy menten kitalálta a bennülő fiatal vendégurat.

Ez pedig éppen az egyik vőfély volt: Boksa Ferke, a szomszéd vármegye esküdtje, kit ezerpitykés dolmányáról, sarkantyúja ezüst pengéséről, kunkorosan ki fent szép kis bajuszáról, hetyke gangos járásáról *czifra esküdt* néven ismert az egész vármegye. Hanem kutyabaja sem esett, csak kocsitengelye tört ketté s mentéje meg orra kavarodott meg a porban.

Nem is állhatta meg a főszolgabíró, a menyasszony testvérbátyja, Agárdy Péter, kinek kocsi-jára felkapaszkodott, hogy hangosan kaczagva oda ne vesse:

Ma vagy megvőlegényeseddel pajtás, vagy valami nagy baj zúdul a nyakadba.

Hát a tengely törés nem elég egy bajnak? Aztán láttam én már vőlegényt olyat is, kinek azért fájt legjobban a feje, amiért éppen neki kellett vőlegénynek lenni — vágta vissza Ferke bosszúsán porolva nyestprémes mentéjét.

Kibocsátották ujfent a bakos suhogókat, szélesebesen, szügybe vágott fejjel vágtatott a sok jó paripa, kényesen bókolgatott az ostorhegyes meg a lánczos, nagyokat dübörgött a kastély dobogó hídja, s már a másik perezben ott sorakozott a násznép a fel virágzott oszlopos nagy tornáczon, hol az örömanya fogadta őket,

körülvéve a félvármegye színétől-javától. A nász-nagy megemelte csokorra kötött selyemkendőv cl ékített bokrétás pálczáját, mélyen meghajolt a nagyasszony előtt, s hogy elmondta cifra be-köszöntőjét, hozzávezette a fiatal párt.

Ákos anyja kezére borult.

— Fogadja szeretettel a feleségem — szólt nagy megindulással, mikor a nagyasszony keblére ölelte mindkettőjüket.

— Szeressed te is jó húgocskám — fordult aztán egy alig tizenhét esztendőös bájos szőke leányhoz, kit homlokon csókolt.

— Mint a testvéremet — szólt ez elfogultan, Ákosra emelve szelíd kék szemeit.

Távoli rokonuk árvája volt a szemrevaló leányka, Karcsay Boriska, aki ott növekedett fel házuknál a nagyasszony szárnyai alatt. — Szerette is Ákos, akár tulajdon testvérét.

Megeredt a vígság, csak úgy rengett bele a nagy boltíves ebédlő. A nagyasszony le se vette szemét a fiatal párról késő asztalbontásig se. Öröm szállt szívébe, hanem azért csak nem tarthatott vissza egy hosszú sóhajtást, hogy meg-simogatta gyámleánya szolid halvány arcját. Ezt az árvát szánta régóta — egyetlen fiának. Házias derék leány is volt Boriska, minden szava, tette nemes szívre, ritka műveltségre vallott, tisztességes vagyon is nézett rá, aztán szép is volt, akár karsú liliomszál; — de hát Ákosnak

mégis csak máson, talán szebb, parázsabb szemű lányon, Agárdy Juditon akadt meg a szeme. — Vak is lett volna, ha meg nem ittasodik láttán, mikor legszebb alakja volt Judit az egész megyének. Vagy húsz éves lehetett. Magas, karcsú, minden mozdulatában varázs, telt idomaiban plasztikai tökély, nagy fekete szemeinek rejtélyes ingerlő nézése, gyűszűnyi szájának csintalan mosolya elszédített volna egy oszlopos anachorétát is. Rajzott is körülte a fiatalság esze nélkül, s aki csak valamelyes gavallérszámba esett, nem is kerülte el az Agárdy házat, mely a demonstrációk idején főtanyája volt a megye kolomposainak. Ellátogatott ide még Béla gróf is a főispán, aki ha fennhéjázó aulikus ember hírében állt is, szívesen el-eljött, hogy szép szóval, Ígéretekkel, megkísértse pártjára édesgetni a kuruczhad ismeretebb alakjait. Ez a szakadatlan vendégeskedés a megye székvárosában nagyon megzavarta az egykori táblabíró vagyoni állását, úgy hogy már a bukás szélén állott; de legalább elért annyit, hogy a czimboraság, atyaiiság főszolgabírónak választotta fiát s ami több, biztosra Ígérték, hogy legközelebbi választáskor — török szakad — alispánná teszik. Ez pedig felér ám néhány jó telek árával. Aztán, hogy Gorondvály Ákos fellépett kérőnek, az öreg úrnak eltűnt minden baja bűja. Irigykedő sűgás-bűgás nélkül ugyan nem ment végbe még a kézfogó se, mert bizony

előmlött epéje sok gondos anyának; igaz is, hogy olyan gazdag széptehetségű ifjú, mint Gorondviiri Ákos, akinek még az utolsó nótárius is fényes jövőt jósolt, nem is igen akadt három vármegyében se, aztán olyasmit is suttogott a kósza hir, hogy egy időben a czifra esküdt volt Juditnak a titkos kegyeltje; de hát ki látott már házasságot szószapulás nélkül? Ákos csak mosolygott, hogy megütötte fülét a sok mcnde-monda: jobban tudta ő azt, ki van a nyeregben, mikor ott érezte arczán Judit forró lehelletét s a kebelén szive dobogását. Még azt a tréfát is megcselekedte, hogy vőfélyül kérte Ferkét.

Most is, hogy a dús nászszakománál összekoczcintotta poharát Judit poharával, — bortól, szerelemtől kigyult arczczal súgta oda:

— Neked szól angyalom ez a lelkes öröm, enyém leszesz holnap testestőUelkestől.

A szép asszony közelebb simult, szinte perzselt a nézése.

- Pedig úgy hallottam, hogy maga annyira beleszeretett könyveibe, tudós buvárlataiba, mikép. meg se lát egyebet s alig fog ráérni, hogy velem gyakrabban foglalkozzék. Igaz-e ez, így lesz-e ez édes férjem uram?

Munka és szerelem nagyon jól megférnek együtt, akár tenger gyöngye a bűvár fáradozásával. — szólt mosolyogva Ákos.

Judit egyet szürcsölt a lánglelkű nektárból,

melynek egy cseppje ott reszketett, akár megolvasdt gyémánt, meg-megremegő cseresznyepiros száján. Dévajul elnevette magát:

— No hát majd eltanulom én is magától a rideg számolást és a törvénytudást. A mai nap még barátainké, azontúl kedves bűvárom együtt halásszuk a gyöngyöt.

Ákos úgy érezte, hogy azért a *gyöngyért* e perezen cserébe adná akár az üdvösségét.

Asztalbontás után azzal a kéréssel estek rá a szomszéd vármegyei urak, mutatná meg nekik azt a híres toronyszobát. Legott is követték. Fegyverek, érmek, kőedények s mindenféle régiségek sora közt haladtak a könyvtárba, onnan fel a legfelső szobába. Egész kis természettani tárház tárult eléjük teli mindenféle gépekkel, fura eszközökkel. A tetszés moraja zúgott végig a kis társaságon, pedig alighanem az főtt valamennyinek fejében: milyen bolond egy dolog az, mikor egy gazdag magyar földesúr, akinek egészen más a szerepköre, arra, adja a fejét, hogy idejét s pénzét ilyen sivár tudóskodásra vesztesse.

Néhány derék tubus közül az egyik éppen a középső ablakra irányult. Béla gróf a főispán tréfásan is mondta, hogy azzal el lehet látni tán az ő megyeházáig.

Oda ugyan nem, de a magunk szék-városát egész jól láthatjuk. Azonnal meg is

tekintjük, s azt hiszem tetszeni fog a gyönyöüi tájkép, - szölt Ákos készséggel.

Hozzá is látott tüstént a lencsék, csavarok megigazításához, aztán próbaképpen a kastél} parkjának irányította a messzelátót. Belenézett, hogy meghatározza: megfelel-e a távolság méreteinek? Egy-két perczig lassan vízszintesen mozdította tovább a csövet. Egyszerre csak hatalmasan összerázkódott, akár a mellette nyugvó nagy villamos gép szikrája ért volna hozzá. A vér lefutott azczából, hanem azért néhány másodperczig csak merön, mozdulatlanul nézett a csöbe. Aztán mint aki roppant erővel egész tomboló vihart küzd le, hideg nyugalommal intette oda Agárdy Pétert. Ez pedig alighogy a csöbe tekintett, csak odakapott a homlokához, mintha szél ütötte volna.

Miféle ördögösség lakik abban a messzelátóban? No lám, hisz az új sógorok egészen ki vannak kelve képükből — kaczagott közelebb lépve a főispán.

— Urak — szölt hirtelen közbe Ákos bámulatos nyugalommal, miközben egyet fordított a cső csavarán — sajnálattal vallom be, hogy a messzelátó hibás. — Legyen más alkalommal szerencsém. — Ezúttal csak szégyenlcném magam, mert az ígért szép tájkép helyében csak igen *sötét pontokat* mutat a tubus, — a *legsötétebbet*, melyet életemben láttam.

A vendégek csak összenéztek. — Egyik része megcsóválta a fejét, a másik tréfálgozott. Hiába, egy napos házas embernek nem kenyere az ily tudós foglalkozás.

Ahogy letértek az udvarra, Ákos és Péter merőn, némán egymásra néztek. Arczismuk legkisebb rándulásával sem árulták el a társaság előtt, hogy az a kép, az a pár sötét pont, mit a messzelátó a parkból eléjük tárt, nem is volt kisebb dolog, minthogy egy jázminokká! sűrűn körített vén platanus árnyában a szép Judit ott ült a czifra esküdt ölében — kinek nagy szerelmesen fonta át a nyakát.

A legelső észrevétlen perczben Ákos magához intette sógorát.

— Semmi magyarázat, semmi mentegetődzés — szólt rideg megvetéssel. — Még csak fegyveres elégtételt se veszek. — Vak voltam, ennyi az egész. Határozott akaratom, hogy a mint a vendégek eloszlanak, azonnal távozzék húgod örökre e házból.

Agárdy megkísérlette kérőre fogni a dolgot. Hanem Ákos kegyetlen gunynyal nézett végig rajta — Aztán szikrázó szemekkel vetette oda:

Lelőlek mint a verebet esküdtöddel együtt, ha másként cselekszel.

Agárdy Péter még egyet próbált. — Nagy titokban a főispán közbenjárásához folyamodott, ki aztán szót is emelt Judit érdekében.

— Méltóságos uram, ez tisztán az én magán-ügyem, magamnak házasodtam, s a magam felelősségére indítok válópört — szólt Ákos fagyosan, aztán sarkon fordult.

Hát bizony a hajnal már nem találta a kastélyban Juditot. — Nagy zúgás-búgás támadt — s a két szomszédos megye bizonyos körei még jó darabig farkasszemmel nézegették egymást. Hanem a messzelátó titkát igazában nem tudta meg senki, még a válóperben is engesztelhetetlen gyűlöletet vetettek oda okul. — Tizenhárom próbás gentleman létére Béla gróf is diszkrétül hallgatott, aztán egyéb dolga akadt: Juditot kísérte el egy kis olaszthoni útra. — Hogy visszatért, beváiasztatta Boksa Ferkét főszolgabírónak.

Hanem bizony a gorondvári nemes atyafiságnak vagy egy évig kellett várni, míg új orgonához jutott s váltig vakargatta fejét kurátor uram, mikor vagy tizenkét szekér szégyenszemre megrakva Agárdy Judit visszaküldött bútorai-
val — végig döcögött a falun. — No de mégis csak kapott; még pedig drága, ezüsthangú orgonát, mely akkor harsant meg először, mikor Gorondvály Ákos oltárhoz vezette — az árva Boriskát.

FRIGYES TESTVÉREK.

darabka menyországot látott nyiladozni Barkó István azon az estén, mikor először csillant meg ujján Véky Ágnes karika-gyűrűje. Csakúgy dagadozott keble szerelemtől, túláradó boldogságtól, — hogy gyűrűváltás után a vendégsereg szerencsekívánatai közt magához ölelte gyönyörű jegyesét, kinek sarkig érő dús fekete hajáért, csábosan ringó sugár termetéért, negédesen meg-megremegő kis szájának egy-egy mosolyáért csak úgy bomlott az egész vármegye fiatalága.

Úgy a hatvanas évek elején nem is volt nálánál kapósabb, szemrevalóbb leány az egész Hernád vidékén, s ha apjának ódon nagy kastélyán, ősi nagy birtokaiból megmaradt s adósággal telt kétszáz holdján s egy zálogos birtokra való peres jussán kívül nem is volt egyéb vagyona, melyen pedig négy testvér készült osztozkodni majdan: bizony akadt azért egy csapat kérője, talán mindennik ujjára tíz is. Hogy is ne fogta volna el Barkó

Istvánt gyönyörös bódultság, amiért annyi derék ifjú közül éppen rá esett annak az alig tizenhét esztendőös virágszálnak választása, mikor ki is vénült jóformán a legénykorból s idestova négy évtized keresztje is nyomja vállát. Aztán nagy olajbarna arczának aránytalanul erős vonásaival, kissé duzzadt ajkával, hatalmas bikanyakával nem is igen tarthatott számot rá, hogy az úgynevezett nyalka szép legények sorában emlegesék, — bár igaz az is, hogy bátor fesztelen fellépésével, derült kedélyével, nagy képzettségre valló vonzó társalgásával mindenfelé csak rokonszenvet ébresztett s igen kedvelt alakja lett megyéje úri köreinek. — Annyi azonban bizonyos, hogy a szép Ágnes, alig hogy járatosabb lett házukhoz Barkó István, csakhamar szakított egy sereg udvarlójával: legalább így nem is kell majd messze távoznia a szülői háztól, csak a falu végéig, hol egy magányos hegyoldalban magasodott pompás park közepén Barkó István kastélya, körülvéve háromezer holdnyi birtokától.

Ezt a gyönyörű jószágot néhány év előtt elhalt nagybátyjától Barkó Gábortól, akinek kedveltje volt, örökölte István, míg két testvér öcscsének Lászlónak és Györgynek együttvéve ezer hold jutott, a mi annál érzékenyebben sújtotta ezeket, mert apjuk után bizony fikarcznyi örökségük sem maradt. Hanem azért jó testvéri viszonyban maradtak továbbra is s még a gyer-

mekkorban kezdődő összetartásuk szinte közmondásossá vált úgy, hogy megyeszerte »Frigyes testvéreknek« nevezték el őket. Ennek az összetartásnak sok jó hasznát is vették, mert abban az időben, mikor vagy három évtized előtt Barkó Ferencz, bátyja Gábor hívására a harmadik vármegyéből idetelepedett: a Barkó-család felől nem a legjobb hírek szálltak-keltek.

Hiába hivatkozott Ferencz úr még arra is, hogy több mint száz év előtt már birtokos nemesek voltak ősei a megyében, — bizony az úri közönség rátartósabb része hideg tartózkodással felelt a hivalkodásra s gúnyosan megmosolyogta, mikor a megye radikális nemzetségei közül való származásukat emlegették. Sőt azt is rebesgették, hogy a Barkók címere akár meg se volna, olyan sötét az eredete: nem is egyébért kapta jutalmul másfélszáz év előtt egyik Barkó, de mivelhogy sokáig fizetéses hóhérja volt egy felvidéki kulcsos városnak. De hát boldog isten tarthatná csak számon: melyik címernek, melyik uradalomnak mi az eredete; aztán kósza hírnek szóbeszédnek épp azért nő szárnya, hogy amint jött, úgy el is rebbenjen, így hát csak elhalt lassan a sok mende-monda, kivált a hatvanas-évek tüntetéseinek zajában, aztán nem is szolgáltak rá a Barkók viselkedésükkel semmi gáncsra, sőt Ferencz úr a hazáért is szenvedett egyszer, hacsak nemzetőr képében is, — hivatalt pedig

egyikük se vállalt, pedig őket is fogdosták mézes-mázos szóval. Mikor pedig Barkó Gábor, aki százszor is fogához verte a garast, míg egyszer kiadta, apránkint összeszerzett vagy négyezer holdat, bizony gyökeresen megváltozott a Barkó familia iránti hangulat s mikor a három testvér megosztozott hagyatékán: még a legfinnyásabb urak is, mind sűrűbben ellátogattak hozzájuk, kivált István kastélyába, ki jóformán gazdaságának szentelte egész életét; — Lászlót pedig beválasztották főszolgabírónak, Györgyöt meg esküdtnek, ami ennek különösen kapóra jött, mert ugyancsak bemászott az adóságba, s a nagybátyjától örökölt ötszáz holdból már nagyon vékonyan csurrant-cseppent a jövedelem. — Jobban intézte saját sorát Barkó László, a megyének egyik legeszesebb, legszebb férfia, aki ha nagy udvarló s gavallér hírében állt is: számító gazda, e mellett fortélyos, nagyravágyó ember volt ám, s életcéljául tűzte ki nem rég meghurczolt hírű családjának felvirágoztatását, nem mulasztva el egyetlen alkalmat se, hogy behízeglő modorával barátai számát szaporítsa. — Értette is a módját: kinek milyen út vezet szívéhez, e mellé pedig kitűnő társalgó, mindenkben osztozó czimbora is volt s nem volt hiány kitörő jókedvben, ahol ő megjelent.

Most is, hogy a Véky kastélyban gyűrűváltás után megeredt a jókedv, és a sok jó régi

mohos palaczk sűrűn került a kerek asztali a, melynél vacsora után a férfivendégek egy lésze vígan mulatozott: csak úgy pergett Barkó László szájáról a sok tréfás ötlet. — Majd pedig, hogy mindjobban fogyott a gyöngyöző hegyaljai nektár, szinte szónokolva, komolyabb tenorba csapott át, úgy, hogy az öreg Dargó Péter, az alispán mosolyogva vetette oda:

— Talán képviselőnek szándékozol felcsapni szép öcsém, hogy úgy ömlik belőled a sok statustudomány.

— Ott se volna ő az utolsók sorában, vágott közbe tűzzel a helybeli esperes-plébános» aki nagy tisztelője volt a Barkóknak s széles körben nagy népszerűségnek örvendett.

Az urak habozva néztek össze, majd a tréfából elejtett szó szájáról-szájra forgott, előbb úgy tréfásan, majd komolyabban meghánytákvetették a dolgot, kivált hogy keverésül mádi négyputtonos került az asztalra, — míg egyszerre csak tündöklő homlokkal állott fel az esperes, s megnyomkodva merész kiterjedésű orrának félrefittyenő bibircsóját: nagy lelkesen poharat emelt Barkó Lászlóért, mint a kerület képviselőjelöltjéért. — Nagy tetszés kísérte szavait, még akinek nem is volt innyére, az sem ellenkezett. — Csakhamar az asztal köré verődött az egész vendégsereg a többi termekből, — s Barkó László, amint sarokba szorították a sok

biztatással, — némi zavarodással, de melyből kiérett a türtőztetett öröm, jól sikerült szerénységgel mondogatta:

— Ha más alkalommal s szélesebb körben is visszhangra talál majd, amit most úgyszólván tréfából ajánltok barátim: nem térek ki az alig érdemelt megtiszteltetés elől.

— No, én pedig az első leszek, ki egy se-lyemzászlót fogok hímezni a maga számára —
— szólt közbe dallamos nevetéssel Véky Ágnes, rámélyesztve hosszan bűvös villogása égszín szemeit.

Gyöngé lehetett Barkó Lászlónak a látása, mert egy komoly főhajtással válaszolva, hirtelen csak elfordította szemeit, mintha káprázat fogta volna el attól a szempártól, mely szinte vakított, akár a Drummond-fény káprázatos villogása.

— Én pedig magam hordozom előre azt a zászlót, míg győzelemre nem segítek, öcsém — persze a ti támogatástokkal barátaim — tévé hozzá Barkó István dörgő, érczes hangon, meg-rázva öccse jobbját, miközben kérőleg jártatta körül ritka jóságra valló tekintetét.

— Alighanem megnyergelik lassankint a Barkók az egész vármegyét; — mit szólsz hozzá kedves grófnak? súgta az alispán Topolyay Béla grófnak?

— Annyi bizonyos, hogy az olyan hatalom előtt, mint a minőt abban a gyönyörű teremtés-

ben nyertek, minden ellenség készséggel lerakja fegyverét — felelt vissza a gróf, linóm mosollyal, hosszasan rávetve szemeit Ágnes lemek alakjára.

Már pedig a grófnak minden szava irányadó volt tán tiz vármegyében.

Kívülről kápráztató fény áradt szét, bevilágítva még a termék falait is. Barkó Györgynek, akit István a rendezgetéssel megbízott, az a különöz gondolata támadt, hogy a bátyja kastélyától néhány száz lépésnyire eső magános Espárhegyre összehordatott vagy húsz nagy máglya száraz törmelékfát, leöntette néhány mázsa petróleummal, aztán meggyújtatta valamennyit. Hadd találják meg a vendégek az utat a Barkó-kastélyhoz, hová nagy részük megszállt. Volt is olyan illumináció, akár az Ezeregyéj regéiben se különöz. A vendégek a kastély tornácára gyűlve, gyönyörködtek a felséges látványban. A több öz magasságra felcsapódó ropant lángoszlopok bevilágították a messze téréseget, a környező hegyek ormait, kékes fényel árasztották el a rengeteg bikk s fenyves erdéseget s megaranyozták a völgyben kanyargó l léniád sebes fodros vizét. Szórakozottan belebámézkodott a lassan lohadó lángokba Barkó László is, amint a szétoszló vendégektől búcsút véve, a kastélyudvar távolabb eső végén álldoált, kocsijára várakozva. Teli tüdővel szívta az

üdítő szeptemberéji levegőt; feje még most is kábult volt a mai est váratlan dicsőségétől. Aztán egyszerre csak megrezzenve fordult hátra könnyű léptek közeledő neszére: Véky Ágnes állott előtte.

A szép leány megfogta kezét, kissé meghajtott a karcsú termetét, aztán suttogva mondotta:

— Még egy szavam, kérésem van magához · László, mielőtt távoznék. Tudom, hogy érdemtelenül bántam magával s nagy oka van, hogy nehéz szívvel viseltessék irántam. Bocsásson meg — hacsak bátyjáért is — s felejtse el azt a rövid, boldog időt, midőn azt hittük még, hogy egész életre egygyé lesz a sorsunk. Isten látja lelkem, hogy apám szorult anyagi helyzetében nem tehettem másként. Ha gazdagabb lettem volna: *ma a maga jegyese volnék!*

Választ se várt. Hevesen ajkon csókolta Lászlót, aztán olj^r hirtelenséggel eltűnt, akár tündéri álomlátás.

Igen nehéz lett a szive Lászlónak attól a perzselő csóktól. Ott állt egy darabig mereven, fájó tehetetlenségében, aztán csak megcsikorgatta fogait, mikor öcscse György a szomszéd nagj^r gesztenyefa mögül lassan mellé lépve, odaszólt hozzá:

— Biz ez bolond dolog testvér, hanem még sokkal bolondabb az, mit ma este hallottam titokban, Véky Sándor bátyánk pesti ügyvédjétől

megnyerték a zálogos port s rövidesen vagy egy félmilliót érő vagyonban fog dúskálni az öreg.

Vagy két hét múlva, épp hogy Vékyéknél legjavában folyt a kelengye összeállítása, mert az esküvő napja, melyet szüret idejére határoztak, már küszbön állott, — egy hajnalban rémes hír érkezett a menyasszonyos házhoz: Barkó Istvánt meglőve találták vadászlakában, hol néhány barátjával szalonkázás közben megszállt. Az ablakon keresztül érte a gyilkos golyó, mely halántékán fúródott át s rögtön megölte a szerencsétlen embert. Néhány barátja s vadásza, kik a lövés zajára elősiettek, vérében úszva találták elterülve a padlón. Bosszúra gyűlt barátai még azon éjjel átkutatták az erdő minden zegezugát, hanem a gyilkosnak nyoma veszett. A rémes eset nagy forrongást keltett mindenfelé, de csak hiába indítottak tüstént legerélyesebb nyomozást a megyei hatóságok, hiába kinoztatott össze egy csomó gyanús embert a csendbiztos, a ki pedig nem egy rablót hagyott vérbefagyva, hiába tűztek jutalmul nagy összeget a tettes fejére az áldozat testvérei: a gyilkos, akár a föld nyelte volna el, nem került elő soha...

Sok jó esztendő pergett le azóta. Barkó Lászlónak is ugyancsak felvirult a napja. Dúsgazdag ember s nagy méltóságot visel. Előbb képviselőnek választották meg, aztán néhány évre rá kinevezték megyéjébe főispánnak. No de

a sok hasznos szolgálatnak nem is illik elvonni jutalmát. Aztán a mi olykor neki nem sikerült, célt ért ott a szép Véky Ágnes szava, a ki alig hogy a gyászév letelt, felesége is lett. Már pedig azt a gyönyörű asszonyt hatalomnak ismerte el maga Tapolyay gróf is egykor, a ki ha azóta az országban mindenható ember lett is, jó barátairól nem szokott megfélekedni.

Még a családi vagyon is mind a László kezére került; öcsce György két kézzel szórta a pénzt, ennek a részét is ő szerezte meg. El is pusztult György a vidékről nemsokára, legalább is nem látta itt többé senki. Úgy mondták: évi járadékot juttat neki szánalomból bátyja. Még is egyszer nagy titokban, anélkül hogy valaki ráismert volna, beállított bátyjához, épp mikor ez főispánságának tizedik évét nagy fénynyel megünnepelte. Szánalom volt ránézni: szinte ijesztő árnyék volt, kibe hálni jár a lélek.

Mikor aztán annyi évek után fél éjen át együtt időzött a két testvér legnagyobb titokban, búcsúzáskor a főispán huszonötezer forintot csúsztatott kezébe Györgynek, a ki ziháló mellett, kínos köhögés közt súgta a fülébe:

— Ne félj, megszabadulsz tőlem végképp, érzem nem sokáig húzom már kinszenvedésem keresztjét. De ha nagy bűnös vagyok is, sohasem fogom elárulni, hogy szavadra lőttem agyon szegény bátyánkat, Istvánt . . .

A LEGJAVA RAJMÉZ.

Sak többet ér sokszor egy garasára szerencse, a káptalan minden tudosságánál. Lám, hogy felvitte az isten a sorsát Bordás Péternek is, akinek még az apja afféle szürszabó volt egy vidéki városkában, s ha kinek sok jó cifra tulipános szűr került is ki mesteri kezéből, — bizony elnyelte minden keresetét a telhetetlen garat: örökké szomjas torka, s nem is maradt elkótyavetyélt vagyonkájából egyéb fiára Péterre, mint az a fakó armalis, mely a néhai szebb időkre való emlékezet okáért, avult szüette keretben folyton ott függött az öreg szürszabó ágya fölött.

Már Bordás Péter kerek ezer holdban dukálkodik, van azonfölül derék kétemeletes háza a megye székvárosában, sok jó kliense ali g győzi adni egymásnak az ügyvédi iroda ajtajának kilincsét, szava pedig irányadó az egész vármegyében. Hát bizony szép szerencsével is dolgozhatott az öreg úr; — rádásul pedig csak néhány hó előtt adta férjhez egyetlen leányát, a gyönyörű Mártát Borsy Bogdánhoz, a megye legelső gavallérjához, ki még álmában is el tudta

hibátlanul sorolni vagy tizenhat ösét. Súgott-búgott is az egész város a csóstitül hulló sok szerencsén annál is inkább, mert Bordás Péter suhancz éveiben, szinte földönfutó árvaságában éppen Bogdán apjának kastélyában talált menedéket, ki aztán az élénk eszü fiút — hogy előbb olyan félinasa, fél játszótársa volt fiának, kinél csak kevéssel volt idősb — együtt küldte ezzel a pataki kollégiumba, hol aztán nagy kegyesen ki is iskoláztatta.

Idővel aztán ügyvédje lett a Borsayaknak, hol bizony sok zavaros ügyes-bajos dolga akadt, kivált a családfő elhaltával, kinek második felesége — hires szép fiatal asszony — ugyancsak értette a financiaák alapos megzavarásának módját. — Folyt is a dáridó szünetlen a Borsykastélyban; hanem még a legszilajabb tánczközben is, hogy az udvarlók karjain sorra perdült a szép özvegy, mindig volt egy kegyteljes mosolya Bordás számára; de hát rá is szolgált erre az érdeemes ügyvéd a sok fáradozással, a sok jó tanácscsal, aztán szép szál ember is volt, hozzá s olykor napján csak oly derekasan czifrázgatta a csárdást, akár egykor apja a hires virágos szűröket! Néhány háttérbe szorult udvarló ugyan nagy irigykedve olyasmit sugdosott, mintha a világot élő özvegy többre becsülte volna benne a férfiút, mint az ügyvédet: hanem Bordás erre azzal felelt, hogy rövidesen feleségül vette a

szép asszony testvérhúgát, mikor pedig néhány év múlva a Borsy birtok árverésre került: meg is vette potom áron, jórészben apróbb kölcsönökből s ügyvédi költség-dijakból eredő követelésekkel róva le a vételárt.

Jó szerencse, hogy Borsy Bogdánra egy vén kisasszony nagynénje közel ezer holdat hagyott, mert bizony menten beállhatott volna kolduló barátnak, vagy az ősi birtokba ispánnak az új földesúrhoz annál is inkább, mert Themis tudományával ugyancsak mostoha lábón állott s ha nem tanácsbíró apja, tán parádészámba se kap abszolutóriumot a kollégiumban. Hanem annál nagyobb gavallér, udvarló hírében állt; kedvelte is jószivéért, bőkezűségéért a czimboraság, aztán félvármegyében se volt különb kocsis nála, ki egyszer-mászor fogadásból még az ostorhegyes füléhez ragasztott tallért is úgy csapta le az első csördítésre a bakos ostorral, mintha ott s<*> lett volna, — sőt egyszer víg poharazás közben lóháton léptetett fel a vendéglő emeleti termébe s ott itatott meg muzsikaszó mellett pár pohár pezsgőt paripájával. Olvadt is kezében a pénz, akár a tavaszi hó, s bizony a vén kisasszony hagyatéka nem sokáig tartotta benne a lelket. No de ha kikopott pénzből, hitelből, talpra állította Bordás Péter, akinek alighanem, megesett a szíve egykori jötevője fiának baján, mert mikor Bogdán mind gyakrabban el-

látogatott a házához s minduntalan ott legyeskedett a szép Márta körül, egy Ízben — hogy éppen sok adósság miatt tanácskéréssel állt elő — jóakaró mosolylyal szólt hozzá:

— Biz ilyen életmóddal előbb-utóbb добра kerülsz Bogdán, — de mivel úgy látom, hogy a szivedbe cseppent Márta, ha rászánnád magad komoly útra térni — nem állnék utadba, hogy feleségül vegyed.

Bogdánnak fejébe szállt vére, egy darabig csak úgy káprázott a szeme, s mintha ott lóbálódzott volna előtte néhány tuczat diákköri sarkantyús csizmája, amit nagy buzgalommal fenyegetett a »Peti gyerek«, hanem hogy rágondolt tenger sok bajára, Márta remek karcsú alakjára, parázs nézésére — az ügyvéd tenyerébe csapott.

— Isten bizony nem bánom! csak aztán Mártának ne legyen kifogása, hiszen idestova apja is lehetnék.

Nem is igen lehetett valami nagy kifogása Mártának, — mert ha titokban veresre is sírta égszin szemeit, azért a külföldről ide származott szép barna dzsidás hadnagyért, Blechburg Vilmosért, aki egy év óta úgyszólván mindennapos volt házuknál: csakhamar beletörődött a szülői tanácsba. — Úgyis ki tudja: mi végétért volna az olyan katonaszerelem? Hiszen Blechberg Vilmos, kit tisztán egy kevély vén nagybátyja tar-

tott pénzzel, ha bomlottul szerette is Mártát, váltig csak várakozással biztatta, míg az öreg elhal, mert különben ütheti a nyomát annak az egykét milliócska örökségnek. — Aztán Borsy Bogdán, ha viharos negyven évet élt is át, még mindig, szép szál férfiú volt ám, akin nem egy asszony felejtette még rajt' szemét.

Alig telt bele pár hét, meg is tartották a fényes lakodalmat. Kivált a szép Márta volt mellette, hogy ne huzzák-halasszák az esküvőt; ha már meg kell lenni, legyen meg mielőbb! — Mikor aztán a nagy vigasság utáni hajnalban elővágatott Bogdánnak pompás négyes quodlibet fogata, hogy a fiatal párt az ősi Borsy-kastélyba röptse, az örömapa, a vihánczoló Paripák felé kscscsintva, féltréfásan súgott oda hozzá:

— Hanem ezentúl — ahogy megígérted - *kettős* is elég legyen ám a *négyes* helyében.

Bogdán, aki szinte beleolvadt a szép Márta csodálatába, amint ez az átvirrasztott lakodalmás éj mámorától lázasan kipirult arczczal útra-készen állt mellette, keserű boszankodással vette vissza:

— Saját keresztelőjén, lakodalmán, temetésén igazi nemes embert még a pokolban is megillet a négyes, — no de ne töprenkedj apám-uram: engem az ilyen négyes ezentúl már csak *kikísérhet!* . . .

Nem is tudta felőlük pár hónapig senki: élnék-e, halnak-e? Bogdán egész beleszédült a nagy gyönyörűségbe, hogy hosszú, viharos legényeskedése után megízlelte a házaselet színmezét. Színméz is volt ez az élet előtte: még pedig »a legjava rajméz*»; amint hébe-korba ellátogató ipjának szerette mondani — s dehogy is hagyta volna Mártát csak egy napra is magára, mikor a szép harmatüde asszony, szinte kedveltetve magát (mintha bizony nem éppen ő leste volnei minden gondolatát!), minden közeledését csókos mosolylyal fogadta, minden ölelését csókba fullasztotta. Aztán otthon tartotta a fáradságos munka is: nagy szorgalommal feküdt neki a gazdálkodásnak. Való igaz, hogy kétszeres oka is volt rá, mert Bordás Péter — ha kifizette is úgy előleges hozomány gyanánt rengeteg adósságát, — óvatos prókátor s gondos apa létére legott Márta nevére kebeleztette a kifizetett nagy összeget, úgy hogy a szép birtok csak névleg volt már a Bogdáné. El is tökéltte erősen: csak azért is megküzd a százfejű hidrával, mert ha utolsó férfi sarja is családjának, ha majd fia talál születni, hadd mondhassa el ez, hogy része volt apai jussban is! Jó útratérés nem hiába fele siker, mert kisvártatva az a szerencse is érte, hogy éppen e tájt szakadt vége egy nagyon kétes régi családi perének, melyet pedig legény korában szívesen elcserélt volna akár

egy billikomos agárral is — s most valahol a Dunántúl néhány száz holdat ítelt neki oda a törvény. Hanem hát mint mindennek, ennek a szerencsének is megvolt a maga ára: meg kellett válni érte jó darab időre a színmézes családi fészektől. Bele is tellet vagy három hónap — Bogdának egész örökkévalóság — míg sorra járt bíróságot, ügyvédet, peresfélt, s úgy ahogy rendbehozta a gazdátlan birtokot. Hogy aztán hazatért, majd leszédült a nagy örömtől: keresztelőre érkezett. Mártának éppen házasságuk hetedik hónapjában fia született. Hej, most vált már igazán az a színméz mérhetlen édessé: no már >gy nem is fordítják meg majd utána a Borsyak ezüstnyilas czímerét 1 Nagy keresztelőt is tartott 'oppant örömeiben s még a lassankint fukarrá váló Bordás se zsörtölt egy kis költekezésért, mikor ilyen ritka örömnöpre virradtak, — no és aztán az a váratlanul visszaperelt birtok is nyomott valamit a latban. — Csakúgy visszhangzott a vendégek víg zajongásától késő éjszakáig a Borsy-kastély, ahogy mind sűrűbben ürült pohár-pohár után. — Szívta is Bogdának verét néhány legénypajtása turbékoló életmódjáért s nem egy hamis tréfa vegyült közbe az éppenséggel meg nem késett keresztelő fölött.

Még Blechburg Vilmos sarkantyúja is megpengett az ódon termekben, — de hogy is ne, mikor odatartozott ő is a vígczimborák bizal-

masb köréhez. Széles jó kedvvel is koczczingatott sorra, volt is oka reá, hisz alig fél éve, hogy egy bolond guta halálba ragadta a kevély nagybácsit s most már korlátlanul övé két millió forint. — Nem is soká marad már az ezrednél, illik is hát, hogy még egy sort mulasson a sok jó pajtással. Aztán illenék is néhány utolsó szót váltani Mártával, hiszen ha rá gondol egy-egy csábos mosolyára, édesen fájó érzés nyilallik szívébe. — Alkalmasint ez az emlékezet vitte — talán öntudatlanul is — egy távoli félhomályos szobába, ahhoz a kékselymes bölcsőhöz, melyben nyugodtan szendergett a ma keresztelt gyermek, kinek rózsás arczocskáját a vitéz hadnagy csókkal érintette, — alkalmasint Mártát is az édes visszaemlékezés tartotta gyönyörös zsibbadásban, — mert bizony csak hagyta (vagy tán észre se vette), mint hajol föléje Vilmos gerjedelmes tűzben égő szemmel, mint tapad a szája lángoló arczóra Olyan gyorsan esett, akár a káprázat bűvös játéka legalább is Bogdán, ki a harmadik szobában épp egy tükör előtt haladt el s hogy belepillantott, káprázatnak vélte, *amit* abban látott. Hogy is lehetett volna egyéb, mikor csak a gyermek szelíd arczocskáját látta, hogy a szobába besietett — no meg később egy fél katona-*kezt*yűt a kék selyem bölcsőben. Egy darabig csak állt mereven, mint szélütött ember, aztán dühös keserűséggel a

hadnagy után indult. Hanem azt már sehol sem találta; alig néhány percze, hogy kirobogott kocsija a kastély udvarából. — valami mondhatlan fájdalom szorongatta szívét, torka szinte kiszáradt az emésztő láztól. — No ha kiszáradt, segített rajt menten a czimboraság, mely ott fogta, amint nagy komoran elhaladt mellettük . . . Még a hajnal is ott érte Bogdánt, ott érte a dél is, pedig elszéledt mindenki. Ivott mohón, legény korában se jobban. Azon mód ólmos fővel egy tilburiba fogatott, aztán ráesett Máriára: üljön fel melléje egy kis sétakocsizásra, úgy is legjobb orvosság az ilyen átvirrasztott éjszakára!

— Hallod-e Márta, azt mondták tréfásan a czimborák az éjjel, hogy alighanem forróbban sütött a nap ránk, amiért ily hamar apasággal örvendeztettél meg — szólott Bogdán, mikor már vagy negyedórát kocsikáztak csakúgy kettesben a tiszakertek felé.

'— Talán nem is a nap: szerelmünk volt forróbb — tudhatja azt édes! — nevetett vissza Márta, majd lassankint álmatagul veszett el nézése a búzatáblák ringó tengerén.

Bogdán előtt egyszerre elsötétült a világ. Szemei vérben forogtak, szinte vadul kiáltozott:

— Ne is védekezzél hűtelen teremtés! kardja s egy ott feledt keztyűje volt annak a csodálatos napnak. Együtt pusztulunk ma halálba, kárhozatba!...

Pillanat alatt egyik kezével roppant erővel magához szorította Mártát, úgy hogy ez kínosan feljajdult, aztán veszettül a lovak közé csapkodva, közzéjük lökte a gyeplőszárat. Örületes pár pillanat múltott el. A megvadult lovak szédítő sebességgel rohantak tüskén-bokron előre s már szinte előttük tátongott a Tisza mély medre, mikor a kocsi egy csonka fatörzsbe ütközve — felborult.

Márta ájultan terült el a magas harasztban, a lovak pedig egyet fordulva a tizsakertek belseje felé, vakon ragadták tovább a kocsi roncsain Bogdánt, ki még akkor is görcsös kezekkel vagdosta őket, mígnem véresre meghurczoltan, eszméletlenül rogyott össze.

*

Vagy félév múlva a lipótmezei tébolydából temették el Borsy Bogdánt. — Bizony néhány hivatalos személyen kívül csak Bordás Péter jelent meg a temetésen. A menetet ezüstre vert szer számú nyalka négyes fogat zárta be: Blechburg Vilmos üres fogata, aki épp aznap a tavaszi lóversenyen futtatta lovait, hogy visszanyerje roppant veszteségeit.

Ahogy a gyászmenet a temető kapuján befordult, Bordás Péternek pipacspirossá vált arca, — pedig hát nem is történt egyéb, mint hogy egy hirtelen szélroham véletlenül felfordította a koporsóra aggatott ezüstnyilas címerek egyikét. . .

A SEIK KARDJA.

három fitestvér közt éppen a legfiatalabbra, Gézára szállott legkisebb rész apjok rengeteg vagyonából: szólván Vécsy György végrendelete akként, hogy középső fia félannyiban Részesedjék, mint a legidősebb s a legifjabb ^{ls}mét félannyiban, mint a középső. — így is kitétt Géza öröksége vagy kétezer holdat a hiies kokándi határon, hol minden darab föld megannyi dús tiszáradványos korhany, — ide nem számítva anyai nagy örökségéből megmaradt száz holdnyi, tatárkát is alig termő szirtes ^{ei} éktelen birtokát valahol a Verchovinán, melyen ^{Cs}ak azért nem adott eddig is túl, mert a potom ^{et}elárból tán félévig se szívhatja vala kedvencz kannáit.

Vécsy Géza még csak pert se támasztott, miért kötelesrésznél is kevesebbre szorult; — ⁿ is volt alfélé sóvár agyarkodó ember, sárga irigység fog el testvérei nagyobb zerencséjén, aztán egyéb gondja is volt e tájt: Néhány barátjával valahol Arábiában kóborolt tigrisvadászaton s nem is tért vissza hamarább, két fenevadnak bőrét magával nem hozta,

radásul egy derék dömöczki kardot, melyet egy ősz seiktől kapott ajándékba. — Egyik vadásztársa, Kadarkay Muki gróf ugyan azzal tréfálkozott a kaszinó-tagok bizalmasb körében, hogy Gézának jó csomó aranya bánta azt a kardot; de hozzátette azt is, hogy a seik leányának, a a szép Sobeihának, kit nem hiába ismert a köves puszták népe ^legszebb hajnalhasadáskor fakadó harmatos rózsa« néven, bizony kardráadás nélkül is felért a mosolya Kaaba kincsével is. Ott is díszelgett a régi görbe penge két tigrisbőr között Géza pompás pipázótermében, a ki nem is soká vesződött az örökölt ősi birtokkal, bár ideig-óraig nagy buzgalommal látott a gazdálkodáshoz; hanem hogy állhatatlan, különczkedésre hajló természete csak nem hagyta nyugton, tizenötezer forint évi bérért legidősb bátyja kezére bocsátva jószágát, a fővárosba költözött s minden idejét a sport és kaszinóélet közt osztotta meg. Pazar berendezésű lakásán hetenkint egyszer bizalmas tereferére gyűlt össze a garzonok crémeje s megesett nem egyszer az is, hogy a művészet nemes pártolása czimén Thaliából odaédesgetett néhány nagyralátó virágszál részvételével olyan zajos, furcsa, mámorral fűszerzett garzon-esték estek, hogy alighanem beváltak volna valami újkiadású Cybele ünnepnek.

Olykor, ha belecsömörödött élvezetbe, játékizgalomba, néhány hétig bejárta a félországot;

ilyenkor felülkerekedett benne ritka szép zseni-jének senyvedő lángja s hol régészeti, hol ornithologiai buvárlatokra adta fejét, a mi nem is utolsó bajlódás ilyen finnyás gavallértól. Ha szegény embernek születik, talán jeles tudóssá is válik; még így is, hogy mihamar szalmatüzzé lohadt munkássága, értékes gyűjteményre tett Szert, sőt a mocsárvilág szárnyasairól hevenyészett jegyzetei bizony jobb sorsot is érdemeltek volna, minthogy illatos levélkék s egyéb gyöngéd emlékek halmazában elfeledten szanaszét heverjenek. Hanem a mint a lóversenyek ideje elérkezett, vagy a mint egy-egy kedvesebb levélke 'uban érte: cinikus mosolylyal verte le finom hosszú ujjairól a régi okiratok, urnák, fegyverek Penészét, preparált madarak tollfoszlányait — s másnap már ott tippelt a turfon, kivette részét a kaszinóélet pikáns szószapulásaiból s elegáns fesztelenséggel siklott át a nagyúri termek ragyogó parkettjén. Bátor fellépésével, csillogó eszével kedvencze volt a legfinnyásabb köröknek és nem egy női szív rezzent meg délezzeg, szép alakjának láttán, nem is hiányzott egyebe, mint a valóságosnál vagy tízszer annyi jövedelme, hogy a szerep vivők legelsői közé emelkedjék. És csakis egy hajszálon mull, hogy roppant gazdagság, magas rang nem hullt az ölébe. Az is igaz, hogy legszebb aranszín volt az a hajszál; Olga herczegnő hajszála. A herczegleány

csak pár hét óta időzött a magyar fővárosban apjával, kinek elődei azon apró német államocskák egyikének voltak uralkodó hercegei, melyeket egyetlen csapással egy kalap alá kerített a porosz vasember.

Esze nélkül, naiv lelkének ábrándos vak-ságával beleszeretett a hercegnő Vécsey Gézába. Most is, hogy egy főúri estélyen, táncztól, szerelemtől felgerjedten, kezét kézben tartva, egymás mellett ültek egy félreeső kis szalonban, — a hercegnő, hogy Géza csak nem tágított esdek-léseivel, kibomlott dús aranyhajából kitépett egy ragyogó szálat, aztán hüvelykujja körül fonva (bizony sokszor kellett körülfonni) nagy ügyesen gyűrűcskét szőtt belőle, s megrezenve húzta az ifjú ujj ára.

— Ez az én jegygyűrűm — súgta neki-pirosodva, — zárja a szívébe azt is, a ki adta, azt is, hogy miért adta, míg meg nem kérlelem frigyünkre atyámat.

Géza csak úgy szédült büszkeségtől, sze-relemtől. Csókokkal halmozta a hercegnő kezét, miközben egy-két aranyszál szénfekete haja közt csillant meg.

— Tartok tőle hercegnő, hogy csak ez a drága gyűrűcske lesz holtiglan enyém, de a ki adta — soha! Hacsak felényire is szeret, mint én, könyörgök: esküdjék meg velem titokban, ha másként nem lehetne.

Akár alig kipattant liliom, a hercegnő arca olyan fehérré vált; meg-megremegett a kínos habozásban, mikor aztán hosszasan egymásba olvadt szerelmes nézésük, Géza felé nyújtá kezét. Majd, hogy épp felharsant a teremből a zene, ijedten állott fel.

— Adja karját Géza, míg gyanút nem költ hosszabb elidőzésünk. Higyjük hát a jobbat.

Hogy megindultak, közelebb hajolva, szinte daczczal folytatta:

— És ha hasztalan emelnék szót atyámnál, fogadom, hogy akarata ellenére is csak a magáé leszek.

Ezt vallotta szive hangos dobogása is, a mint Géza nagy boldogan, szédítő sebességgel megforgatta a valczerben. A hogy helyére vezette, Géza kézérintést érzett a vállán. A herceggel állt szemben, ki mosolyogva fogta karon, ^s a mint egy-kettőt kerülve az erkélyre érték, nyugodtan szólt hozzá:

— Láttam mindent, tudok mindent. Legyen nyugton, figyelnek ránk. Ha szigorúan nem tiltanak családi érdekeim, nem állnék útjában, hogy leányom öné legyen. — Ne is kisértse meg tehát, a mi merő képtelenség. Mint gentlemantól elvárom, hogy nem tekinti egyébnek leányom szavait, egy gyermek legléleke áhidozásánál, mi soha meg nem valósulhat.

— Még egyet — folytatta édeskésen mo-

solyogva, — hálám gyanánt ajánlok egyet. Ismerem körülményeit Latba vetem szavam érdekében, s csak öntől függ fiatal barátom, hogy tekintélyes álláshoz jusson. Akarna-e például attaché lenni a párisi nagykövetségnél?

Vécsy Géának fejébe szállt büszke, szilaj vére. Közel állt hozzá, hogy keserűségében valami esztelenséget kövessen el; hanem a mint a nyitott ajtón megpillantotta a hercegnő bájos arcát, s eszébe jutott a titkos Ígéret, fagyosan hajolt meg.

— Megköszönöm kegyességét herceg; de igaz magyar nemes becsületét, elvét, szerelmét áruba nem bocsátja soha.

Azzal sarkon fordulva, bódult agygyal vegyült a hullámzó fényes társaságba. Még egy utolsó tánczra kérte a hercegnőt, hogy tudassa vele a kínos esetet.

A búcsúzásnál a hercegnő álmatagúí rávetve szemét, alig hallhatólag susogta:

— Gondoljon a gyűrűre — viszontlátásra a holnap futtatáson.

Hasztalan várt Géza másnap Olga hercegnőre, hasztalan járt kelt azután is: csak annyit tudott meg, hogy a herceg leányával a báléj reggelén, senkitől sem búcsúzva — elutazott. Nem is látta többé soha, pedig lelkéből kiválva, járta sorra a kontinens minden ismertebb helyét. A lhercegi kastélyban sem jött nyomára egyéb-

nek, mint hogy egy év előtt nem is térnek vissza! Vagy egy félév múlva közölték a lapok, hogy Olga hercegnő férjhez ment egy rémgazdag orosz főúrhoz. Bizony pehelynyit se nyomott a latban se kesergő szerelem, se Géza ősi származása a hadverő száznyolcz nemzetség egyikéből. Bizony csak az aranyszál-gyűrűcske niaradt meg számára.

Hjha a családi érdek mégis csak az első érdek!

Míntha szíverét vágták volna ketté e naptól: tengődéssé sorvadt Géza egész élete. Ha nem is feledte azt az aranyszőke Madonnafőt, csak kiheverte nagy keserűségét; hanem vagyoniig teljesen tönkrement. A nagyúri társaság, kártya, tőzsdejáték, versenyek mihamar nyakát szegték. Mélyen a testébe vágódott az uzsorások karma, apránkint eladogatta drága gyűjteményét, megvált fényes bútorzatától is. s hogy utóvégre birtokát el ne kótyavetyéljék, idősebbik bátyja váltotta magához, átvállalván adósságai kifizetését, azonfelül kétezer forint évi Járadékot is biztosított neki. Lassankint elmaradt a high life körökből, mígnem egyszer csak híre hamva veszett. Már jóformán napirendre is tértek fölötte a nagyúri pajtások, mikor egy év múlva az őszi versenyekre ismét előkerült. Csak egy kifogástalan, minden ízében nagyúri gavalér volt, mint mikor csoportosan fogták körül,

hogy megbámulják híres csárdás-tánczát, csakúgy szórta ismét a pénzt, akár hitvány kavicsot s szép olaj barna arczán újból felragyogott sok szép asszony szeme. Még azzal a czifra megtiszteltetéssel is dicsekedhetett, hogy megütötte bankját egy bonvivant idegen királyfi, ki akkor-tájt itt mulatott néhány napig a főurak körében.

Aztán egy nap búcsútan, nyomaveszetten tűnt el ujfent. Meg visszajött jövő ősze, de csak egy hónapra, s így tartott ez a rejtélyes, kóbor élet éveken át; a vándormadár nem pontosabb, mint Géza volt, hogy kivegye részét az egy havi pünkösdi királyságból. Egész legenda támadt viselt dolgairól: egyik azt beszélte, Monakóban próbálgatja szerencsáját, a másik azzal tréfálgozott, hogy alighanem a szép Sobeihához csapott, sőt akadt olyan is, aki rejtélyes mosollyal sugdosta, hogy útja az orosz határ felé vezet, odahuzza a vesztett menyország — az az arany hajsza.

Egyik ősszel Muki gróf épp a lengyel határszélen vadásztatott, mikor eltévedve, egy kis tanyára vetődött. Az orosz kecskepásztor, a tanya gazdája bojtárját adta melléje, hogy elvezesse a szomszéd faluig. Rengeteg sűrűség, roppant szíriek között vezetett az újak, mikor a tanyától pár száz ölnyire, keskeny meredek völgy szélén cserépszindeles házacská fehérlett eléjük.

— Ki lakik ott? kérdezte a gróf egy szirtre pihenve.

— Valami furcsa tudós úr — felelte a bojtár.

— Tudós, itt az isten háta mögött? hát aztán mit csinál az itten?

— Az övé ez a kis erdőség, aztán vadászhat, furcsa madarakkal vesződik s túrja a sok könyvet.

— Hát aztán megél-e belőle?

— Hogyne élne! van annak mindig pénze, hiszen a gazdámnak évenként száz forintot fizet, amiért főzet neki; pedig sokszor megesik, hogy az úr maga készíti el otthon eleségét, ha vadat hoz haza.

— No ezt a csodabogarat csakugyan megnézem — kaczagott fel a gróf.

intett a bojtárnak, hogy csak várakozzék, azzal megindult a völgynek. — Nagyokat csúszt, megtépte a szederinda, csűrön vízzé is vait, míg a ki, házhoz ért. — Ahogy a pitvarablakon betekintett, nagyot kiáltott csodálkozásában: Vécsy Gézát látta a tűzhely előtt kopott aroc vadászöltözetben, hosszúszáru fakó csizmában, füstösen, kipirultam Jó darab húst forgatott a nyárson, mellette egy üvegese borocska, félig kiürítve, — az ajtónál pedig gyönyörű parasztlányka vállig felgyűrt karokkal tésztát dagasztott.

Géza elképedve kapta fel a fejét, hanem megdöbbenése csak egy pillanatig tartott. Le se tette a nyársat, a hogy mosolyogva mondotta:

— Ha már csodaképpen rám akadtál odúmban, hát csak térj be pajtás; éppen jókor jöttél: itt a friss özderék, elég akár négy éhes embernek is — szakácsod se készíti el külömbül.

— De hát mi a szél ütötte fejed, hogy ebbe a remetelakba húzódtál, hiszen kénytelen se vagy vele.

Géza egykedvűen vont fel a vállát

— Nem érdemli meg ez az arasznyi lét, hogy csak egy szót is vesztegessenek: mit, miért cselekszem? Megélek nyugodtan, tán elégedetten is életmódom mellett. Mégis jó, hogy túl nem adtam anyai örökségem morzsáján. No de kész a sült, nézd hogy nekipirult, akár növendék lány egy hamis tréfára. Igyál előbb a borovicskából. Ne is szabadkozz: öt éves, magam főztje. — Masinka, hozz poharat!

Muki gróf csak nézte elképedve, mint szel-
deli nagy ügyesen az agyonspékelt sültet. —
Akár született szakács állt volna előtte.

— Géza, ne vedd sértésszámba — hisz tudod, mennyire szeretünk mindnyájan, — hanem ha netalán anyagi gond szorít, ajánlok valamit. Fogadd el felvidéki fürdőmben az igazgatóságot, ötezer forint fizetés jár vele, — no

és azért csak oly barátunk maradsz, mint eddig; minek kínlódnál itt!

Vécsy Géza harmadízben öntötte teli a poharakat. Fele is elkelt már a sültnek.

— Csak maradjak az, amivé lettem, — balgaság is volna röpke árnyakat hajszolni — szólt azután megszorítva a gróf kezét. Ötezer vagy kétezer forint jövedelem, az nekem egész mindegy, ha nem lehet annyi, mennyit szükségesnek vélek múlt életmódom folytatásához. így a mim van elég, sőt több a szükségesnél.. Kétezer az apanage-om, másik két ezret megkeresek mellé irogatásimmal, persze nem a magam neve alatt, s Bécsbe is szállítok madár-preparatumaimból; tizenegy hónapon keresztül alig költök magamra pár száz forintot, a fennmaradó pár ezer, mit szinte fukarul rakosgatok félre, éppen elég arra, hogy egy hónapot úri módon töltsék körötökben. Ez az oka, hogy csak addig láttok. Bolond dolog, de már nem változtatok rajta soha. No >gyál még egy pohárkával.

A gróf még a búcsúkézszorításnál is váltig dédelgette, hanem Géza csak rázogaita fejét s felcsillant a szeme, mikor a távozó után mormolta:

Ejh, elég jó barátom a magány s a munka, és ha el is fog koronkint a komorkodás, ^{ln}egvigasztal egy-két pohárka, no meg Masinka is!

Egykedvűen, merőn nézett a gróf után, a míg csak el nem tűnt a sűrűben.

Majd, hogy a nyitott tűzhelyhez lépett, jó csomó korom hullt eléje. Dürmögve gyúrte fel ingujjait, fejébe gyúrt egy ócska vadászkalapot, leakasztott a szegről egy rozsdás görbe kardot, — a seik ajándékát — melynek biz letűntek szebb napjai, létrát támasztott a nyitott kéménybe s lassan felmászva, nagy vagdalkozással kezdte tisztogatni a sok összezapzott kormot . . .

Még akkor is ott vagdalkozott, féltettel kiemelkedve a kémény tetejéből, mikor a gróf még egyszer visszatekintve, sokáig eltűnődött: a kit ott lát, bús különcz-é, vagy örült? . . .

SZARVASBŐGÉS.

oltaképpen, ha rabság volt is élete, mégis csak rút hálátlanság volt Palitól, hogy olyan kényesen fordította el büszke fejét Latorczaynétól, aki pedig kis fehér kötényéből kedveskedve kinálgatta frissen sült czipóval, sok jó csemegével. Hasztalan is enyelgett ezúttal vele a gyönyörű asszony, — hasztalan czirógatta homlokát, karcsú természetét: Pali fel se vette, s csak úgy féloldalvást nézett rá merőn, csillogó nagy kékesfekete szemeivel, aztán hátraszegve pompás nyakát, nagyurias méltósággal tartott egy hatalmas jegenyefenyőnek, — majd békétlenül egyet vakarva idomos fülein, a magas rácsos kapu keresztfájára fektette fejét, s épp bogy közeli kúrtszó hangzott, hosszú panaszos böögést hallatott, már amilyen egy ilyen — rab-szarvastól kitelik.

Remek tizenkét agancsos is volt, még rab létére is remek — Pali, ahogy elnevezte Latorczayné, mikor három év előtt — épp hogy összekeltek — megajándékozta vele férje.

Mihamar is könnyen túrte az ilyen úri rab-

ságot, hiszen jó darabka övé volt a százados parkból — ha magas kőkerítés zárta is körül; aztán kedvelték, becézték, csak hogy asztalhoz nem ültették. Mód nélkül is ragaszkodott a szarvas Latorczaynéhoz, s csakúgy kora ősszel kezdett mindig szeszélyessé, haragossá válni, olykor napján neki is bőszült: talán a szabad czimboráknak távolból elhangzó szerelmes bökése tette izgatottá. Most is nagyokat dobbantott finom lábaival s meg nem is állhatta Latorczayné, hogy galambnyi epéskedéssel nagy bohón meg ne fenyegetse:

— Hát csak eredj te csúnya! Úgy-e azt szeretnéd, ha csemegézés helyett kaput tárnék neked? Tudom is: búcsúzatlan tűnnél el örökre háládatlan jószág.

Majd kis babos kendőjét csalogatólag meglibegtetve, dallamos nevetéssel folytatta:

— No gyere már ide te buksi, kapsz egy kis tortátát. — Hallod-e a kürtszót, nem ezerszer jobb-e neked most itt, ahol nem csahol rád kopó, nem öl meg a golyó? . . .

Hanem biz a szarvas csak adta tovább a haragost s még meg is öklelte a hatalmas kaput, amint elhaladt ott a vadászcsoport. Elöl Latorczay János öreg vadászával, három erdővéddel, néhány eleség- s szerhordó emberrel, leghátul ballagott el-elmaradozva Csapy Dezső, az egyetlen vendég, aki nem hiúban állt vakmerő, szén-

vedélyes vadász hírében, mert első hívásra szinte lóhalálában sietett a szomszéd megyéből, csak-hogy a szeptemberi szarvasbőgésre idején érkeztek. Hogy is ne sietett volna! hiszen messze vidéken se volt külön szarvas-állomány, mint a beszki rengeteg vadászterületen a szirtes Rabaszkala tája, épp a lengyel határszélen. No és aztán illet is már egyszer meglátogatni János bátyját, kivel különben is olyan távoli magyar sógorságban állott; — legalább ne gondolja az öreg, hogy máig is haragot tart ellene, amiért egy hosszú családi perben elhalászta javarész birtokát.

Míg János úr még egy sort tanácskozott embereivel, Dezső a kapu rácsához támasztotta fegyverét, aztán halkkal odaszólt a szép, aszszonyhoz:

— Lesz-e valahára vagy egy bátorító szava észter, vagy talán másodsor is csak a bolondját járom?

— Ne is keserítsen, Dezső! Aztán mi végre^{ls} erőködik? miért is akarja ideig óráig feltámasztani tán csak röpke szenvedélyből azt az elhalt rövidke boldogságot? Felejtse el végképp Jobb lesz mindkettőnkre . . .

— Már pedig, ha beleveszek, se mondok le magáról. Örültem szeretem, mint valaha. Miért is jöttem volna hívásukra ide, ha nem magáért Eszter? Tudom, hogy csak szegény volta vitte

rá, amiért helyemben Latorczayra esett a választása. Nem is tréfa ám ötezer hold, ha kissé öreg is férjrum; — én pedig mit is nyújthattam volna egyebet hűséges szivemnél, mikor majdnem úgy maradtam, akár a kisujjam, hogy vagy ezer holdam elperelte az öreg. Ha elszedte, lelke rajta, nem is ezt sajnálom! Azért a három év előtt bezárult menyországért sajog, vérzik lelkem, azt a csókot jöttem most megkérni, melylyel úgy is adósom maradt a búcsúzatlan szakításkor.

— Ha vétettem maga ellen, boldogtalansággal fizettem meg értté. Mit ér, hogy eláraszt férjem minden jóval, ha üres szivem iránta, és ha szinte megöl zsarnok féltékenységével. — Minek tagadjam: szeretem még ma is Dezső, s épp azért kérve kérem, távozzék mielőbb s ne akarja látni a romlásom.

Csillogó sötétzöld szemeit olyan esdve, olyan szomorúan emelte Csapy Dezsőre, hogy ez már-már meg is bánta, amiért megbolygatta a hamvadó parazsat; — hanem amint átsiklott a szeme Eszternek izgalomtól dagadozó gyönyörű keblére, csábos termetére, parányi lábaira, hol a bokán felül — amint a szarvas szeszélyeskedve meglibbentette ruhája szegélyét — ésbontó alabástromszin csillant meg: édes kábulat borult rá s míg vállára vetette fegyverét a kürtszó hívására, másik kezével a kapu rácsán át

hevesen megszorítva Eszter kezét, lázasan sugdosta:

— Esteli les közben tíz órára visszatérek ide. Ha csak egy szikrát szán és szeret: könyörögve kérem, várjon rám a park túlsó szélével határos kis vadásztiakban néhány bizalmasabb szóra Madár se fog tudni róla! Ha ott nem találom: esküszöm, hogy a bolondját harmadszor már csak a halálban járom! . . .

Latorczayné megreszketett a lázas gyönyörtől, titkos remegéstől. — Áhnadozva veszett el nézése Dezső daliás alakjának nyomán, s már a ^a harmadik sziklatetőn is jártak a vadászok, mikor még még mindig ott állott lángragyuladt arcczal, mély elgondolkodásban. — Nem is hagyta nyugton a sok tépelődés, aztán hogy alkonyaira váltott, habozva indult a sötétlő parknak, szokott esteli sétára. No és látni is akarta 'nég a szarvast: hátha baja esett szegénynek; hisz reggel még a csemegét is megvetette. Előtte is termett Pali, amint gondosan becsukta ^a kaput s nem is tágitott mellőle, míg áthaladt a bekerített nagy térségen. Egész mulatság volt látni, milyen játékosdit üzött: hol roppant ugrással szelte a bokrokat, hol legsebesebb iramban pillanat alatt legyökerezve állt meg, majd meg tánczó baktatással keringett körüké, míg csak a túlsó kapuhoz nem értek.

Nagyot dobhant Eszter szive, hogy a kul-

csőt a zárban megfordítva találva, pár perezre megállót. Ezerszer is áthaladt tán a fenyveskörítette utón a kis vadászakhoz, — s hogy most a félig nyitott kapun belebámult a holdvilágította titokzatos éjbe, rejtelmesen megelevenedni látszó roppant erdőségbe, vissza-visszahátrál^ mintha minden lombzizegés azt susogta volna: ne eredj! ne eredj! . . .

— Ejh mi rossz is van egy pár szóváltásban! — erősítgette magában — aztán mégis csak megérdemel néhány vigasztaló szót szegény Dezső, amért férje kipusztította mindenéből s kivel még ő is oly gonoszul bánt el egykor. Már majd ki is nyitotta a kaput, mikor egyszerre elálta útját a szarvas. Váltig hessegette, váltig kérlelte, simogatta: az csak konokul az ajtóhoz támaszkodott.

Latorczayné úgy felgerjedt a váratlan ellentálláson, hogy még rá is ütött tenyerével a szarvas marjára, majd épésen korholta:

— Eredj az utamból te gonosz, nem szeretlek többé s ha szót nem fogadsz, aklodba záratlak

Hanem a szarvas, akár megérezte volna, hogy erre vezet, s *éppen e perczekben*, a szabadság útja, nem hajtott se szép szóra, se fenyegetésre, s bizony erősebb volt a szép asszony-nál, kinek nem maradt fenn egyéb választása, mint hogy visszatérjen, vagy a szarvast

szabadjára bocsássa. Micsoda? . . . Már hogy futni hagyja, tán örökre is elveszítse régi kedvencét? Erre ugyan rá nem viszi lelke senki fiának szép szeméért, még tán Dezsőért se, ha ez belevész is értté! Meg is fogta egyik kézzel erősködve az állat szarvát, hogy félretaszítsa, másik kézzel pedig nagynehezen a kaput nyitotta ki, hanem hát a szarvas egy bőszejmozdulattal csak kirántotta magát, s egyetlen hatalmas ugrással a szabadban termett. Mélyes mélyet sóhajtott fel Eszter, a mint végighangzott a sűrűben a szökevény hangos csörtetése, *tán* még akkor is az után sóhajtott, mikor kis vártáivá a vadászlak mellett lázas remegéssel omlott Dezső kebelére . . .

Pali pedig meg se állt a harmadik határig. Mohón szívta a balzsamos levegőt, kitágult orrát magasra emelte, amint jobbról balról csak úgy visszhangzott az erdő a szarvasbikák bögésétől.

Gyönyörűség is azt hallgatni. Ezt hallgatta már órák óta szilaj élvezettel Latorczay János is, egy szirtes mélység szélén magasodó százados bikkfához támaszkodva. Már harmadizben jöttek fel e héten, éjente kunyhókba tanyázva, s csak nem jött vad lőtávolba, pedig hajnali les idején a csalogató kürtöt is elővették. Hiúzmódra belefurakodtak szemei a roppant sűrűség homályába, melyben itt-ott csillant meg a hold gyér világa s szinte elállt lélegzete, mikor a mért-

földnyi távolból visszhangzó bögés mind közelebről ért fülébe; mígnem valahára zajos csörtetéssel felbukkant az oldalt eső kis tisztás szélén egy pompás tizennyolcz agancsos. Nagy büszkén megállott, egyet-kettőt harapott a fűbe inkább kényeskedésből, mint sem ehetségéből, aztán hatalmasan elbödült, százszorosán elhangzó morajt keltve az átellenes hegyormokon. — Kisvártatva két éves szarvastehén törtetett a tisztásra, — nyomában tizenkét agancsos bika. Alighogy a két vetélj társ egymást észrevette, nagyokat dobantottak lábaikkal, dühösen kaparták a harasztot, aztán villámgyorsan egymásnak rohantak. — Szeptember a szarvasok nászideje: embernél vakabbá teszi őket ilyenkor a szerelem. Véres harcz is támad, hol két vetélytárs egymásra bukkan. Ez a néhány perez a vadász legnagyobb gyönyöre — s veszte a királyi vadnak.

Sűrűn kopogott-csattogott a két ellenfél homloka, agancsa; vissza-visszahőköltek, hol meg egymásnak rohantak, közben elfojtott bögést hallatva; agancsaik olykor úgy egymásba gabalyodtak, hogy csakúgy kavartak nagy makacsul körben. A tehén pedig olyan egykedvűen nézte az egész véres, párosviaskodást, akár nem is érette folyt volna; csak mikor a tizenkét agancsos térdre esve letört, szökkent előre, épp mikor Latorczay fegyvere eldőrdült, s a tizennyolcz agancsos holtan rogyott össze. A

tehén egy szédületes ugrással szelte át a tisztást, a letört bika pedig — ha sebezve, ha sántítva is — utánna s épp ez volt a veszte, mert alig hogy a sűrűig ért, egy másik durranás leterítette őt is, úgy, hogy messzire legurult a meredek hegyoldalról.

Nagyot is kurjantott nagy hahhózva Latorczay, mert már az csakugyan a legkritkább szerencseszámba esik, hogy egy leshelyből, újratöltés nélkül, két bikát ejtsen el valaki. Ki is adta vadászának legott a parancsot, hogy ki se zsigereljék a két vadat addig, míg haza nem szállítják, mert egyiket — a szebbiket — a ritka szerencse emlékére, ki fogja tömetni. Aztán, hogy visszatért a vadásztanyára, nem is jött szemére álmom az örömtől, s pipaszóval várta sokáig, — de hiába várta — Dezsőt, mert ezt csak a hajnali szürkület hajtotta vissza azzal a panaszszal, hogy biz rá — hiába várta be egy helyben a hajnali lest is — egyetlen sugaracskája se esett liánná mosolyának.

Ne is epeszd magad öcsém, ma nekem, holnap neked. Pár nap múlva friss vágásba csapunk, s ha csak hajszálnyi is a vadászszerencséd, hiszámolhatsz még egy-két derék agancscsal, íla pedig nem — ám legyen a tied kisebbik agancsom, — kaczagott János úr, amint a ropant szíriekről lefelé tartottak.

Alighogy a kastélyba értek, Latorczay

máglyatüzet rakatott széles jókedvében a tágas udvaron s meg is kérte Esztert, hogy a vacsorát is odatálatassa: így illik már ez ilyen sikeres vadászatkor.

Javában is csengtek a poharak, mikor az erdőőrök megérkeztek a rudakra fektetett vadász-zsákmánynyal. Amint a földre nyujtóztatták a két pompás bikát, a főerdész — ragyavert vén legény, kinek úgy díszelgett hatalmas tömött bajusza, akár csókának két szárnya meredt volna ki szájából, — nagy szepegve odasúgott Latorczayhoz:

— Nagyságos uram, alighanem hiba esett: annak a tizenkét agancsosnak *karikajegyes* a balfüle.

— Tyhű, aki áldója van Hubertusznak! — kiáltott János úr fejéhez kapva, a hogy a bikához lépett — ilyen csunyamódra sohse remekeltem: istenbizony meglőttem a feleségem szarvasát!

Halk sikoly hallatszott; a szép Eszter nagy bánkódva hajolt a szarvasra. Bizony Pali volt; szép nagy karikaszemei még most nyitva voltak, még most is ragyogni látszottak. Könnye pergett rá Eszternek, ajka megremegett, hogy susogva rebegte:

— Szegény bolond szarvaskám! mért nem hallgattál szavamra, mért is kíváncoztál a tilalmas útra?

Még akkor is különös fényben ragyogott egy-egy köncsepptől a szeme, mikor a máglyatűz világán át lopvást Dezsőre tekintett. Tisztán szomorúság rezgett-e könyben?

A hold, mintha ravaszúl mosolygott volna a szép asszony *oszló* köncseppjein . . .

GYENGE TEKINTETES URAK.

állt a régi rozoga bricska, a feketegubás kocsis egykedvűen verdeste nyírfanyelű ostorával a rajzó legyeket, dongókat a mokánykák oldalairól, majd időviselt kalapja mögé rejtve bojtos pipáját, koronkint nagyokat ásítgatva tekintgetett az alacsony nád-fedeles ház felé, melynek oszlopos tornáczán nagy vártatva előgömbölyödött Hamzsa Péter tagbaszakadt telt alakja.

Péter úr lassan végig jártatta szürke széniéit a keskeny udvaron, melynek paréjjal, labodával benőtt sűrűje közül fiók libasereg csőrei — mint megannyi sásvirág — sárgállottak elő, ráfordult a gémes kútnál bóbiskoló mindenésre, amiért két süldő veszett sivalkodással túrtaniarta a kukoriczagóré rácsozatát a kipirosló tömött csövek után, venyigegegyöker botjával takust vert csizmája orrán, míg kiosztotta parancsait, — aztán, hogy felesége egyet-kettőt igazított jobb időket látott karniolgombos atilláján, sokszorosán állig körülcsavart nyakkendőjén, s egy sort csókolt a fián Jenőn, egy csinos nyúlánk legényen — ezzel a bricskába

szállott, melynek féloldala megbillent az érdemes úr mázsás súlya alatt.

— Szerencsével járjatok, tisztelem György öcsémet — kiáltott utánnuk az úrasszony, míg az ócska fogat kigördült a kapun.

— El se is maradhat a szerencse; biztos, hogy tárt karral fogadnak — szólt tréfálkozva Péter úr fiához, a faluvégre érve, rámutatván az éppen szemben jövő juhnyájra.

Úgy is tartja az apró babona, hogy szívesen látott vendég az, kivel ilyen nyáj szemben igyekezik. Igaz ugyan, hogy a harmadik faluban pappal találkoztak, mi némi felhőt árnyalt Péter úr pozsgás arczára, no de erre is akad szer, s akár meg is sejtette volna még az aprócseprősegeken is aggódó anyai lélek az ilyen ártatlan veszedelmet: néhány tűt tűzött férje atillája belséjébe, amit nem is késett Peter úr mord nézésel az isten szolgája után dobni, ahogy elhaladtak. Hanem aztán mikor sivár homokbuczkák közt napestig tartó utazás után sűrűdéskor Simándra érve, tárva-nyitva találták a Dámoczyak kettős födelű kastélyának griff-czímeres nagy kapuját s a kastély kéményeiből sűrű bodor füstfelleget láttak az égnek gomolyodni, Péter úr vígan pedergetve kunkoros bajszát, ragyogó arczczal mondotta:

— Akár a markodban volna a titkárság, no de hogy is lehetne másként, hogy is tagadhatná

meg a jó nemes vér tulajdon véreit! Csak azért jussunk mi is majd eszedbe s el ne bízd ám magad fiam szerencsédben!

Nem is minden bokrban akad ám olyan szerencse, mint Hamzsa uramé, aki hét szilvafás kurta nemes létére sógorának vallhatta a vármegye egyik legelső úri családjának fejét. — Már pedig kissimándi Dámoczy Györgynek nemcsak abból állt a dicsősége, hogy jó néhány ezer hold szállott rá őseiről, de ráadásul alispánja is a megyének, még pedig kedvelt, hatalmas alispánja, kinek egy szemhunyt orítására fejet bólint úrtól kisbiróig csaknem az egész vármegye, sőt magának a főispánnak is bementes barátja. — Hízott is a mája Hamzsa Péternek a nagyúri rokonságon, ha rátartás ember létére nagy ritkán is taposta a Hámóczy portát, no de most már, hogy Jenő embernyi kort ér el s véget ért patvaristáskodása, illik bemutatni a hatalmas úrnak, kinek nyg is csak egy odavetett szavába kerül, hogy a fiút a főispánhoz titkárul bejutassa, mely tiszttség éppen most üresedett meg. — Nem is esnék éppen érdemetlenrc ez a tiszttség; szorgalmas, Józán, szerény viseletű ifjú volt Jenő az első naptól, hogy betette lábát a pataki kollégiumba. Mindvégig első eminens maradt, s az alma maternek is díszére vált, cenzorai pedig az ügyvédi vizsgán összesúgtak: neves ember lesz belőle,

ha csak el nem merül! Dehogy is merült el; azontúl is túrta napestig a könyvet, kerülte a korhely czimboraságot s ügyelt is minden tet-tére, szavára, akár növendék lány. — Nagy ideje is, hogy adjon egyszer valaki, ki felvirágoztassa a Hamzsa famíliát, mert bizony az az ötven holdacska, beleértve még a derék kis tiszakertet is — hiába túrta sok gonddal, sok veritékhullatással Péter úr a földet, — édes kevés volt még a szerény megélhetésre is, kivált hogy Jenő az iskolába került, s ha keresett is valamit a fiú lezkeadásokkal, csak meg kellett végette terhelni a birtokot egy kis adóssággal Hanem most már vége szakad a szüköldésnek, mert ha nem is hozott Hamzsáné, mint afféle szegény, elárvult leány egyebet a házhoz, jó leikénél s egy kis kelengyénél hiába volt Dámoczy Györgynek másod unokatestvére — majd kárpótolja busás kamatostul mindezt ezen-túl a nagyúri rokon kegyes pártfogása.

Egész bele is kábult Péter úr a sok szép tervezgetésbe, amint végighaladt fiával a hosszú boltíves folyosón, mikor pedig benyitott Dámoczy Györgyhez, aki nyájas mosolylyal szorította meg a kezét, nem is nyugodt addig, míg menten ki nem tálalta jövetele okát.

— Éppen idejében jött — felelt az alispán bodor füstfelleget eregetve öblös csibukjából. vendégül szállt ma hozzám a főispán s mihelyt

alkalom kerül rá, szót emelek fia érdekében. Csupán azt ajánlom, ne tegyen ő méltóságánál erről szóval se említést, bizza csak rám dolgát.

Hamzsa Péter egyet tágitott nyakkendőjén, nehogy az öröm megfulassza.

— Megköszönöm úri gráciáját; tudom is, hogy nem vall szégyent sógor úr fiammal.

— Szép, szép; remélem öcsém buzgó kormányparti — fordult Jenő felé az alispán.

— Munka, folytonos nehéz küldelem volt eddig a kenyerem, nem igen értem rá a politizálásra, — talán nem is értek hozzá — felelte az ifjú elpirul tan.

Az alispán egyet bólintott, aztán közelebb közelebb lépett Hamzsa Péterhez. — Vállára tette kezét.

— Kéz kezet mos sógor; most már én kérek valamit cserében. — Ősszel, mint a kormány jelöltje fellépek képviselőnek. Megígéri ugyebár, hogy támogatni fog egész erejével? Tudom úgy is, hogy nagy kortes s tudom azt is, hogy sok ember indul el a szava után.

Hamzsa Péternek csillagokat hányt a szeme, akár torkát szorongatták volna. Kurucz ellenzéki ember volt világ életében, — hanem azért esak kibökte nagy szorongva:

— Megteszem, megteszem .... a fiam javáért ...

Vacsoránál aztán Dámoczy bemutatta a két

Hamzsát a főispánnak s Péter úr csakúgy olvadott az örömtől, mikor az alispánné sok nyájas szóval tartotta s látta, mily édes-örömost mulatozik fiával a két alispán kisasszony. Még azt a kitüntetést is megérték, hogy sorra koczcintott velük a maga a főispán: különösen nagy kegy olyan magas állású úrtól, ki csak pár hét előtt nyerte el azonfölül a kamarásságot. Kár is, hogy rég elpusztult a Hamzsák kis levelesládája (úgy mondják, tűz hamvasztotta el), máskülönben feljegyezhetette volna Péter úr örök emlékezet okáért e nevezetes esetet a családi annálekben.

Annál inkább belevéste hát emlékezetébe — akár megannyi rakás arany lett volna minden szava, — mikor az alispán asztalbontás után odasúgott hozzá:

— Nyugton lehet sógor, rendben van minden, hanem elvárom én is a voksokat!

Ez már aztán igaz jó rokoni szó ám! Ebbe már bátran belenyughat. Hanem azért dehogy maradt nyugton: aludni se hagyta a nagy öröm, hiába mélyedt olyan széles selyempuha ágyba, milyent a hétszilvafás portán csak mesemondásból ismernek. Már az igaz, király sem hálhat különbül: a vakító liószin vászon csupa virágos czifrázat, híres szepesi takácsok remeke. Különösen tetszett Péter úrnak a régi magas ágyfejeknek pompás faragványa, legfelül szemben két Szatírfő, gúnyoskodó

arczczal. Csaknem megszólalnak. De meg is szólaltak, legalább is Hamzsa Péter kész lett volna arra megesküdni. Csak mikor ijedten kiugrott az ágyból s utánna Jenő is, ismerte fel sógorának s a főispánnak hangját. Nyitjára is akadtak mihamar, hogy a gulaalaku remek cserép-kályha kiemelt kürtőlyukából erednek a hangok. Épp azzal az emeleti szobával volt egybekötve a kürtőlyuk, hol a két úr beszélgetett, úgy, hogy minden szavukat tisztán meghallották kénytelen kelleetlen, szinte dermedezve.

— Kifélék, mifélék is voltak mai vendégeid? kérdé a főispán.

— Agról-végről szakadt távoli sógorság; afféle *gyenge tekintetes urak*. Különben az öreg hires jó kortes, kivel, mint makacs ellenzékivel, ugyancsak szörmentében kellett bánnom.

— No és letörted karmait?

— Szelidebb lett a báránynál, tűzbe menne értem. Megvallom, kissé restellem is a dolgot, amiért oly árt kellett az ő és tábora szavazataért 'gérnem, mit meg se fizethetek Fiát akarná titkárodul, pedig mint tudod, ezt az állást kérszemre az Eliz testvérbátyjának voltál kegyes szánni.

— No ez bolond dolog — kaczagott a főispán. így hát vagy egy csomó szavazatot vesztesz s talán el is bukói, — vagy kicseppensz kedvesed kegyéből.

— Nem is tudok más módot a menekvésre, minthogy megkérjelek: tartanád függőben ez állás betöltését a képviselőválasztás végeztéig, amikor bejuttathatod Eliz bátyját, — azt a szegény fiút pedig kinevezed kárpótlásul valamelyik szolgabirósághoz Írnoknak; — ezek a Hamzsák úgyis beelégsszenek azzal is.

— Gratulálok a salamoni ötlethez, biz isten megérdemli ez a tréfa, hogy nyélbe is üssem kedvedért, no meg — a pártérdekért, ha rövidebbet is húzzák a gyenge tekintetes urak!

Mintha a Szatirfők vigyorgó arcza még inkább eltorzult volna arra a hosszas kaczagásra, mely a párbeszédet követte.

Hamza Péter reszketett dühös keserűségében.

— Menjünk, egy perczig se szívom tovább ezt a kárhozatos levegőt — dadogta rekedtes hangon.

Sietve rántották magukra ruháikat, zajtalanul haladtak át a hosszú folyosón, aztán az istállóknak tartva, felrázták a kocsist s inig ez felczihelődött, maguk fogták be a lovakat. — Félóra se telt bele s a fáradt mokánykák nagy búsán poroszkálva döcöggették ki a bricskát a kastélyudvarról. — A griffczímeres ormós kapunál Hamza Péter ökölbe szorított kézzel dörmögte vissza:

— Lesz még szőlő lágy kenyér — ha gyenge tekintetes urak vagyunk is! — —

Megeredt az embervásár télen országszerte a haza nevében, s vígan lobogtatta a szél a sok Dámoczy zászlót is. Sorra járt falut falu után a hivatalos korteshad, inkább eszem-iszomból s titymálással kötekedve néhány bús kuruczczal, mert bizony annyira becsülték vagy félték az alispánt, hogy még csak jelöltje se akadt az ellenzéknek. Szép tréfa is ilyenkor a kortes-út: sorra parolázni, inni s megpörgetni tánczban a darázsdereku menyecskéket, a költségeket meg zsebrevágni; mert hog}T nincs ellenfél, a kolomposokra nagyobb dividenda esik Hanem amint utolsó hét végén nagy vígan Hamzsavárra értek a kortesek, csak leesett az álluk: a lengő zászlókon idegen név állott s a választók lelkes rivalgással kiáltották szembe: éljen Hamzsa Jenő! Mi a Patvar? Hamzsa Jenő, az a nápicz semmi ember? Miféle sületlen tréfa! Pedig fele se volt tréfa. Kinek agyában fogamzott, ki tudná azt mostan: csakhogy felléptették. Akár kedves népdalt, melyet — homályban születve — rövid időn száján hord az utolsó gyerek is: így született, terjedt Jenő jelöltsége. Különben^{is} szerették, kedvelték a szerény, ritka szép tudományt! ifjút, kinek e tájt már nem egy magvas cikkét közölték a legelső) lapok is, szülőfaluja pedig egy szívvel lélekkel szálíg mellette állt síkra. Pedig Hamzsavárból egymagából háromszáz választó telik ki s micsoda

választók! Több, mint fele csupa armalista, kik közül néhány vén sas sóhajtva gondol vissza a hajdani megyegyülésekre, mikor ablakon tették ki a szűrét még a kormánybiztosnak is. Biz ezeket egy-két nagyúri parola, kegyes vállvergetés, mézes-mázos beszéd, titokban dugott néhány ropogós bankó aligha veszi le lábukról: aztán orrolnak is most az alispánra, amiért az új megyei utat — hiába kérlelték — nem falujuknak vitte; az is igaz, hogy szép asszony (éppen Eliz) lakik abban a faluban, merre kihasították azt.

Kemény, kétes küzdelem állt be a választás napján. Maga Hamza Péter vezette az ellenzéki hadat, mely darumódra, hosszú sorokban kitarva követte. Alkonyattájban, hogy a főispán emberei okkal-móddal jó csomó választót elhorgásztak, kétszáz szótöbbsége volt Dámoczy Györgynek; de ki is adta ezzel utolsó erejét s leszavazott még a haldokló is. Hátra volt még a háromszáz hamzsavári s nagy ijedezve látták a kormánypárti kolomposok, hogy hacsak csuda nem esik, biztos már a bukás. Hiába küldte bizalmasát a főispán (a szomszéd simándi kastélyban leste a választás sorsát) azon ajánlattal az öreg Hainzshoz, hogy ha le nem szavaznak, a kincstári uradalomból java ezer holdat három forintjával kap jutalmul bérbe s csak a látszat kedvéért fog fizetni nyolczat, — az öreg, ki éppen egy

pártbeli barátjuk lakásán időzött Jenővel, daczczal hátraszegte nyakát s gúnyosan vágta oda:

— Már csak megmaradok *gyenge tekintetes úrnak!*

Mikor már csak vagy húszra olvadt a többsége Dámoczynak, maga ment hozzá kétségbeesésében.

— Bocsásson meg sógor, beismerem, hogy nagyon hibáztam, — szavamra is ígérem, hogy jóváteszek mindent, csak tartsa vissza embereit a szavazástól — szólott könyörögve.

Hamzsa Péter csak a fejét rázta némán.

— Államtikárságra vagyok kiszemelve s ha elbukom, odavész jövöm is; becsületszavamra: zsiros hivatalba segítem Jenő öcsémet, csak mentsen meg a bukástól, — ha kell, biztosítékul Itt a kezem Írása.

Hiába volt kérés-könyörgés, az öreg egyet fordult, némán ballagott ki a szobából.

Az alispán utóvégre Jenőhöz fordult. — Megfogta a kezét. — Szinte remegő hangon kérlelte:

— Ha elbukom, tönkre vagyok téve. Nyakig üszöm az adósságban. Nemes leikéhez fordulok öcsém: mentse meg nevemet, családomat.

Jenő nyugodtan, hosszasan ránézett a vergődő, hatalmas úrra. Szó nélkül távozott a szomszéd szobába. Sietve irt néhány sort — visszalépését tudató levelét; — majd hogy egy

meghittje által gyorsan a választási elnökhöz küldte az iratot, választói között termett. Nehány szót súgott apjához, aztán megköszönve a hú ragaszkodást, zúgó szemrehányások közt tudatta híveivel elhatározását.

— Embereljenek meg a jövő választáskor s életem legszebb napja lesz, ha megválasztanak. — Most hiába, hogy így cselekedjem — megkívánta a név becsülete.

Hogy elnémult lassan a békétlenkedő zajongás, meghajtották a zászlókat, aztán rengető éljenzéssel, víg muzsikaszóval, mint a aki nagy győzelmet arat, megindult az egész had, közbefogva Jenőt, aki — ha csak meg nem zavarja útjait a magas politika, bizony nem sokáig marad — gyenge tekintetes úrnak.

A SVIHÁK.

ényes politikai pályák ködképei villannak föl egy idő óta a társaság szemei előtt. A mindennapi élet alakjai közül az emberi fantázia, a bűvös lámpák eme legreinekebbje egyszer csak a falra vetíti egyiket-másikat, az emberek összenéznek s ha csak egy pillanatig tartott is a jelenés, hetekig és hónapokig tartanak a kombinációk.

így születnek a miniszterjelöltek, ily módon sokasodik meg új nevekkal a jövő embereinek lajstroma. Néha elég hozzá egy este vagy estély, >nelyen nagy urak jelennek meg, s a házigazdának 'nár szerencsekivánatokon kell átesnie. Néha ennyi sem kell, csak egy rövid félóra, melyről konstatálják, hogy bizonyos nagy úr, bizonyos hálón, bizonyos szögletben, * bizonyos kis úrral élénk tárgyalás közben töltötte el az estét, s a jelöltek száma ismét szaporodik egygyel.

Örsy Huba is ilyenformán került szőnyegre.

Derült mosoly ült ki az arczokra, mikor ezt a nevet legelőször emlegetni kezdték, azután bsszenéztek az emberek és egyik a másiktól

várta: mit fog mondani hozzá? Végre is vállvonogatva kezdték suttogni egymásnak:

— Miért ne? Végre is mostanában minden lehetséges s aztán esze, az van hozzá elég.

— Sőt a fejelágya is benőtt már . . .

Hát Örsy Huba mit mondott a dologhoz?

Végig gondolt az élete történetén és nagyot nevetett hozzá.

Azt bizony magam is furcsának találnám, ha bársony székről nézhetnék valaha a világ szeme közé.

Egy hét múlva senki sem beszélt többé erről a jelölésről, de Örsy Huba azért megérdemli, hogy ha már a neve felszínre került volt, el ne hallgassam a históriáját . . .

*

Napok óta erős dér ezüstözte be a mezőséget, sőt a laposabb helyek pocsogóit hártványkony jéggel vonta be a száraz gyöngye fagy. Még csak meg se koppant a félhomokos talaj a lovak patái alatt, s jobban már nem is szolgálhatott az időjárás, mint a horogvidéki harrier vadásztársaság szokott késő őszi összejövetelére.

Együtt is volt már napok óta a vármegye színe java a hörögi gyepen, s vígan folyt a hajsza, lógyilkolás árkon-bokron, rókaék bőrére. Ritka nap is múlt, hogy néhány ravasz koma irhájával ne adózott volna az úri kedvtelésnek,

s ha olykor egy-két kopó megcsúfított véres orral dőlt is ki a sorból, annál veszettebb csaholással szorította a többi, annál izgalmasabbá vált a finish, s annál inkább kiáradt a jókedv a balkányi kastélyban, hová a vadásztársaság nagy része esténként összegyűlt a falkanagynál» Balkányi Ferencznél.

Sok jó tréfa került sorra, sűrűn csengtek a poharak, susogott a bankó a zöld asztalokon. És járta a táncz nagyban, mi kiváltkép egy szép fakadó bimbó kedvéért esett: Balkányi Jernéért. Alig tizenhat éves, gyönyörű, tűzről pattant barna lány: varázs minden szava, mosolygása, perzselő tűz szeme ragyogása De azért ne igen legyeskedjék vele senki fia, s el ne szólja magát holmi czifra bókkal, mert belesül tisztára ezzel a gyerekekkel. Furcsa virágszál az! Kelleténél több vér, még pedig milyen szilaj vér szorult nz ereibe; bomlik is minden férfimulatságért: k>, vív, négyes hajt és olyan remekül tudja kiczifrázni a nyolczasokat, hogy öreg parádés-kocsis se jobban, aztán úgy megüli a lovat, hogy gyönyörűség nézni — meg se inog rajta. Kár^{ls}, hogy nem fiúnak született, ki vált ha már születése anyja életébe került. Váltig sajnálja is Balkányi Éerencz, hiába egyetlen lánya; meg is fordítják majd a szép ősi címert, közepén a koronás hal-kirku tündérrel; idegen név örököse fog majdan dúskálni a tizenkétezer holdnyi uradalomban.

Kesereg is, repes is egyszerre az örömtől lelke Balkányi Ferencznek, a mint elkíséri szeme a lányt, a ki most is legelői tart néhány fiatal vendégasszonnyal az istállók felé, a mint az urak vadászat előtt szemügyre veszik a lovakat. Egész sereg ifjú veszi őket körül víg tréfálkozással, nagy része titkos epekedéssel is; hanem Jerne csak a paripákat nézi. Sorra járnak a hosszú istállókat, míg a lovászok nyergeinek, s míg a peczerek a kopófalkát czorgáztatják össze.

Egyik szegletben pompás idomú négyéves Osztréger-csikót csutakolt a lovász. Gyönyörködve állt körölte a társaság, a míg Jerne csemegével kínál gáttá, meg veregette homlokát. Hullt is rá a sok dicséret; meg is érdemelte Tatár. Valamivel kisebb tizenöt markosnál, csakúgy tündöklök almásszürke szőre, egyik lába hóka, homlokán kis csillag, gyönyörű alkatú fején irigység se találhat legkisebbké hibát, széles, duzzadt szügye kitartó erőre vall.

— No még ezt a derék csikót nem is láttam! mi volna az ára Eerencz bátyám? — fordult Balkányihoz egy vállas, feltűnően szép fiú, épp ki legelől állt: Örsy Huba.

— Kétezer forinton alul nem igen adnám, ha eladó volna. Magam nevelése, tegnap hoztattam át a szomszéd tanyáról, alig hogy félig-meddig belovagolták.

Örsy Hubának nagyon a szívébe cseppenhetett a csikó, mert le nem vette róla szemét. Híres lovas is volt, hozzá nagy lócsiszár s megesezt nem egyszer, hogy jó borsos áron rászózza a mutatós, de holt koldus lovat, kinek szeme nem volt helyén. De hát ez már hozzá tartozik az úri tempóhoz, még csak haragudni sem illik értté, mert ráadásul ki is kaczagják a felsült czimborát. Hiába, szemesnek a vásár!

Huba nagy tetszéssel biczczentgette fejét s a mint végigméregette Tatárt, alighanem az forgott eszében: milyen csinos pénzt nyerhetne rajta; bizony pár heti belovagolás után, ha kényére idomíthatná, kétannyit is kapna értté!

Ejh, emberelj meg velem, Ferke bátyám; terem nálad különb ló is ennél, velem meg nagy jót tennél, mert úgyis kikoptam a biztoslábu hátságokból. — No, megadom értté a két darab ezrest, — faggatózott tovább.

Ferencz úr kötekedve rázza a fejét.

— Pedig nagyon rávásott a fogam, nem is nyugszom addig, míg kezemre nem kerítem.

— Már pedig, hacsak *el nem lopod*, öcsém, nem eszik az zabot nálad, azt pedig még csak tréfaszámba sem tehetned, mert éppen most adtam a leányomnak! — kaczagott Ferencz úr egész tüdejéből.

Sort nevettek az urak is, csak Huba pirodott fülig, a mint a csikóról hirtelen Jernére

nézett. Nézte hosszan, merőn, mint öleli kedveskedve magához a csikó nyakát. A leány pedig, a mint észrevette Huba nagy megütközését, egyet suhintott ezüstgombos lovaglóostorával, aztán félvállról hamisan vizsamosolyogva mondotta:

— Bizony tőlem se meg nem kapja, se el nem lopja. hanem ha már annyira szemet vetett reá, *mellette* lovagolhat ma egész délelőtt, aztán gyönyörködjék benne kedvére! Lóra urak!

Alighogy a kastély kapuján kikanyarodtak, inba is vágta vasderesét Huba s néhány hatalmas szökéssel Jerne oldalához rugtatott. Az urak nagy része hol irigykedve, hol gúnyosan nézett utánna, aztán megeredt a szűrés-szapulás a meghiúsult vásár fölött Huba rovására.

— Ügy vélem: aligha nem adós marad a vételárral, ha szaván fogja Ferencz bátyánk, néhány estén úgy is rosszul szolgált neki a kártya! — vetette oda Keszy Jenő, egy szomszéd-falusi fiatal birtokos.

— Sose törődjeteK ti az ő bajával, száz csávából is kivágja ő magát — vágott közbe Csik · Pista, a kerület főszolgabirája, kinek Huba ezúttal hetek óta vendége volt. Egy év óta már a harmadik négyesét tudom s mindegyiken busás nyereségre tett szert. A mostani négy madárhúsut is harmadfélezer forintért kínálgatja Kanyáry Gyurinak, pedig bizton tudom, nincs többjébe ezer forintjánál.

— De hát kicsoda, micsoda is ez a ti Hubátok? — kérdé czérnaszál hangon egy vékony dongáju idegen megyebeli fiatal úr.

Keszy Jenő gúnyosan vonta fel a vállát.

— Valahonnan a Felvidékről való, bár alig hiszem, hogy tiz perez alatt át ne nyargalhatna a birtokán. Különbén derék czimbora, pompásan iszik, kártyázik és verekszik, ráadásul telivér svihák vér szorult belé. De az is igaz, hogy kedvesebb svihákat sohasem ismertem . . .

Hát az igaz, csapott is Örsy Huba akkora szelet hűhót néhány tiszavidéki megyében, hogy elállt szeme-szája sok jó alföldi gavallérnak. Zseniális legény is volt, — elszánt és vakmerő, majdnem öles alak, szép alkibiadesi fő, — kissé ^únyoros modorú, s minden szava, mozdulata fesztelen előkelőségre vallott. Hanem, ha várnak¹⁸ beillő ódon kastélyban ringatták is bölcsőjét, niég se szakadt rá több az apjáról kerek ötven holdnál, kilenczedmagával osztozkodván a néhány száz holdnyi sovány, kavicsos felvidéki birtokban. Kádasul ugyan neki jutott, mint legifjabb fiúra az ódon tornyos kastély, hanem csak adósságba keverte a fenntartása; hagyta is nagy részét sólymok Anyájának. Hanem azért megélt, még pedig urasan, ha szoritotta is a sok baj. Olykor napján ugyan alig volt zsebében annyi, hogy kifussa egy napi zabjára négy jukker lovának, no de mire való volna ilyenkor a sok gazdag alföldi czimbora,

ha még be se hajtatna hozzájuk néhány hétre, óra, míg fordul a koczka? Fordult is kivált fürdőzés idején, mikor az urak sűrűbben forgatják a 32 levelű bibliát. Aztán képviselőválasztás is gyakrabban esett még abban az időben, de soha az ő hire, tudta nélkül s ritkán is bukott el, kinek pártján körmönfont ügyességgel végig korteskedett. Hozott bizony ez is szépen a konyhára!

Aztán úgy adta az urat, olyan előkelő fel sem vevéssel beszélt minden pénzdologról, mintha minden országrészben legalább is egy uradalma volna. Szívesen is látták ha jött, két kézzel is marasztalták, ha távozott, hiszen csupa öröm volt hallgatni sok tudásra valló beszédjét és tréfás kalandjait. S ha olykor el is vetette a súlykot, oly szellemes meggyőződéssel tette, hogy kaczagástól még a tamáskodónak is könyüt szorított ki a szeméből.

Csak szerelem dolgában nem volt vele tisztában senki. Az asszonyok, leányok jól bántak vele, de tartós barátságát nem tudták senkivel; mintha csak harmincz éve daczára, örökös fásultság költözött volna szívébe, mely legyúrte nemcsak a szerelmét, de még önzését is: tartózkodó maradt még azzal az egy-két gazdag leánynyal szemben is, kiknek kegyeibe véletlen belecseppent.

Jernével se bánt másként. Az ő közelében is alig melegedett fel; mi több: akárhányszor

cserben hagyta híres jó kedve is, ha a leány néha belekötött. Mert Jerne bizony már zsenge korától megszokta, hogy egész környezetén uralkodjék s hol egyiken, hol másikon mutassa ki, milyen egyformának tartja őket, csak annyit számítván előtte minden teremtet lélek, a mennyit a szeszélye ingatag mértéke éppen kiszabott. Így aztán bőven kijutott minden gavallérjának egyszer a pajtáskodó bizalmaskodás édes morzsáiból, máskor a megsemmisítő fel nem vevésből, igazságtalan lefőzésből is olykor, a mint ezt anyátlanul nevelt, elbizakodott gazdag jukkerleányok megengedik maguknak, ha eszük van hozzá s a szívük még nem nyilatkozott meg.

Jernének ebben az időben ez a modor volt az egyetlen foglalkozása. Előbb csak mulattatta nagyon, hogy ő, a kis kurtaszoknyás, mi mindent megengedhet magának s hogy akármi bolondságot tesz vagy mond, azt mindenki elragadónak találja. Mikor aztán lassankint megnőtt, megnöttek az ambíciói is s hallatlan csínyeket engedett meg magának a társaság rovására, melynek tagjait igen kevésre nézte többre holmi Játékbáboknál, olykor-olykor a saját tulajdon édes atyját is közékük számítva, s talán nem is alaptalanul

Így bánt Hubával is, sőt még így ebben, mert a tartózkodás, mit ennél tapasztalt, lázadásszámba ment előtte, mire olykor

a legremekebbül kifejezett néma megvetés volt a válasz; úgy keresztül nézni valakin, mint Jerne szokott az ilyen halandókon, nem mindenkinek adatott.

Hogy most mégis másként bánt vele, annak egyéb oka is volt: Örsy Hubáról köztudomású volt, hogy kitűnő lóidomító s az a tréfás hír keringett róla, hogy szinte *ért a lovak nyelvén*; — az Osztréger-csikó pedig, a melyre Jerne ült, nagyon különös természetű paripa volt ám. Szörnyű hirtelen lábú állat, sőt kissé erkölcsös is. Jeniének nagyon kívánatos mulatságnak kínálkozott, hogy az egész társaság élén száguldva ő vezesse a ruw-t, de az a kilátás, hogy Tatár bolondot csinál és udvariatlanul földre találja teremteni: komolyan szeget ütött fejébe, úgy-szólván megszepegtette.

Így történt, hogy önkénytelenül maga mellé kívánta Hubát és így történt, hogy Huba, ki csakkamar tisztában volt a helyzettel, emberül igyekezett megfelelni feladatának.

Hiszen egy tekintetre tisztában volt azzal, hogy micsoda lélekvesztés ettől a lánytól: ráülni erre a szeszélyes és tanulatlan állatra; Jerne is hamar észrevette és mind halasabb örömmel fogadta, mennyi gonddal és figyelemmel vigyázza Huba szüntelen. Hiába, ilyen félig betanult, tapasztalatlan paripán régi, edzett lovasnak is százfelé legyen ám a szeme! Oktatgatta

is minduntalan Huba: mint fékezze a csikót, ha a kopófalka lármájától oldalt talál ugrani, hol a megtágult hevederen igazított, kengyelszíjját feljebb csatolta, ha szélesebb vágatásra kis pihenőt tartottak. Hajsza se volt, melyben ne legelől vágattak volna, s mikor egyszer fárasztó kill után egy rekettyés mentén közelebb kellett simulnia Jeniéhez, hogy lesegítse a nyeregből s érezte sebes lélegzését, áthévelt teste melegét: lázas tűzre csillant szeme, aztán nagyot fohász-kodva, szapora csókokkal borította Jerne remegő kezeit.

— Mit akar? kérdezte a leány, indulatosan rántva vissza a kezét s olyan fölénnyel tekintve Hubára, mint a római patriczius asszonyok néztek a rabszolgáikra.

— Ezt a csikót ... ezt a csikót . . . sóhajtott Huba. Járjon közbe a papánál Jerne . . . hogy adja el nekem!

Jerne felemelte az ostorát és ráhúzott a lovára. Egy villámlás, mely közben a szeméből kilövelt, mintha azt vallotta volna, hogy talán még arra is kedvet érezne, hogy Hubára suhintson.

— Ha csak el nem lopja, nem lesz az a magáé sohasem! kiáltott aztán vissza mikor a ló nagyot szökött vele.

Huba utánna ugratott.

— No hát egyszer meg is teszem! — szó-lott, mikor a leány mellé jutott.

— Résen leszek! — szólt át a leány a legsebesebb iramban.

— Annál jobb! — válaszolt Huba kieresztve kantárszárát.

Jerne hátra nézett.

— Az egész társaság elmaradt! — szólt büszke meglepődéssel.

— Hát hiszen egy se érdemes, hogy a maga nyomába lépjen! —

— És maga mégis mert?

— Tudok!

— Talán Tatárra is ezért vetette szemét?

— Nem is a ló kell nekem olyan nagyon.

— Hát?

— Találja ki!

Jerne hátrarántotta a kantárt. Egy-két pillanatig ágaskodott még Tatár, aztán megcsendesedett.

Olyan síksági völgybe értek, a mit régesrégi vízmosások vájtak jó menedékesen a talajba. Csak mintegy emeletesház magasságú part maradt a hátuk mögött, sima, hosszan elnyúlt lejtővel és sárgászöld, gyenge tarlóval, de éppen elég magas arra, hogy a hátul maradtak át ne lássanak rajta.

— Igazítsa meg a hevedert — parancsolta Jerne, ostora ezüst gombjával rámutatván a kenyele tájékára.

Huba csillogó szemekkel szállott le lováról.

Jerne aztán nagy szelesen kötekedve, odartotta a szája elé az ujjait.

— *Nesze!*

Azután ráhúzott a lovára, úgy hogy Huba, hiába pattant lángbaborult arczczal hirtelen lovára, csak nagysokára érhetette el. Hanem aztán hogy beérte, azt a csókot a mit kapott a szélyes lánytól, el nem cserélte volna lelke üdvőségéért se!

Néhány nap múlva azután beütött a menykö.

Sejtett-e az öreg valamit, hogy mi történik a rókahajszja közben, vagy anélkül is dülőre juttatta volna a dolgot? Elég az hozzá, hogy egy este, mikor az egész társaság a cigánybanda körül tombolt és rakta ki a *kuferczest*^ ki a *lobogóst*, ki a *részólót* — kinek miben állt a virtusa — egyszer csak oda súgta Jerne Örsy Hubának:

— Oda ígért ám az édes apám Kanyáry gyurkának!

Most már tisztában volt Örsy Huba a felől, hogy ha kérő képében áll elő: csinos kosarat akaszthat ostorhegyese nyakára lakadalmas kendő helyett. Gazdag úr is ám Kanyáry, még földjei is határosak Ferencz úr birtokával: milyen derék is lesz egy kalap alá keríteni a két uradalmat; hozzá még a télen képviselőnek választják, nem is másért — így beszélük székiben — mint-hogy egy-két év múlva főispánja legyen a begyének.

Bizony nevetséges porszem ehhez képest a I hétszilvafás kopott sólyomfészek madárhusu négyesestül együtt! Hogy is kerülhetne komoly kérészámba éppen ő, ha százszor is beleveszne Jerne a megválás fájdmába? No itt ugyan aligha segít a svihák ész! . . .

Gyér hó lepte már a mezőséget, megsiklott a paripák lába a fagyos talajon, lassankint oszladozni kezdtek a vendégek: veszélylyel jár már ilyenkor a harrier-vadászat. Sűrű ködben folyt az utolsó hajsza, élesen pattogott az ostor, felhangzott a hajrá, nekinyulakodott ló, lovas egyaránt, csak úgy szelve a levegőt: legelől vágatott most is Orsy Huba s Jerne. Sokáig vágattak így nekipirultan az utolsó parforcje iramban, messze maradt tőlük a két-három lovas, — aztán ügyet se vetve az eltestált rókára, merőn összenéztek — s meg se álltak a megye határáig. A határnál már ott várt a négy madárhusu. Vagy dehogy is volt már madárhusu! Kisimult bordájuk, tündöklött a szőrük — abalkányiuj bádogos torony se szebben — a pár heti heverésben. Huba kezébe ragadta a gyeplőt s a négy vércse — fuvatót is csupán egyszer tartva — hajnalra a mohosfedelű Örsy-kastély tornáczos udvarára röpítette őket.

Utánnok nagyon kevéssel később érkezett meg a két hátszlóval a kocsis.

Bizony furcsa dolog lett abból!

Mert Kanyáry Gyurkával még csak el lehetett simítani az ügyet: egy kicsit megszabdalták egymást barátságosan; Gyurka két hétig nyomta titánná az ágyat, Örsy Huba négyig. Pompás hasítás látszott a feje búbjától egész az áliáig; huszonegy öltéssel foldozta össze a bőrét az eperjesi ezredorvos.

Hanem annál nagyobb háborút csinált a dologból az öreg Balkányi Ferencz.

Még lábbadozott Örsy Huba, mikor kézbesítették neki az idézést kék papiroson, *büntető ügyben*.

Összedugta aztán a fejét az egész megye prókátor népe, de egy se tudott valami okosat tanácsolni. Mert a 18 éven alóli leány elszöktetése is elég egy bajnak, de van ennél még veszedelmesebb dolog is a világon: az, ha az ember lovastól együtt szökteti meg a kérdéses leányzót. Ez csak az igazi kriminalitás!

— Bezáratom a gazembert! bezáratom! kiabált az öreg Balkányi, mikor elindult hazulról.

Mekkora volt aztán a meglepetése, mikor az Örsy-kastélyban egyedül találta a leányát egy öreg asszonyság társaságában, a ki nagynénje volt Hubának.

— Hát az a gonosztevő hol van? kérdezte az öreg villámló szemmel, mikor az előtte térden ájuldozó leányának már nagylelkűen megbocsátott.

— Eperjesen gyógyul azóta a szállodában — szólt az öreg asszony. Azután félrehívta Ferencz urat, s bosszant sugdosott a fülébe. Hogy Huba egy szempillantásig se *lakott* ebben a kastélyban; a mint megjöttek, nyomban az ő ősz haja becsületére bízta Jernét, mire neki első dolga volt kipurancsolni az öcscsét a kastélyból: meleget se ivott az ottan, tiz tanú is van reá.

Balkányi megjuhászodva hallgatta mind-ezeket. Csak a végén, mikor a Huba nénye *mindent* bevallott, akkor kiáltott fel:

— No, most már megölöm . . . tisztára megölöm!

És kézen fogva vitte zokogó leányát Eperjesre, abba a szállodába, a hol szegény Orsy Huba ápolgatta az összefoldozott ábrázatát.

Jerne csak addig sirt, a meddig megérkeztek. Ott aztán felébredt benne a régi jukker leány, és azzal a lovagló ostorral a kezében lépett be Orsy Huba szobájába, melyet egész más körülmények közt szorongatott egykor.

— Jerne! — kiáltott Huba kitarva karjait, mikor a leányt bejönni látta.

— Svihák! — kiáltott rá keserű vak dühvel a leány, s ostorával villámgyorsan végig csapott a képén.

Csak nézte egy darabig lihegve, szikrázó szemekkel a keskeny hosszú piros csikót Huba viaszsárgára vált arcán, csak nézte, mint üve-

gesednek ennek szemei, mint temeti arczát két kezébe kínos sóhajtással, aztán idegesen összerázkódott . . . végtelen szánalom szállt szívébe s könyzáporral borult a férfi keblére. Atkulcsolta nyakát, csóközönnel borította a fájó piros csiknak legkisebbke nyomát. Sírástól elcsukló hangon kérlelte:

— Bocsáss meg . . . bocsáss meg: eszemet vesztettem, eszemet vette el végig sértett női büszkeségem. Azt mondták nekem, hogy világ csúfja leszek, hogy gyalázat érte leány fejemet, a miből nincsen menekvés; tulajdon nénéd mondta az apámnak, hogy te neked már van feleséged! Miért titkoltad ezt el előlem?

— Enyém lettél volna-e valaha, ha bevalom? — kérde Huba. így, ha a válópöröm véget ér — nem sokáig tart már, hiszen régen megindult — még boldogok lehetünk egymással, Ha szeretsz!

— Szeretlek! — kiáltott a leány — s az öreg Balkányi, mikor belépett, egymásra borulva találta őket

így történt aztán, hogy ő, ki azért indult el hazuról, hogy becsukassa ( )rsy Hubát, fáradhatatlan buzgalommal járta ki a válópöre végét.

Persze rádásul az Osztréger csikó se esett többé «corpus delicti» számba, s Örsy Huba Megannyiszor ravaszul mosolygott, a hányszor

csak elgyönyörködött, a mint a derék csikó serényen habzsolta a jó felvidéki zabot.

Hát csak még is az ő zabját eszi! Kettős adagot is rendelt részére azontúl, hiába volt silány a termése az ötven holdacsckának.

Ha silány volt, megszerzi azt rövidesen a tizenkétezer hold . . .

AZ UTOLSÓ ÉKSZER.

két croupier alig győzte begereblyézni a halmaz gyűrött bankót, garmada Az elképedés tompa zúgása hangzott a montecarlói kaszinó egyik trente et quarente asztalánál: tizenkétszer egymástán nycit a piros! Leverten, komoran horgásztatták le fejüket a feketére játszó, még a közelebbi asztaloktól is idesereglett a néző közönség s egymás hátán szorongva, beszélgettek a ritka esetről. Nem is oly igen ritka a roulette-asztsloknál, hol majdnem naponta előfordul efféle meglepetés; hanem a trente et quarente-nál már eseményszámba megy, ilyenkor van leggazdagabb aratása a banknak. Hisz rendszerint a játékosok legnagyobb része — tételről tételre megnövekedő számban — contre-ra játszik s éjjeli zárórára előkerülnek még a tartalék pénzesszekrények is, meg is telik mindenik vegyesen bankóval, arannyal úgy, hogy két-két szolgának is dolgot ad, amíg kettős pecsét alatt, nagy kísérettel leviszik a bank pinezéibe.

Százszorosán súlyosak: annyi fájdalmas sóhajtól, elfojtott átoktól, kétségbeeséstől gyön-

győző hideg verítéktől. Bizony súlyosabbak lettek Gáway Géza ötvenezer forintjával is! Ennyi maradt volt meg dús vagyonából morzsának; most odaveszett ez is. Utolsó ezer frankos bankutalványát fagyos nyugalommal seperte be a croupier, hogy tizenhetedszer is csak a piros szín nyert.

Fénytelen merev szemekkel nézett körül. Nehány barátja állt mögötte, ezek egyikéhez, Baló Györgyhez fordult:

— Kölcsönözz kétezer frankot; nem maradt több egyetlen aranyomnál, pedig szinte biztos vagyok benne, hogy a fekete fog nyerni.

Baló sorra megpattogtatta körmeit, aztán felvonta a vállát.

— Otthon szívesen megteszem; de itt, idegen országban — megbocsáss — nem adhatok, hisz játék közben soha sem tudhatja az ember, mikor pusztái ki a pénzből. Ha azonban parancsolod, holnap kölcsönözhetek annyit, hogy éppen hazautazhassál.

Géza idegesen szorongatta homlokát. Tehát még ezt is meg kellett érnie! Nyomorult ezer forintot is megtagadnak már tőle; éppen tőle, ki soha még pénz dolgában barátai szívességéhez nem folyamodott. S éppen Baló György hagyja szégyenben, ez a kalandos szerencsefia, ki úgyszólván semmiből vált milliommossá, erre is turfszerencséje, kártya és más homályos üzel-

minek emelték. Most is egész csomó ezresbankót gyúrt nyereségül zsebre. Bukott embernek hol is a barátja? Pedig csak múlt éjjel is habzó Mumm mellett nagyban barátkoztak a Hotel de Paris pazarfényű különtermében tartott furcsa dárídón.

Komorán megbiczzentette fejét. Merőn nézte a játék folyását s megannyi koporsószeg veréseként hangzott fülébe az aranyak pengése, valahányszor — pedig tizenkétszer egymásután történt — a kártyát osztó bankár kiáltotta: rouge Perde et couleur! Mily roppant összeget nyerhetett volna most már!

Felállt. Szép férfias arcza fehéres színt váltott, akár a villamos fény, mely vakító tündökléssel áradt szét a roppant termekben. Ajka megvonaglott, fásultan nézett végig az asztalok körül szorongó sóvár, kapzsi alakokon; gépiesen ért a hatalmas előterembe, a hol csak úgy hullámzott az elegáns világ, kezdve a nagyúri növendéklánytól a pazar pompába öltözött párisi divathölgyekig. tetszelgő fiatal uraktól a kifestett rouéig, üres zsebű kalandoroktól a milliók uráig, csak úgy forgott vele a tündöklő terem kincseket érő freskóival remek mozaikjaival, művészies festésű góth ablakaival, ezerfényű csillaraival, falmagasságig érő hatalmas velencei tükreivel; bántotta tüiét a zengzetes nevetgélés, mely az operába özönlő szép lányok, asszonyok

csoportjából hangzott feléje. Mérhetlen keserűség fogta el, a mint kábult agygyal eltöprengett, hogy a vidám csillogó tömegben még a legszerencsésebbnek is legkisebb gondja is nagyobb annál (pedig mennyi köztük az ismerős!), sem hogy az ő roppant bajával vesződjék.

De miért is vesződnek? ha ő maga idejekorán nem vesződött vele; hiszen szemernyi búja-baja se volt, sok jó ezer hold maradt rá örökségül, hogy korán árvaságra jutott: dédelgetett kedvence volt a nagyúri köröknek, a közéletben jelentékeny szerepet vitt, s nagy jövőt jósolt neki mindenki, mikor első ízben felszólt a képviselőházban. Most pedig koldusbot a sorsa! A pazar életmód, klubbok, kaszinók titkos tivornyái, kártya-asztalai elnyelték birtokait, s nem is maradt egyebe ősei dús vagyonából a híres családi levéltárnál — meg a piacra dobott ősi ékszerekből, drágaságokból összeharácsolt ötvenezer forintjánál. Ezzel is hasztalan kísérletté meg visszanyerni a hadverő ösöknek sok századokon át karddal, véres verítékkal szerzett dús vagyonát: utolsó pénzét is elnyelte az örökké éhes Moloch ... Mi egyebet várhatna immár, minthogy vagy kalandorkodásra adja fejét itt az idegenben, vagy legjobb esetben hazatérve, kegyelemkenyeréért — valami hivatalért — kopogtasson azok ajtaján, kik csak nemrég hízelegve jártak a kedvében. Nem, erre ugyan

rá nem szánja magát, rá nem viszi soha makacs, büszke természete.

Sebesen lüktetett izzó agya, a mint a pálmaligetek, a pompás óriási virágágyak közt Condamine felé ballagott a tengerpart mentén. A monakói meredek szirtes hegy alján tétovázva megállt; rábámult a fölötte magasló komor hercegi palotára, aztán más oldalról a fényárban úszó négytornyú kaszinóra, mely tündérpalotává varázsolt gyehennaként ragyogott az éjben, előrészen a kivilágított remek nagy órával. Halálmadár szárnycsattogását vélte hallani, mikor negyedenkint elverte az időt; pedig olyan szép csengésű kettős szava van ám; más a negyedekre, más az órákra. Mind a kettő olyan sajtászerű ezüsthangon veri negyedenkint: kiingklang — legszebb harangszó se szebben. Mintha is kárhozatra, de ünnepre szólítna.

Gézának csak a leszámolás óráját juttatta eszébe. Támolyogva került meg az öblöt, aztán közel Furbie-hez hosszasan megállt a szirtes tengerparton. Bizony le kell számolni ezzel a léha étellel, úgyis sokan leszámoltak már itt yégső nyomorúságukban: no most rajta a sor! összerázódott: a halál jéghideg gondolata vikarzott át az idegein. Eddig is megtörtént, hogy eszébe jutott ez a sivár vég, de még sohasem találta magát szemben vele ily közlelről. Lüktetést érzett a fejében, szaporább lett a légzése, szinte

pihegett és a léptei is meggyorsabbodtak. — Aztán egyszerre megállt és a szívéhez kapott. Meglepetést és szégyent érzett egyszerre: szívdobogása volt; izgatott, félénk, gyáva szívdobogása! Neki, ki a félelmet nem ismerte soha. Indulatosan toppantott lábával, majd daczosan felvetette fejét, mintha farkasszemet akarna nézni az enyészet láthatatlan rémalakjaival, kik körül-röpködtek és szinte hallani vélte a vésztiósló szárnyak suhogását.

Aztán ismét megindult, nyugodtságot erőltetve magára, lassú csendes léptekkel. Mire való is ez az izgalom? Mit törődik étellel, halállal éppen ő, ki többre becsült egyetlen víg estét, egy ragyogó szempár mosolygását az egész világnál? Szép az élet kétségkívül, de nem minden élet! A melyikért meg kell küzdeni, mit ér az vájjon az olyan embernek, a ki egész másnemű küzdelmeket ismert, nem azt a közönséges embereknek való mindennapi küzdelmet, a melyet a megélhetésért, a fennmaradásért kell folytatni? Koldussá lett gavallérnak golyó ám a sorsa, más menekvés nincs, ha mindvégig gavallér akar maradni.

De itt eszébe jutott egyszerre egy asszony is — ki egy idő óta szerepet játszott életében. Most Lassy márkinének hívják s ez a ne\ törvényes neve. Ez az ifjú asszony e pillanatban ö rá gondol most Nizzában és idegesen nézi

perczek múlását, mert egy félórát késik már is, de oh — késni fog másik félórát is, harmadikat is még, sokat, nagyon sokat, késni fog egy egész életen át! Mert úgy van az, hogy míg pénzünk van és számot teszünk, míg betöltjük helyünket a társadalomban, a melyet elfoglaltunk s a mely személyünket megilleti, addig egy Gávay elmehet Lassy márkinéhez, lábai elé borulhat és följánlhatja neki szivét cserében az övéért, de ha egyszer elvesztettük az utolsó, aranyunkat, ha kifosztva, tönkretéve, megsemmisülten bolyongunk az éjben — mit keresne akkor egy Gávay Lassy márkinénál, bárha oly sokáig tartott is, hideg meghallgatásra talált, és bárha éppen mára volt kitűzve első titkos találkozásuk? A legédebb földi gyönyört elegyíteni az élettől való megválás keserű italába, regényes vállalkozás mindenesetre, de nem olyan embernek való, a ki komolyan el van tökéelve meg nem alkudni a becsület rovására. Eddig azt követelte tőle ez az asszony: vegye el; most már nem követelte, és ő mégse mehet el hozzá. Miért vajon? Fél, hogy most már elvenné?

Bizony megdöbbsent ettől a gondolattól, jobban, mint az imént, mikor a megsemmisüléssel látta magát szemben. Mert a megsemmisülést jelentette volna számára az is, ha ő most sarkon fordul, Nizzába megy, belenéz azokba az örvényes tekintetű gyönyörű szemekbe, elszédülve ráomlik

a hófehér kebelre és nem lesz többé ereje kiszakítani magát az igézet lánczaiból. Így behunytt szemmel, a sötét, nedves éjszakában el lehet fogadni a halált, ott a bűvös asszony hálójában, a szerelem puha párnáján, mohó vágy ébredhetne benne élni, élni, tovább élni, élvezni, tobzódni, még egyszer fenéig üríteni a gyönyörök poharát, és ez lenne a leggyalázatosabb vég, a mi úri embert érhet — hogy kitartott szeretője vagy férje legyen egy asszonynak, a ki azelőtt kitartott szeretője volt egy vén bolondnak, ki végül elvette a színpadról, és ráhagyta címét és vagyonát.

Ez várt volna Gávayra Lassy márkinénál, s mikor a tönkre jutott gavallér ismételten felfogadta magának, hogy százszor inkább fogja a halált elszenvetni, mint ezt a gyalázatot és tétovázva, kínos vívódással veszett el nézése a tenger hullámzó játékán, a szomszédos szirtről eg}' sötétlő alakot látott a tengerbe zuhanni.

Pillanatnyi habozás után utánna vette magát Hatalmas úszó volt; mihamar elérte, megragadta a fuldoklót. Asszony volt, szép fiatal asszony, áléit kis leánykát szorított görcsösen magához. Nagyon akarhatott halni; mert kétségbeesett erővel taszította vissza Gézát, aztán alámerült. Géza szinte nekiingerülten bukott utánna. Szemei kitágultak a sötétlő vízben, görcsösen kapkodott ide-oda találomra, mígnem alaktalan tömeg

akadt a kezébe. Erősen megmarkolta s néhány taszítással kiúszott a partra. Csak a gyermeket tartotta karjában, az asszonyt elsodorta a tenger.

Komorán, majd szánakozva nézett az elalélt gyermekekre; hanem a mint kis vártatva mély sóhajjal magához tért: boszuság fogta el. Minek is akadt útjába ez a szegény kis teremtés! Hátha mégis el akarna menni a márkinéhoz és most már éppen miatta nem juthatna el idejére? A márkiné független és százezer frank jövedelem tulajdonosa, s mikor az embernek nincs más választása csak a halál, vagy egy gazdag és elegáns szép asszony, bárha ennek az asszonynak a múltjában egy szinte láthatatlanná tett kis folt van is, mint minden másodiknak, a ki Nizzában és Monte-Carlóban feltűnik, igen, ilyenkor megtehetjük azt, hogy a kényes becsület és a legszigorúbb tisztesség nevében kitérünk egy ilyen asszony elől: — de nem bolond dolog az, olyan véletlen kalandba keveredni bele most, mely e kitérést immár kényszerűséggé teszi s a találkozást szinte lehetetlenné? Ha azt határozza magáról, hogy veszni fog, az önbecsületnek halált megvető magasztos pillanata lenne az, de lehet-e erről szó azután, mikor biztosan érzi, világosan tudja, hogy nem az erkölcsi fogják visszatartani és soha, de soha sem lesz tisztában magamagával még a felől sem, hogy igazában visszatartotta-e hát valami,

vagy csak lemaradt véletlenül, csak elkésett attól a pillanattól, mely a sorsát még egyszer megfordíthatta volna?

Összerázkodott. — Hirtelen karjai közé kapta a gyermeket, aztán sietve megindult vele Monte-Carló felé.

Váltig csittitgatta, vigasztalta, a gyermek egész testében reszketve, siránkozással kiáltozta anyja nevét. Alig tízéves lehetett, szép kékszemű, sötétszöke francia lányka. Kis aranykeresztke függött nyakán, finom, csipkeszegélyezett sávós ruhája csuronvizesen tapadt vézna testéhez. Géza a rendőrségi épületnek tartott. Hanem mikor a gyermek elmondotta, hogy se apja, se rokonsága, egyet gondolt, aztán nagy óvatosan, kerülő magányos utakon a Credit lyonais palotája mögé kerülve, szállására vitte: repkénynyel befuttatott kicsi villába, melyet a Monts de Pietén bérelt néhány óra.

Kifacsarta a gyermek ruháját, pamlagra fektette, betakarta plaiddel, vánkosokkal, majd néhány korty rumot itatott meg vele.

— Hogy hívják gyermekeket? — kérte aztán, megtörülgetve a lányka nedves haját.

— De Lacour Renée Salinsból, Jura vidékéről — zokogott a kicsi. Aztán fölkiáltott: Istenem! hol van a mama?

— Nyugodjék meg, tán még élve kerül vissza, — szólt Gávay — halászokat láttam a

közelen, azok kimentették a vízből. Most maradjon nyugton, majd titánna fogok járni.

Az előszobában gyorsan átöltözködve, távozott. Tízet vert a kaszinó órája. Habozva állt meg egy ékszerkereskedés előtt, melynek tulajdonosa nag}' uzsorás hírében állt. Százszorta jobban fájt e perczben koldus volta. De hát kije is neki az az árva teremtés, hogy így megesezt rajta a szive? Hanem azért csak benyitott nagy szívszorongással. Volt még egy gyűrűje, elfecsérelt családi ékszereinek utolsó maradványa. Borsó nagyságú, gyönyörű fényben játszó gyémánt volt belefoglalva. Hires gyűrű volt az: majd két századja, hogy győztes csata után emlékül kapta egyik őse Rákóczytól. Nemzedékről nemzedékre szállott drága ereklyeként; mindig esküvő napján adta ajándékba az új fiatal asszonynak a napája. Géza édesanyja halálos ágyán húzta fia ujjára, a jövődő feleség részére. Hát csak hadd vészén most már ez az utolsó ereklye is az árva gyermekért! Kerek kétezer forintot számlált le értté a kereskedő; pedig négyannyit is megért.

Renée élete két hétig hajszálon függött. — Heves, gyilkos láz gyötörte; hanem aztán csak felépült lassan. Eltemették anyját is azóta; Beaulieu-nél fogták ki a vízből. Félmilliót vesztett azon az éjszakán, mikor a tengerbe ugrott. A hatóság, a mint szokás, hamarosan bevégezte

a vizsgálatot s még csak ügyet se vetett rá, hogy az árva lányka Géza nyakán maradt.

— Kicsikém, nekünk most már meg kell válnunk — szólt egy napon Géza az üdülő gyermekhez. -- Háromezer frankot teszek le javára a nizzai bankba s gondoskodtam róla, hogy felvegyék az apáczákhöz.

A gyermek ráemelte okos szép szemeit, aztán sírva fakadt.

— Hát elűz magától? Én nem akarok magától elszakadni!

— Dehogy üzöm Renée . . . engem üz el a végzetem. Hanem szóllítson addig is bátyjának.

— Vagy — apámnak — ha nem haragszik értté?

Gézának fájó meghatottság szállt leikébe. — Sokáig szótlánul nézte Renéet, aztán merengve hajolt Isi az erkélyes ablakon. — Vívódott . . . birkózott-e még mindig a halál gondolatával, megvillant e előtte a márkiné gyönyörű alakja is, — vagy tán csak a sima tengeren felbukó delfinek játékait bámulta? . . . Maga sem tudta hogyan: köny tódult szemébe. Bizony nem érte efféle tisztesség, mióta anyja ravatala mellett állott.

Lelke még háborgott, hanem azért nyájasan fordult a leánykához.

— Legyen, Renée! együtt maradunk, legalább egy ideig együtt. Holnap utazunk hazámba. Megkísérlem . . . megkísérlem . . .

— Mit, papa? — kérde a gyermek, mosolyogva emelve rá csodálkozó nézésű nagy kék szemeit.

— Valami kísérletet fogok tenni, . . . valamihez fogok . . . szólt akadozva, de nem tudta, meg nem is akarta magát világosan megértetni a gyermekkel. — —

Pár hónapra rá Géza az alsó Tiszavidéken izzadt nagy munkában. A tiszaszabályozási társulatnál egy csatornát építettek, ennek egy részét vállalta magára. Megmaradt ezerötszáz forintját s még háromezret — melyet egy régi peres regalejog váltásából kapott váratlanul — fektette a vállalatba. Napestig munkásai közt járt-kelt zsíros bagariában: számolt tervezgetett; kubikosokkal, fuvarosokkal, tiltót építő kömive-sekkel, ácsokkal vesződött. Kis házat bérelt a Tisza mentén, oda tért esténként, néha csak hetenkint egyszer s ekkor se pihent sokáig: tanítgatta Renéet. — Félév múlva a főváros egyik nevelőintézetébe adta be a leánykát fél-fizetéses helyre, családi alapítvány jogán. — Evenként aztán felkereste egyszer — ezt kivéve, senkiért, semmiért napot se szakított el munkás életéből. Maga se remélte: tőkénének ötszörösét hajtotta tiszta hasznúi vállalata. A nagy siker csak annál inkább sarkalta munkára. Újabb vállalatokba ereszkedett, földeket bérelt, nagy gyümölcsöst, szőlőtelepet alakított, hovatovább

még teherszállító-hajókat is építtetett, kiterjedt figyelme minden jóra való vállalatra s mintha az eltékozlott Rákóczy-gyűrű vételárával porló édesanyja áldó szelleme járt volna: nőttön-nőtt gazdagsága. Pár év múlva vissza is vásárolta már egyik nagy birtokát, épp az ősi fészket, de hát sok bankteherrel persze, a mint ez már szokásos. Csak mikor átesett a vételen, akkor vette igazán észre, milyen nagy iába vágta a fejszéjét. Az ősi birtok visszaszerzésének vágya oly erős volt benne, hogy tudni sem akart a következményekről. Sőt a mint értesült, hogy egy másik volt birtoka ismét eladó, utánna vetette magát ennek is, hogy el ne szalassza az alkalmat, mely úgy lehet sohasem kínálkozik többé és mikor minden akadályt leküzdve, ismét benne ült az ősi örökségben, az első napokban nem gondolt még rá, hogy ismét kockára tette mindenét. Csak az első fizetési napon eszmélt fel, akkor tisztázta helyzetét és számolt le magával. Tudott fizetni az igaz, és tudni fog később is; de fog-e tudni ifiúig? Jól termő években mindenetre; de egy-két rossz év nem tesz-e tönkre minden eladósodott birtokost? Nem hajszálon függ-e az ilyen ember urasága? Egy fagy máriól-holnapra nem teszi-e ismét földönfutóvá? Vagy hat heti szárazság és más ismert és remegett csapás, a miből a magyar gazdáknak annyira kijutott harmincz-negyven év óta?

S mikor mindezeket átgondolta, és tünődve töprengve járt föl és alá a visszaszerzett kastély ösmerős falai közt, egyszerre kocsirobogást hallott és látta az ablakon, hogy a kocsiból eg}' lefátyolozott nő lép ki.

Lassy márkiné volt.

— Hét éve keresem önt! kiáltott fel a márkiné, mikor a magas boltíves ebédlőben szemben álltak.

— Még emlékezik rám? — szólt Gávay kezét fogva az érdekes asszonynyal, ki fölvetette a fátyolát, talán hogy meglássák, mily nyomtalanul tűntek el fölötte az évek, sőt mennyivel szebb most, mint valaha volt. Termete magas, karcsú, nagy fekete szeme villogva ragyogott, szőke haja a homlokába göndörödött, tojásdad arca úgy piroslott, mint a kirakatbeli porcellánbáboké.

— Gyűlölnöm kellene magát! folytatta összeránczolva homlokát. Búcsúvétel nélkül tűnt el előlem és éppen *azon* az estén ... Ez utálatos tett volt öntől.

— Beösmérem! — válaszolt Gávay. — De van egy nagy mentségem: teljesen tönkrementem azon az éjszakán és az önök világában az ilyen embereknek nincsen helye.

— Nem bízott bennem? kérdeztem én, mikor igent mondtam, hogy mibőlól?

— Igaz, hogy nem kérdezte, de . . .

— Félt talán, hogy viharos múltam emlékei fölébrednek bennem? Csak vallja meg, ha született márkiné vagyok: visszatért volna hozzám; hanem a színésznőből lett márkinétól nem tettele föl, hogy egy tönkrement gavallér iránt is érdeklődni tudna. így volt?

— Nem erről volt szó akkor . . .

— De erről van most. Hét év óta keresem önt s mikor végre föltaláltam, az egész világ arról beszél, hogy ön hét évig elrejtőzve dolgozott, sokat keresett, de most ismét elszámította magát, és nagy csoda lesz, ha a bukástól meg tud menekülni. Emberfölötti erőfeszítés kell hozzá mindenesetre, igaz ez?

— A kik így beszélnek, nem tudják, mire vagyok képes? Nem ismerik tetterőmet és lemondásomat!

— Téved — nagyon is jól ismerik és bámulják önt. De mit ér önnek ez a bámulás? ha az jár értté cserébe, hogy ön tiz évig ismét rabszolgája legyen a sorsának. Ezt a tiz évet sohasem pótolhatja ön többé. Ha ezt munka és lemondás közt tölti, mi fogja önt kárpótolni majd férfikora alkonyán? Az ötvenes évek körül?

— Azt tapasztalom, hogy a munka maga is gyönyörűség s a vagyonért való ilyen küzdelem izgalmai fölérnek azzal, a mit a kártyaszatlok mellett éreztem. Hitem erős, hogy kitartó munkával tisztáznom sikerül teljesen őseim örökét.

S mintha feltétlen ura lett volna a szerencsének: inasa lépett be levéllel kezében. — húgyvezetője tudatta ebben, hogy ötvenezer forintot nyert legújabb vállalatán: a háborúskodó Bulgária részére hajóival szállított élelmiszereken.

— Kétkedik-e ezek után a teljes sikerben? — szólt Gávay ragyogó arczczal.

— Nem vitatkozom. Hanem megmondom miért jöttem? Ön adósom maradt valamivel . . .

A mint e szavak után ismét rávetette szemét, Gávay zavarodottan tekintett félre. Mert valóban még szebbnek találta őt, tekintetét igézetesebbnek; de a mámort, mit egykor e tekintet keltett benne, most nem érezte újra.

Némán álltak egymással szemben néhány másodpercig.

— Nem kellek önnek? kérde a márkiné idegesen kelve föl, mikor látta, hogy a férfi nem nyújtja ki értté a kezét.

— Hallgasson ki.' szólt Gávay nyugodt, komoly hangon.

- Nincs szükségem a magyarázatra! kiáltott indulatosan a márkiné. Azt meg tudtam bocsátani, hogy elhagyott, mikor semmije sem volt; ezt a büszkeséget megtudtam érteni, ez a megértés magyarázza meg, hogy eljöttem utánna De hogy most, mikor vagyona van, inkább a munkát, a küzdelmet és a nélkülözést választja, mint mit e vagyon meg-

tartása követel, semmint engemet, kinek a vagyonát elfogadnia ma már nem lenne szégyen, ez csak egyet jelenthet... azt, hogy ön hazudott, mikor azt mondta, hogy örökké szeretni fog, mert megvetett akkor is, és megvet — oh jaj — most is!

Visszarogyott a székre s arczát eltakarva, görcsösen fuldokolva kezdett sírni . . .

Mikor felnézett, két nő állott mellette. Távolabb egy idősebb úri asszony, közvetlen közelében egy bájos fiatal leányka, kékszemű és félig gyermek még; világosbarna haja hátul dús fonatban csüngött alá, elől kifésülve magas homlokából, arcza halvány, a szemhéjai kissé fáradtak, mint az iskolás leányoké, kik a nevelőintézetbeli levegőnek és a sok olvasásnak nyomait viselik az arczukon.

A fiatal leány résztvevőleg közeledett a síró asszonyhoz; ez, a mint észrevette, színészes mozdulattal háritotta el magától, miközben felállt s a leányt végig nézve, indulatosan kiáltott Gávayra:

— Miért nem mondta meg tüstént, a mint beléptem, hogy itt nincs mit keresnem, mert önnek szeretője van?

Az idősebb hölgy lépett most elő.

— Ebben a házban én vagyok az úrnő — szólt hidegen, előkelő nyugalommal, — Gávay főispán özvegye vagyok s a ki itt lakik, az én

becsületem fedezete alatt él. Ön az én becsü-
letemben gázolt az imént, kérjen bocsánatot,
vagy ki fogom utasíttatni!

Lassy márkiné hátat fordított a főispánnénak
s Gávay felé fordult:

— Kérem magyarázza meg a nényének,
hogyan nekem Önnel és nem vele volt beszédem.

Aztán válaszra se várva, kínos erőlködéssel
nyugalmat színlelve — sietve távozott.

— Reneé, ön többé nem töltheti itt a szün-
idejét — szólt Gávay néhány percz múlva a
leányhoz fordulva.

— Miért? kérdé Reneé, elkomolyodva nézve
Gávayra.

— Mert a világ nem tartja önt többé
gyermeknek?

— Magam se tartom magamat annak!

— Akkor nem is kell magyaráznom,
hogyan ezentúl nem szabad egy fedél lak-
nunk és csak ritkán fogom magát láthatni
kedves Réneé.

A leányka lesütötte könybeborúlt szemeit.

— Annyira szereti azt az asszonyt, hogy
miatta elúzne magától?

— Nem miatta kell elválnunk Reneé, hanem
maga miatt!

— Én miattam? kérdé csodálkozó hangon

a leány, könyein át mosolyogva tekintvén föl Gávayra.

— A maga hírneve, a jövője miatt Reneé,

— És ha én mindezekkel nem törődöm? Ha azt mondom, hogy sehol másutt boldognak nem tudom magam érezni, csak itten?

Gávay nevetve válaszolt:

— De hiszen egyszer mégis csak el kell válnunk! majd mikor férjhez megy!

— Sohasem fogok férjhez menni! — kiáltott fel a leány oly határozott hangon, hogy Gávay - nak megrendült bele a szive.

— Szavára mondja ezt? kérdé, komolyan nézve a leány szemébe s megfogta a kezét.

— Szavamra . . .

— Akkor sem Reneé, ha én kérném ezt a kedves kezét?

— Reneé hirtelen lehajolt s szótlánul megcsókolta Gávay kezét.

Kocsirobogás hallatszott: a márkiné kocsija gördült ki a kastély kapuján. Egymást átkarolva mentek az ablakhoz és sokáig, némán néztek a porfelhőben elvesző fogat után.

Renének a nagy boldogságtól könyek csillogtak szemében, melyeken bűvös fényben tört meg az őszi napsugár: akár az elúszott Rákóczygyűrű gyémántja olvadt volna oda . . .

FURCSA AKTA.

em hiába megyszerte hires Kevevár agyarkodó közbirtokosságáról, de sok jó kurta nemes is lakja, s javarészen övék az a sok takaros, czifra tornáczu, nádfedeles házakkal ékes kúria. Igaz, manapság hanyatlóban van már köztük is az ősi virtus, s mind gyakrabban akad, ki elvégzi ügyét baját szóval, ki tán még bottal is, — de ha letűntek is szebb napjai a derék, három nemzedékre is kinyúló zálogvisszaváltó, határigazító s más efféle pereknek: nagyobbára ma is rajtuk hízik a fél vármegye ügyvédje.

Hát ha még szálig olyan volna, mint a Horoghy s a Vághó família, kiknek pereire bizvást külön iktató könyvet tarthatna a törvénytörvény-szék!

Legelső két nemzetség is Kevevárott, — nem is afféle hétszilvafás armalisták — s ha Vághóék kardos oroszlána ott ragyogott már az (isi paizson Nagy Lajos olaszverő hadában, bizony a Horoghyak csillagos ezüst horga éppenséggel Róbert Károlytól ered. Hát még a sok donáció! — Ennek ugyan legnagyobb része bí-

úszott az idők folyamán, maradt mégis mindkettőnek anyyia, hogy övék maiglan a fele kevevári pusztá: kerek ötezer hold. Csak éppen az baj, hogy négyannyi a Vághó-rész, hiába osztályos atyafiak leány ágról. — Nem így volt ez hajdan; akkor a nagyobb rész a Horoghyakat uralta, — folyt is makacs, hosszú osztály- s határ-igazító per miatta; — és nem is esett meg hamisság nélkül, hogy Vághóék javára Ítélt az országbíró — legalább úgy tartja a néphit, de meg nyoma is van az ősi családi levéltár sárga aktáiban: hamis eskü útján jutottak ahhoz a Vághók. — Egy vén kisasszony a Vághó családból állt ki perdöntő tanúnak s istenre, szentekre esküdött, hogy az a peres föld, melyen áll. emlékezet óta mindig a Vághó nemzetség jussa volt. — A Horoghyak bünperbe is fogták, hanem azon a réven, hogy családja rokonságban állott néhány hatalmas úrral, fölmentették minden bíróságnál. Pedig szóbeszéd szerint fültanu hallotta, amint bevallotta halálos ágyán, hogy bátran esküdhett: hisz mikor a peres föld legtávolabb eső határán állt, czipőjébe, talpa alá csipetnyi földet rejtett a Vághó portáról. Maiglan is *Esküdtszögnek* hívják azt az elperelt gyönyörű darab földet, mely a kettős határ mentén lenyúlik a Latorcza folyóig. Java irtvány szűz-föld, “^{va}gy másfélezer hold, — önti is a szemet dúsán: dúsakban, akár tizannyi más terület.

No, de nem sokáig önti Vághóék javára; legalább is Horoghy János kincset merne tenni egy füleden gomb ellen, hogy neki ítéli a törvény. — Elég, hogy két nemzedéken keresztül hasztalan pereltek a *csonka* majorátus ellen, mert bizony csonka volt, a miért Vághó Barnabás e század elején nem kérhette már ki reá hirtelen halála miatt a *regius consensust*. Ügy az ötvenes évek közepe táján csaknem el is verte a port János úr Vághó Györgyön, de hát ismét akadt néhány aulikus nagy úr rokon, a ki pártfogásba vette Vághóék ügyét, s bár semmisnek nyilvánította a bécsi legfelső bíróság a hitbizományt, hosszú háborítatlan birtoklás okából Vághó Györgynek Ítélte a peres földet már csak azért is, mert János úr neve notórius forradalmár gyanánt szerepelt azon a bizonyos titkos bécsi jegyzéken. Hanem most már más a világ sorja: vége a régi törvénynek, meg a Bach világnak, provizóriumnak, — s a hág ellen öt év előtt feltámasztott osztályper meg is szerzi az Esküdtszöveget Horoghy Jánosnak. Sőt a Horoghyakra néz az egész négyezer hold, hogy két év előtt elhalt Vághó Akos, György úr egyetlen gyermeke. Szent hite ez már János úrnak.

Folyik is a háborúság köztük kétszeres keserűséggel, makacs elszántsággal, kivált mióta tavaly György úr — hiába ért hatvanöt eszten-

döt — szép fiatal asszonyt hozott a házhoz feleségül. Okos, csodaszép asszonyt magasztalták Abaray Lenkét János úr előtt is, a ki szemtől-szembe sohse látta, de látni se kívánta, kivált mikor azt susogta a hír, hogy ura rátestálja mindenét. No ennek ugyan útját vágja a perrel: legalább is az Esküdtszög még özvegyi jogon se jusson kezére!

Azonközben, míg a per folyt, meg se szüntek szívni egymás vérét, nap se múlt el apró perpatvarkodás nélkül. Hol tilosból hajtogatták be egymás jószágát, hol vasvillás kerülők állták útját az igásoknak, a mint egymás tagján választottak cselédek egéruat; sőt a legutóbbi birkanyiráskor Vághó György még azt a vad tréfát is megcselekedte, hogy a mint Horoghy bacsója a Latorczában úsztatta a nyáját s néhány száz ölnyire az ő területébe eső vizen kellett átúsztatni: nekiuszította cselédeit ostorral, hadaróval, úgy, hogy a nyáj tüskén-bokron riadt széjjel, csúnyául összebuganczolva tisztára mosott gyapjút. Olcsóbban is kelt mázsája vagy öt forinttal. Erre aztán Horoghy szertelen dühében azzal tromfolt vissza, hogy legelső alkalommal összefogdostatta káposztáskertjében a fiatal asszony kedvenc konyhakosztosait, tilosban ért hat szép babos malaczat s menten fölakasztatta őket sorjában az útszéli akáczfákra, bizonyságul annak is, hogy hajdani táblabíró létére

kisujjában van a régi mező-rendőrségi törvény, melyben meg vagyon írva, hogy kárban talált növendék-sertés szárnyasállatszámba megy ám.

Jó is, hogy aznap ép vízi-gyűlésre utazott a szomszéd mezővároskába György úr, mert tán puskát emel rá dühében. Míg a befentes hírmondó asszonyok a Vághó kastélyba vitték a kegyetlen statárium híret tengernyi toldással, nem hagyta ezt szó nélkül, maga ifjabb Horoghy János se, János úr unokaöccse, a ki épp ez idő-tájt látogatott el bátyjához Budapestről egy kis szabadságidőre. Szerette is nagyon az öreg úr a derék szál ifjút, a kit korán elhalt pazar életű apja minden vagyon nélkül hagyott árvaságra. János úr maga is korán, gyermektelenül özvegy-ségre jutva, házába fogadta az árva fiút s gond-dal neveltette; nem is esett érdemetlenre gon-doskodása, mert a fiatal ember távoltage magát minden zajos társaságtól, elkerülve minden örvényt, szorgalmasan nekifeküdt tanulmányainak s gyönyörűség volt hallgatni, ahogy felelt a jogi vizsgákon. Szerencse kísérte, aztán kedvelték is, mert rövid gyakornokoskodás után kinevezték a királyi táblához fogalmazónak.

Bizony bátyám — biztatgatta a fiatal ember a malacz-statarium után — most már félre a haraggal. — Menjen s kövesse meg menten sógorasszonyát c nagy sérelemért.

— Hamarább kél föl a nap nyugatról sem-

hogy azt megtegyem. — Még ha százszorosán megtérítené gyapjúkáromat, akkor se! — pattogott az öreg.

— Legalább pár sor írásban kérlelje meg, hiszen asszonynyal áll szemben, aki tudtommal soha hajszállal se vétett bátyámnak.

— Többet árt ő nekem száz tűznél, jégverésnél. — Armányos asszony az! Ki is eszeli, hogy ráhagyja ura mindenét. — Pedig ezzel rátapint a te üteredre is, hiszen majd ha kongattak fölöttem, te következel utánnam. — No hanem Kuczor Péter ügyvéd urammal állunk ám elébe száz annyi ármánykodásnak!

— Áldatlan torzsalkodás ez, bátyám, alig hiszem, hogy jóra vezessen. Hanem tudja-e mit? Elmegyek hát én magam megkérlelni Vághó Györgynél.

János úr ugyancsak elveresedett. Nagyot ütött öklével az asztalra

— De már abból semmi se lesz, Jancsi, vagy pedig föl is út, le is út.

A fiatal ember pedig azzal felelt, hogy még aznap kora délután beállított az ellenséges kastélyba. Még azt is megcselekedte, hogy a számadótól nagy titokban összevásárolt hat derék malacot s a Vághó udvarra hajtatta. Jó arczezal fogadhatta a szép asszony, sokáig is eltanakodhattak a gyűlöletes perpatvarkodásokról, vagy tán egyébéről is . . . mert alkonyaira is vált,

mikor hazakerült. Lehorgasztott fővel kereste föl bátyját.

— A Vághó kastélyból jövök, még pedig bocsánatnyeréssel, — szólott elborultan. — No, nincs már kivel perelnie, bátyám: szegény György urat épp most hozták haza holtan; szél ütötte a herendi vízi-gyülésen.

Bizony megfordították az oroszlanos czímert a pompás temetésen. — Ifjabb Horoghy János vezette az özvegyet a koporsó után; csak a vén pörlekedőt nem békéltette meg a halál se: még a végső tisztességről is elmaradt. Talán bántotta volna fülét, mikor a pataki kántus rázendítette nagy búsan: »perelj uram perelőimmal.« Hanem akik abban az órában a Horoghy udvarban megfordultak, úgy beszéltek, hogy színét se láthaták János úrnak. — Bezárkózott szobájába, sokáig álldogált szótlanúl az ablaknak fordulva s amint a távolból elveszően felé hangzott a halotti ének; hol fölfohászkozott, hol megcsikorgatta fogait, amért nem bírt visszafojtani egy előtörő könnyüt. — S mintha saját maga előtt is restelte volna ezt a gyöngé perczet, másnapra rá már ügyvédjére rontott, kivel aztán sorra sarkalta a bírakat pere siettetéséért. — Csak azért se mondhassa senki, hogy igaza daczára beadja derekát! — Szédült is a nagy örömtül, mikor alig félév múlva neki Ítélté az első bíróság az esküdtszögi tagot.

Talán a káröröm, vagy tán a csúnya novemberi köd okozta — melyben orránál alig látott tovább, — hogy amint egy ízben tagjáról hazatérőben a faluvégi keskeny gyalogjárón véletlenül szemben találkozott Vághónéval, aki állig burkolózott kendőjébe: addig-addig nézett farkasszemet, addig habozott a kitéréssel, míg az özvegv negédesen vállat vonva — a jó öreg sárba lépett. Menten ott is ragadt gyermekarasznyi pillangós czipője. Hogy pedig nagyobb baj nélkül moczczeni se tudott, a szép asszony gúnyos nevetésre fakadt:

— Úgy vélem, Horoghy János bátyámhoz van szerencsém s látom, hogy olyan keresetlen perben is nyertes leit most, melyben még csak föllebezésnek sincs helye.

Hátravetette kendőjét, gyönyörű arczára rózsás felhő szállott s akár rókatőrbe került őz, vergődve mozgatta bokán felül odarekedt lábát, hogy szélesb nyomot taposson. Hanem ezt már csakugyan nem nézhette jó szívvel tovább Horoghy János. Sebesen lehajolt, szinte érte a dágványt térde s míg egy karral hirtelen kiemelte a nőt. más kézzel lábastól megmarkolta a félig lemaradt czipőcskét, melyet — ügyet se vetve rá, hogyr bokáig áll a sárban — menten föl is húzott a formás kis lábára. Fülíg veresedett, hímezett-hámozott sok bocsánatkéréssel, ködöt, fölnemismerést vetve okul, mígnem annyira bele-

zavarodott a sok furcsa okvetésbe, hogy az özvegy tréfára fogva a dolgot, kaczagva vette oda:

— A főszolgabíró és senki más a hibás, — miért nem köveztette ki az utat; no majd alkalomadtán meg is mosom értté a fejét.

János úr nagy röstelkedésében még a kastély kapujáig is elkísérte Vághónét s a búcsúzásnál váltig hajtogatta:

— Jóváteszem hibám, édes hugomasszony, és biztosra veheti, hogy a mennyire nagyobb károsodásom nélkül tehetem, megegyezünk a birtokpörben, mielőtt legfelső döntés elé kerül.

Szavát is állta némi részben, inert nemcsak rászánta magát, hogy meglátogassa Vághónét — ha zúgott is feje, hogy első Ízben áthaladt a kastély kapuján — de szentül ígérette, hogy ha a kúria is javára Ítélné: három évig meghagyja őt az esküdtszögi tag haszonélvezetében. Ezen a réven-é, vagy mert szüntelen szeme előtt lebegett a pillangós czipőbe bujtatott kékselyem harisnyás lábacská: mind gyakrabban ellátogatott a Vághó kastélyba. Olykor öcscsét küldte maga helyett egy-két üzenettel; alkalmasabb is az ilyen fiatalember az egyezkedésre, hiszen nem is közvetlenül érdekelt fél, no meg kisujjában van az egész törvény tudomány, aztán olyan Unom úrasszonynyal szemben nem is mindenben felelne meg a táblabírói hang.

Váltig álmélkodott e nagy fordulaton, a falu apraja-nagyja s megeredt a terefere a kúriák kapufélfáinál, a mint végighaladt az öreg úr kunkorosra kifent bajszszal, gangos fiatalos járással — a régi ellenséges porta felé. No, de hát ráfér — kétszerié jobban is — a jó tanács gyámolítás az olyan özvegyre, kinek nagy gazdaság súlyos gondja szakadt gyöngye vállaira. Már pedig Horoghy uram csak oly híres gazda, akár perlekedő. Szép erény is a nagylelkűség, ha nagy sokára is nyilatkozik is meg!

Egyszer aztán, a mint a szép asszony éppen szokott vidám incselkedéssel hozta elő a pert, János úr nagy megindulással csókolta meg kezét s fülig veresedve, akadozva mondotta:

— Hátha akként vetnék véget a pernek, hogy alázattal kérem: legyen a feleségem!

Lenkének nagyot csillant a szeme. Bohókásan vont a félre száját.

— De, kedves bátyám, unokája is lehetnék!

-- Hát nem volt-é a megboldogult néhány évvel idősebb is nálam? — heveskedett János úr elszántan, akár most is a szent-tamási sánczok ellen rohanna.

— Elég is volt egy sütetből egy lepény, legalább is jó időre elég — kaczagott az özvegy.

Hogy pedig a vén kurucz nem tágított, csak nézett rá egy ideig kedves ravaszsággal,

mint mikor macska játszik az egérrel, aztán kötődve vetette oda:

— Nem vágják le a fát se rögtön; meg-gondolom a dolgot.

— Már pedig akár széna, akár szalma, nem megyek el innen addig, a míg nem ad határo-zott választ Annyit szentül ígérek, hogy a mely napon gyűrűt váltunk, beszüntetem a pert. — Akár írásban is adom.

Lenke összerezzent, mint a megriasztott madár. Szinte álmodozva hunyta le szemeit, mintha messze ismeretlen boldogságot keresne; hanem már a másik perezben fölülkerekedett szokott dévaj kedve. Eszbontó mosolylyal nyúj-totta János úrnak kezét

— Nem bánom — hanem senki fia szót se tudjon addig róla . . .

Ropogós friss hóban, csengős négyes szá-non, nagy vígan állított be pár hét múlva Ho-roghy János öcscsével s Kuczor ügyvéddel a Vághó-kastélyba — kézfogóra Ki is hitte volna, hogy ily hamar ráhajÚk a szóra az a szép rózsaszál! Mind hamis az asszony! Hogy ragyog az arca, hogy kedveskedik fölvaltva a két Horoghyval s mintha az ifjabbikon hosszasabban pihenne meg szeme . . . Még Kuczor uramnak is kijut hamis mosolyából. Aztán papirt, tentát tesz az ügyvéd elébe. Patak csobogása se ked-vesebb, hogy megszólal:

— Lássunk a dolog komolyabb feléhez, bátyám. Kívánságához képest megírjuk előbb a szerződést, de mivelhogy úgy kívánta, hogy én is adjak kötelezőt, hát ha megengedi, én mondom majd tollba, úgy is kész már nálam az egyik példány. Hogy mielőbb túlessünk rajta, rövidítésekkel éljen, ügyvéd úr, a mint itt is látja.

Kis írást vett elő kebléből s az ügyvéd elé tartotta. Ugyancsak perczegett Kuczor uram tolla, mikor Lenke gyosan mondta tollba, a mint következik:

»Én özv. Vághó György né kötelezem magam, hogy férjhez megyek mától számítva négy hó leforgása alatt, azaz 1870-ben jun. Horoghy Jánoshoz, oly föltétellel, hogy id. Horoghy János úr beszünteti minden ellenem indított perét.

En id. Horoghy János köszönettel adózván fönn tisztelt úrnőnek, kötelezem magam, hogy az esküvő napjáig nemcsak visszavonom ellene folyamatban levő pereimet, de soha ellene semmi szin alatt pert nem indítok, ellenesetben húszezer forintoknak azonnal való lefizetését vállalván magamra.

Kevevárrott, 1870. febr. 5.

Előttünk:

Kuczor Péter,
jun. Horoghy János.

öso. Vághó Györgyné,
id. Horoghy János.«

János úr alighogy leperczegette a porzót az írásról, mohón, örömtől reszketve dugta zsebre. — Lenke pedig lassan összehajtogatva a nála maradt példányt, bájos mozdulattal ifjabb Horoghy János karjába ölté karját, majd az öreg úr előtt meghajolva, kissé remegő hangon szólalt meg:

— Már most áldását kérjük, urambátyám s ami fő — bocsánatát azért a hamis tréfáért, amiért olyan ravaszúl fogalmaztuk meg a szerződést öcscsével, hogy még az ügyvéd úr szeme se akadt fönn rajta. Mert azt tán szükségtelen hosszasabban magyaráznom, hogy az a bizonyos rövidítés nem *Júniust*, de *junior*t jelent.

Mikor pedig látta János úr roppant elképedését, aki gyors színváltozással futotta át az előrántott szerződést, — mosolyogva, gyöngéden megölelte az öreg urat.

— No lássa, én se vagyok jobb a családkbéli vén kisasszonynál, s ha nem is hamis esküvel, de asszonyi furfanggal igyekeztem újra megmenteni az Esküdszöveget.

Ifjabb Horoghy János kivette Lenke kezéből a szerződést, aztán habozás nélkül berepesztette. — Majd egy másik Írást tartott bátyja elé.

— Nyugodjék meg, bátyám; semmi másért, csupán azért írtuk e szerződést — azt is inkább tréfából, — nehogy régi hajlamainak engedve,

hiábavaló perújításokra adja ismét fejét. — Talán nem is teszi most már, hisz mint e táviratból láthatja: a kúriánál eldőlt a per sorsa, s bizony bátyám a pervesztes.

— János úr — akár szárazra rántott hal — szinte kapdosva a levegő után, nagyokat lélegzett, majd gyilkos szemekkel méregette az ügyvédet, ki nagy szorongásában bebújt volna tán tulajdon zsebébe, — aztán — hogy Lenkére tekintett — keserűt sóhajtott, — no és rövidke habozás után keblére ölelte a cselszövő párt.

Ebédközben még ki is derült arcza; csakúgy koronkint dörmögte:

— Furcsa akta... furcsa akta! Hanem emlékezet okáért mégis csak elteszem a levéltárba; hiába, ez a dolog rendje!

Annyival mégis könnyített epéjén, hogy másnap kérlelhetlenül kitörülte Kuczor uram busás költségjegyzékéből azt a százas bankót, mit a szerződés Írásáért s napidíja fejében föl számított.

A furcsa akta maiglan is ott hever a kevevári levéltár legújabb fascikulusában porral fedeten, egymagában; mert azóta bú se bántja, per se öli a Horoghy nemzetséget. —

ŐSI KÖRTEFÁNÁL.

epések, sommások vígan sorakoznak szál-
lig ünneplőben. Elhalt: kaszaverés-pen-
gés, sallók nyisszanása. Fonják a koszorút
araszos jó kövér búzakaralászköböl, tetejére köt-
nek sok csomó bokrétát mezei virágból, közben
nehány csokrot arató leányok virágos kertjéből.

Nagy ünnepség lesz ma: ünnepe munkás-
nak, munkátadó úrnak. Öt hétig fáradtak, neki-
dőlvé vágták csuronra izzadva a gyönyörű
termést, beláthatlan sorban sok jó ezer kereszt
élet nyomja a táblákat, nyomja terhesebben —
a sok ráfolyt véres verítéktől. Ki is rúg ma a
hámból, még kinek béna is a lába.

Úgy uzsonna táján kézről-kézre járt már
az áldomás pohár; tellet is az bőven a természetes
berbenczéből: csak az imént adta ki az ispán
a képésgazdának. — Mert hát ez a sora rendje
az ilyen dolognak. —» Kint azon a táblán, hol
az utolsó kaszavágás esett s roppant a kötőfa,
gyülekezik egybe az egész képéshad, s míg
leányok, menyecskék fonják a koszorút, a férfi-
nép előjáróban áldomás poharat köszönget egy-
másra; — szebben is zendül így majd a képés-

nóta, hozzá szebben is muzsikál Jóska bandája, kivált ha Lajos, a híres czimbalmos pengeti a húrját, kinek, ha kurtább is egyik lábaszára, botszóra se hajtna, hogy végig ne biczegjen mező-faluhosszat a víg menet élén.

Bomlottul is tánczolt kezében a verő, hogy nagy nótázással megindult a csapat. Elöl a legénység a czifrán felkendőzött koszorúval, azután a leányok, darázsderekú menyecskék, karra bocsátott sallóval, hátul az idősbek. Másszor is így esett, csakhogy ma jobban ragyog minden szem, minden arc; — de hogy is ne: dús volt ám a termés s olyan lesz a rész is. — Hát még a száztóli rádás, meg a pénzbeli ajándék, mely ki szokott járni a koszorúvivőnek czifra rigmusára! No ez a pénz ugyan meg lesz ma szerevezve, mikor olyan jó úr színe elé mennek, mint Ághy Elemér. — Aztán nem is olyan hetyke új földesúr fajta, hetedik szép apja is itt túrta a földet, ha nem forgatott kardot, — itt is porlik eggyig valamennyi őse, ott a tornyatlan templomban az ódon sírboltban. — Hozzá milyen gazda! Ritkítja is párját az egész Bodrogyvidéken: ontja is az ősi hatszázholdas birtok a sok drága szemet, mely annakelőtte a bérlő kezében zsírjából, erejéből kizsarolva, jó ha feletermést hozott, azt is selejteset Néha napján igaz, vet is a cigánynak néhány hasas bankót, aztán kerül valamibe a czimboráskodás is, no meg

nyomja is a vállát régi szokás szerint valamelyes ősi adósság; de hát jut is, marad is még arra a kamatra s egy kis vigasságra — kivált, ha beüt a termés. — Már pedig, ha soha, az idén csak beüt, gyönyörűség látni; maga az ispán beszélte a képésgazdának: tízezer forint tiszta haszon már olyan bizonyos, akár zsebbe volna.

Megis hajoltatták háromszor is a koszorú rudját, hogy felsorakoztak a kastélyudvarra a tornác elébe, hol már ott állt a földesúr, meg a felesége három szép kis gyermekével s egész sereg vendég. Csakúgy ömlött a szónokló ember szájából a sok jó kívánság czifrán kiczirkalmozott versekben Elemér fejére, pap se tudná szebben: a hogy áldogatta tejjel mézzel, borral, búzával, asszonynyal. Végezetül még azt is elkívánta, hogy a menyei birodalomba is a leg-szebb angyalok vigyék be.

Míg a banda elharsogta a tuszt, nyakon is öntötte egy cselédleányka a szónokló embert egy jó szilke vízzel: máskülönben nem is volna foganatja a jó kívánságnak s nem is lenne remény kövér esztendőre.

Ághy Elemér közelebb lépett lépéseihez. Megindultan nézett végig a kérges kezeken, napsütött arcokon. — Nem egy gyermekkori játszótársán akadt meg szeme közöttük, nem egynek a beszédes szemű menyecskék közül lesett

mosolyára — úgy legénykorában. Csak nézett egy darabig szinte álmódzva: akár az a legénykor járt volna eszében. Aztán odaszólt hozzájuk:

— Köszönöm barátim a jó kívánatot, meg a munkátokat. Fáradtam ugyan — legjobban tudjátok — magam is eleget; hanem a dolognak terhesebbik része mégis csak rátok nehezült. — Jutalmul megtoldom részeteket értté: egy helyében kétszeres száztóli rádás legyen a tiétek.

Aztán egy futó pillantást vetve családjá s vendégei felé, habozva folytatta:

— Úgyis ki tudja, hogyan érzük a jövő esztendőt! Talán engem se talál e helyen, — de akár nekem, akár másnak, akár egykor fiamnak lesz is szüksége dolgos karotokra: teljesítsétek munkátokat oly derekasan, mint ez alkalommal. No de már most mulassatok kedvetekre barátim, akár kakasszóig.

A kepek a koszorút a kastély tornáczába vitték, egy-kettőt tánczoltak az urak előtt szerével módjával, aztán visszaindult az egész had az alsó udvarra. Megeredt a vígság, de még milyen vígság! Nincsen annak párja lakodalomban se!

Hordókra fektetett fenyődeszkaszálak voltak az asztalok, beterítve nem rég fehéritett jó házi vászonnal, megrakva két természetes üstnek gőzölgő gulyáshúsával, jó édes túróval s

köleskásával bélelt tengersok belessel, tetejébe egy hordó karcossal. Aztán, hogy beteltek étellel, itallal, tánczra kerekedtek az utolsó béreskölyökig, zsongva mint a razjó méhkas. A legénység közepen; eleinte lassú bokázással, délczegen egymagában rakta kiki az andalgóst, közben-közben meghajolva, fejhez rántott kézzel nagyokat kurjantva. — majd egy hívó kézintésre odarebbent a vászoncelédség is, kiki a párjához. — Kopogott a sarok istenigazában, suhogva lobogott a sípujjú ingváll, szásrétű rokolya, hogy forgószél módjára megperdült a sok takaros pár. Gyönyörűség nézni; — le is szivárogtak időnként az úri vendégek, néhány még tánczsorba is csapott, mert már tisztesség okáért se illik mejíta^adni e<jy két tánczot, kivált mikor olyan szép bazsarózsareczú lányokat kínál sorra a rendező legény.

Csak Elemért kínálták ezúttal hiába; pedig csak tavaly is első volt a sorban: hisz épp a kepebál volt legkedvesebb mulatsága, úgyszólván ünnepe.

Kivénültem már a sorból, aztán zúg a fejem is valami fájástól — volt a kifogása.

Szívta is a vérét a sok jó czimbora, hogy visszatértek a kastély elébe. Csak nem jött meg szokott kedve, — pedig sűrűn csengett már a pohár, megperdült a czimbalom is, mikor hosszú dús vacsorához telepedtek egy százados vad-

gesztenyefa árnyában. Másszor ő járt elől a tréfálkozásban, most meg ostorhegyre került ő maga is egy pár csendesebb vérű czimborával, hogy az esperes meg a főszolgabíró vetélkedve előhozakodtak a sok bolond mókázással. Csak akkor csillant meg lázasan szeme, mikor — épp hogy az utolsó vendég kocsija kigurult úgy éjfél tájban az udvarból — egy távirattal sietett hozzá régi inasa Pista.

Abból a táviratból pedig — ügynöke küldötte Budapestül — ezt olvasta:

— Búza hetven krajczárral, repcze két forinttal szállott. Összes különbözet harmincz-ezer forint; kérek mielőbb fedezetet.

Esze nélkül támolgott a parkba.

Mint pokol tüze, égette lelkét a nagy tépelődés: hogyan is adhatta fejét arra a végzetes tőzsdejátékra éppen ő, aki messze vidéken ritka jó szorgalmas gazda hírében állott! Hiszen ha volt is egy félév előtt valami kényes családi ügyben összeszólalkozása az apjával, a miért azóta folyton keserűség ölte, és ha akkor hajszálon is függött, hogy meg kell válnia — hiába volt egyetlen fiú — a birtoktól, melybe csak haszonélvező képében ült: akkor se volt volna szabad ilyen folyást engedni daczos elkeseredésének. Most már vége neki mindenképpen. A Moloch, mely annyi ezer tőzsdejátékost temetett gyomrába, reá is könyör-

telenül leselkedik örökké éhes tátott szájával. Bizony megeszi az az idei tízezer forint jövedelmet, s be se éri vele!

No hát meg- kell ezért ám bűnhődni, még pedig az élete árával. Mit is érne már az ő élete lassú tengődés közt? Nincs is más mentés itt, mint egy pisztolydurranás: aztán vége az egész játéknak. Még csak nem is fáj úgy az a halál, mint ez a pár óra! . . .

Egyszerre csak ott lebegett lelke előtt derék felesége, három szép gyermeke. Hát azokkal mi lesz, hát azokat megváltja-e az az *egy* durranás? Aztán ha a sok jó ezer holdnak ura is apósa a szomszéd vármegyében: csak kegyelemkenyér volna, ha hozzá szállna felesége három gyermekével!

Görcsösen összeszorította homlokát. Fájó hódoltsággal támaszkodott oda — épp egy körtefához. Nézte soká merőn ezt a törpe, félig csonka vén fát. Hires egy fa volt az, kegyelettel is ápolta már vagy négy elődje. Még egyik őse ültette, a ki Mária Teréziának volt a gárdistája. A kegyes királyné ajándékozta meg jókedvében a deli testőrt egy kosárka körtével a schönbrunni kertből: annak a magjából maradt fenn a vén fa. Hanem bizony nagyon megviselte a kor néhány ága pár év előtt még pompás gyümölcsöt is hozott, hanem azóta egyre-egyre száradt, utóvégre már csak a csonka törzsökben maradt

némi élet. És most egyszerre csak azt látta Elemér, mikor ott érte még a derengő szürkület is, hogy a fakó törzsök néhány oldalhajtást bocsájtott. — Nagyot sóhajtott. — Csak úgy viharzott agyában a sok bús gondolat, mikor ráesett a szeme a zsenge hajtásra.

— Még ennek a vén fának is fakad sarja, hát csak én belőlem veszett volna ki már minden erő? Ejh hát megkísérlem még egyszer: megtudnék-e küzdeni, új életre térni a göröngyös utón! beszélt félhangosan.

— Nagyot hibáztál, de ne csüggedj Elemér'. Szerető szívvel, örökdő lélekkel foglak kísérni minden küzdelmedben — felelt vissza egy han<í lágyan, megindúltan.

A hogy Ághv összerezzenve hátrafordult, feleségét látta maga előtt. — Nagy megindulással ölelte keblére a derék hű asszonyt. — Sokáig tartották egymást átkarolva, — aztán meg-hány ták-vetették: hogyan könnyíthetnének kemény balsorsukon?

Bizony a gyönyörű birtok hat évre bérlő kézre került. Elemér pénzzé tette minden gazdasági felszerelését, néhány ezer forint hián ki is fizette minden tőzsdei tartozását. Aznap, mikor megvált az ősi portától, még egyszer végig járt minden darab földet, melynek tán minden göröngyére egy-egy veritéke hullott Egy darabka rögöt rejtett a keblébe, egy darab levélkét tört

le az ősi körtefa gyenge hajtásáról. Hogy még egyszer visszafordult az ódon kastély felé, keserűen mondogatta:

— Hat év múlva, vagy talán sohasem! . . .

*

Néhány hónap múlva Elemér már serényen dolgozott egy előkelő fővárosi pénzügyintézet üzleti helyiségében. Alig látszott ki feje a menkű sok irathalmaz közül. Megadással végezte minden munkáját; hideg nyugalommal markolgatta a jó kövér üzleti könyveket, akár most is a czifra négyes gyeplőszárat tartaná a kezében; oly szép rendbe sorakoztatta a sok számadási ívet, akár a viaszpecsétet, becses, sárguló pergamenteket rendezgetné a családi levéltárban; még a rengeteg üzleti helyiség termeit is csak oly ruganyos léptekkel mérte végig, akár most is főispáni bálra volna készülöben. Csak akkor csikorgatta meg fogait, mikor a libériás szolgahad néhány napján zavartalan kedélyeskedéssel beszélte meg apró-cseprő dolgait háta mögött, csak akkor szállt fejébe nemzetsége szilaj, makacs vére, mikor egy-két kinyalt, felgyűrűzött vigécz, hol bizalmaskodó kíváncsiskodással, hol nekifutkodva haladt el íróasztala mellett; de hát ilyenkor megvillant előtte távoli fénykörben feltett élcctzélja, s ha elfogta a keserűség, elővette azt

a kis száraz levelet az ősi körtefáról — s viszatért lassankint a béke lelkébe.

Majd máskép lesz hat év múlva minden!

Bele is törődött apránként teljesen új élet-pályájába. Aztán általában derék jó emberek voltak tisztviselőtársai is, kik készséggel igazították útba munkája kezdetén. — Dagadozott is a keble jóleső örömtől, mikor első ízben vágta zsebre fizetését; pedig hajdanában egyszerre is többet vetett ennél még a cigánynak is. — Még kis mellékkeresetre is tett szert: írogatott néhány lap számára csakúgy névtelenül — homályban maradva. —

Egy kies fekvésű magányos villát bérelt egészen közel a fővároshoz, honnan naponta bejárt hivatalába. — Szinte beleálmodta magát a közelmúltba, mikor kora tavasszal felgyúrt karral nekilátott első ízben a kertészkedéshez. — Pitymallattól ott nyesegette a gyümölcsfák fattyúhajtásait, aztán fáradtan pihent le egy bokor aljában. Félszender szállt szemére, hogy körülvette a fakadó természet üde levegője — Szinte látta ősi lakóházát, szinte hallani hitte a ménes dübörgését, a kalásztenger ringó játszását, béresek víg ostorpattogását.

Kipirúltan, szaggatottan fel-felkiáltott:

— Jaj de gyöngyidőnk lesz ma.' Ugorj Pista az ispánhoz: szaporán fogasson béressel kocsissal, megkezdjük a repczehordást.

Zavartan riadt fel, hogy körültekintett. Felesége állt mellette, homlokát szeretettel simogatva. Egyet nyújtózkodott, megnézte óráját, aztán keserű, erőltetett mosolygásra fakadt:

— Siess angyalom a reggelivel, — ma ugyancsak sietnem kell: épp a félévi zárlatot tartjuk. Aztán ki is kell érdemelni, vagy mi — a remunerációt . . .

TARTALOM.

Kisasszony	3
Becsületszó	21
A koppantós gavallér.....	39
Dürrög a kakas	57
Sötét pontok	69
Frigyes testvérek	83
A legjava rajméz	95
A seik kardja	107
Szarvasbőgés.....	121
Gyenge tekintetes urak	135
A svihák	149
Az utolsó ékszer	109
Furcsaakta	191
Ősi körtefánál	207